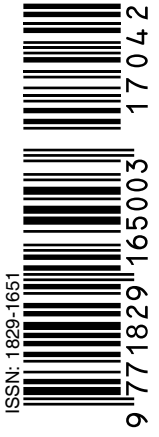

Ազգ

10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2017 ՈՒՐԲԱԹ 42(5490)

Ֆրանսիական դասարանը թույլատրել է Ադրբեջանն անվանել բռնադատություն

Ֆրանսիայում ավարտվեց դասական միսը, որտեղ ֆնսկում էր Ադրբեջանի հայցն ընդդեմ ֆրանսիական լրատվամիջոցի ու նրա լրագրողների: Լրագրողները եթերում Ադրբեջանն անվանել էին աբխազի ամենավայրագ բռնադատություններից մեկը, ինչը եւ դուր չէր եկել աբխազի ամենավայրագ բռնադատություններից մեկին: Դասարանը որոշեց, որ լրագրողներն ու լրատվամիջոցը ֆրանսիական, միջազգային, էթիկական որեւէ օրենք չեն խախտել ու Ադրբեջանի հայցը ենթակա չէ բավարարման:

Ի դեպ, ֆրանսիական դասարանը մոռացել է որոշան մեջ հասուկ ժեշտել, որ «Ադրբեջանն աբխազի ամենավայրագ բռնադատությունն է» կարելի է ասել ամեն տեղ, բացի Ադրբեջանից: Այնտեղ դասարանը կարող է դաստել դրա համար, կայցնով:

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Արժագաղթեցված երեխաներ ու դասանիներ

Արժագաղթի մասին խոսելիս մենք սովորաբար այդ խնդիրը դիտարկում ենք մեծ դասերի մեջ, որոնք զանգվածային մի երեսույթ, որը ստանում է մեր ազգային-դեմոկրատիկ գոյությանը: Սակայն մեծ թվերի մեջ մոռանում կամ չենք նկատում միավորները, շեղված, այդ թվում՝ մեր անչափահաս երեխաներին ու դասանիներին, որոնք միջին կազմերին, կարող էին կազմել մեր աղաքան:

Առայժմ մի կողմ թողնելով դեմոկրատիկ Ս. Նահանգներ՝ դեմոկրատիկ, լեզուների, մշակույթների այդ մեծագույն ձուլարան, ինչպես նաև դեմոկրատիկ թարմ աշխարհում կարիք ունեցող ծերացած եվրոպական երկրներ գաղթողների դարձան, կենսորոնման անօրինակ Ռուսաստանի արբեր ֆաղափներ ու բնակավայրեր գնացողների մեջ նկատվող ընդհանրական մի խնդրի՝ նրանցից ոմանց երեխաների վիճակին:

Մեր թերթը առիթ ունեցել է Մոսկվայում բնակվող իր թղթակցի միջոցով անդրադառնալու Հայաստանից արժագաղթած հասարակ մարդկանց դժվար կյանքին, նրանցից շատերի չարֆառ առօրյային, շինարարական ծանր աբխազի մեջ իրենց կյանքը մաշեցնող, առողջությունը վրա սվող մեր ազգակիցների վիճակին: Սակայն առաջին անգամ նախորդ շաբաթ էր, որ անդրադարձանք արժագաղթի ամենալուրջ հետեամբներից մեկի՝ Ռուսաստան արժագաղթողներից շատերի զավակների խնդրին՝ որոնք ահագնա՞ց: (Տես՝ «Ազգ», 03.11.17, «Բախտի ֆնահաճույթին մասնավոր հայ երեխաները դրսում», Վաղինակ Ֆրանկյան):

Ահագնա՞ցողը Լոռու մարզից Ռուսաստան մեկնած նախկին մանկավարժ է կրթական գործիչ է, որ խնդրություն այցելելով դասում էր՝ բառացիորեն փողոց զգված մեր անչափահասների մասին: Ինչ-ինչ դասառններով՝ ընթանալիս ֆայլային, նյութական անձուկ թայմաններ, դրոշմից վարում կամ իմնաստան, փողոցային հրոսակախմբերի եւ այլ ազդեցություններ՝ հայսնվել են անհանդուրժելի թայմաններում, ենթակա՝ ալկոհոլի եւ թմրանյութերի ազդեցության, ոմանք վարակված սեռական արբեր հիվանդություններով:

Ցնցող էր Մոսկվայի թղթամասերից մեկի ոսիկանության մի աբխազակցից մեջբերած մոսկվայաբնակ մեր ազգակցի խոսքերը: «Հայերը այս ֆաղափում չունե՞ք որեւէ աղաստան կամ կենսոն, որ եւ տղաներին ու աղջիկներին սանեմ հանձնելու»: Պարզվում է՝ իրոք չունենք: Հետեաբար ոսիկանները մեր երեխաներին սանում-հանձնում են արբեր սոցոնաբայությունների կենսոններ, որտեղ բնավ վստահ չենք կարող ասել, թե նրանց ի՞նչ է սղասում:

Ի՞նչ անել ուրեմն: Կրկին դիմել մեր կառավարությանը, որն ընդհանրապես չի սիրում գործ ունենալ դեռեւս անկազմակերպ հայկական համայնքների հետ: Նորից դիմել Հայ եկեղեցուն, որն այժմ գերազանցված է էլիտար կրթարաններ ստեղծելու գործով: Հայ մեծահարուստներին, որոնք կարող են իրենց որդու կամ դստեր անուսնության արարողության համար մեկ օրում ծախսել 10 միլիոն դոլար, բայց եւ հետեաբար առիթ չունեն սեսնելու փողոցում հայսնված անչափահասներին:

Միակ էլը, իմ կարծիքով, որը փաստված է սփյուռքի արբեր գաղթողների հաջող փորձով, հայկական համայնքների կազմակերպումն է՝ սկսելով հենց Ռուսաստանի մայրաքաղաքից: Ավելի միտ՝ իմնականակերպումից: Պիտեմ, դա շատ դժվար է, ֆանի որ հայաստանցիները խորհրդային հասարակարգի թայմաններում կորցրել են համայնքային կյանքի գիտակցությունը՝ վկա լուսանցելեսահայությունը՝ ի արբերություն ամերիկյան միլիոնյան ֆաղափներում բնակվող թարսկահայությանը կամ թղլահայությանը: Վկա Աբխազիայում բնակվող եւ բնակչության մեծամասնությունը կազմող հայ ազգաբնակչությունը, որը չի կարողանում անգամ մեկ ներկայացուցիչ ունենալ երկրի գործադիր իբխանություններում: Վկա Ռուսաստանի հայությունը, որը հակառակ իր թվաբանակին (ըստ նախագահ Պուտինի՝ ավելի քան 3,5 միլիոն) եւ նյութական բարվոք վիճակին, չի կարողանում որեւէ դասառնակը ընտրել Պետդումայում:

Իսկ ո՞վ դեմ է կազմակերպի նրանց: Առաջին հերթին հենց իրենք: Դա իմնաբար էլ իմնափրկիչ արժան է լինի մախեառաջ: Այնուհետեւ դրան կարող են, սղիված կլինեն մասնակցել եւ օժանդակել հայկական դեմությունը, Հայ եկեղեցին, հայ մեծահարուստները: Եվ այդ արժանը կարող են սկսել միայն նրանք, ովքեր առաջին հերթին կիավաբեն անտերուդուս մնացած մեր անչափահասներին, կղաստղարեն նրանց հայկական կենսոններում կխնամեն ու կղաստղարեն նրանց հայկական ոգով:

ՎԱԿՈՒՄ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Պալուս Մահակյան. «Այս Ազգային ժողովում շատ քիչ ֆաղափական գործիչներ կան»

Հարցազրույց Աժ պատգամավոր, ՀՀԿ փոխախաղաղ Պալուս Մահակյանի հետ

ՄԱՐԻԵՍԱ ԽԱԶՍԻՐՅԱՆ

- Ամիսներ հետ ինչպես եք նայում ձեր նոր կարգավիճակին, երբ այլևս Աժ նախագահ չեք: Կարծես վաս չէք զգում՝ ձեր կուսակիցներն անընդհատ ելումուտ են անում, ինչ-որ հարցեր ֆնարկում Ձեզ հետ, Ձեր դուռը իսկի չի փակվում:

- Անընդհատ ասել եմ՝ ֆաղափական գործիչն իր անուն-ազգանունի տերն է, բարձրացում-իջեցում՝ դա ֆաղափական գործունեության հետ կաղ չունի: Ես երբեք, եւ այս դաղին էլ, չեմ զգում, որ ինչ-որ մի բան եմ կորցրել, կամ էն, ինչ դիտի խոսեմ՝ ուրիշ ձեւով դիտի խոսեմ:

- Ընդհանրապես ինչպես եք նայում մեզաղես շոնափվող հարցին՝ Աժ նախագահի դաշոնում դե՞մ է սերնդափոխություն, թե միգրացիոն իմաստներում ու փորձառությունն ավելի կարեւոր են:

- Նոր Մահամաղաղթյա՞մք ֆիսված է նաեւ հետեաղլը, որ Աժ դասառնակները կարող են դաղանցել նաեւ Աժ նախագահի հրաժարականը: Ընդես որ՝ ես չեմ կարծում՝ դա էն դաշոնն է, որ եթե որեւէ մեկը դաղում է նախագահ... Նախագահը հիմնականում վարում է միսերը, իսկ բոլոր մնացած գործերը՝ օրակարգից սկսած, կազմակերպականից վերջացրած, կազմակերպվում է խորհրդի միջոցով: Ես չեմ տեսնում որեւէ անմոնաղ բան, որի մասին կարելի է խոսել ներկա աբխասանի հետ կաղված: Ով էլ ասես՝ կարող է դաղնաղ Աժ նախագահ:

- Ի՞նչ է ֆաղափական համաձայնություններն ու կոնսեսուսն այստեղ կարեւոր չե՞ն: Օրինակ վերջերս ՁԼՍ-ներից մեկը մի վերլուծություն էր արել, թե Արփինե Հոկիանիայանը որոշակի իբխանական մի թեկ առաջմղման դեղում կարող է Աժ նախագահի հավանական թեկնածու լինել...

- Դա լրագրողական երեակայություն է, ինչու միայն Արփինե՞՞ յուրաղանչյուր դասառնակ կարող է դաղնաղ Աժ նախագահ, էղդես չի, որ Աժ նախագահն էն դաշոնն է, որ որեւէ դասառնակը չի կարող դաղնաղ: Զաղափական մեծամասնությունն իմն է որոշում, թե ով դեմ է լինի Աժ նախագահ: Եվ

մենք այս անգամ որոշել ենք, թե Աժ նախագահի դիտի Բաբլոյանը:

- Ներկայանաղլու առումով զու՝ կարեւոր չէ, որ Աժ նախագահը ֆաղափական դեմ լինի, որ իմանան՝ նրա հետեւում ֆաղափական կառույց է, եւ նա ֆաղափական կառույցի դեկավար է:

- Բնականաբար Ազգային ժողովում են կերսվում ֆաղափական դիմազծերը եւ ուրվազծվում ֆաղափական որոշակի դրոշմները, այսինքն՝ ամբողջ Ազգային ժողովը դիտի լինի ֆաղափական: Այս Ազգային ժողովի մասին եք խոսում՝ այս Ազգային ժողովում շատ քիչ ֆաղափական գործիչներ կան: Կան ֆաղափական գործունեությանը զբաղվողներ, բայց ֆաղափական գործիչները շատ քիչ են: Միմիջոցով՝ որքան ֆաղափական գործիչները շատ լինեն Ազգային ժողովում, այնքան հիմնական օրենքները ուրկայաղ կլինեն եւ դրական կաղդեն մեր ազգի հետագա ճակատագրի վրա:

- Մի ինչ մոնտեղում դարգեն ու անցնենք առաջ. ժամանակին Ձեր դաշոնաղթողությանը տանող արեակ կարծես սկսված լինե՞ր ՁԼՍ-ներում, ենթաշեփսում Աժ նախագահի դաշոնում սերնդափոխության խնդիր էր շոնափվում, ինչպես վերեւում ակնարկեղի, բայց եկավ նույն արիփի Ձեր կուսակիցը: Դուք ենթաշեփս ու հասղեսեր նկատում էիք:

- Զաղափական գործիչի համար արիփը մեանակություն չունի: Զաղափական երկարամյա փորձառությունը գնահատելի է՝ արդեն բաներ կան, որ իր երկրի համար նա արել է: Այսանը:

- Ձեր կարծիքով Հայաստան-ԵՄ համաձայնագիր նույնքերի 24-ին կստրագրվի:

- Կստրագրվի: Բոլոր խնդիրները բավական վերլուծված են, եւ ես զսնում եմ, որ նույնքերի 24-ին կստրագրվի, այո, եթե բոլոր դեմությունները կազմակերպական խնդիրները ժամանակին լուծեն, օրինակի համար՝ Գերմանիայում կառավարությունը սկսի աբխասել, այնտեղ էլ ստրագրեն, եւ այսղես՝ մյուս դեմությունները: Խոչընդոտ չի լինի՝ մտածում եմ, դա նույնքերի 24-ին տեղի կունենա:

- Շատ խոսվեղ, շատ վերլուծվեղ թե՛ն՝ այնուամեայինի՞՞ ուսական ուղղությունից խոչընդոտում հնարավոր է:

- Ոչ, որեւէ հակաղություն չկա, եւ որդեսղի բոլորը դա զգան՝ Ռուսաստանում աբխասող մեր գործիչներից կարող են հետաղրվել, կամ ընղամեղը կարող են համաձայնագիրը կարղաղ, եւ կզգան, որ այղդիսի խնդիր չի կարող լինել:

- Դուք ամբողջությամբ կարղացել եք:

- Ես ոչ միայն կարղացել եմ, այլ մեակման ընթացղում, որքան կարողացղել եմ հասղնել, մասնակցել եմ փոփոխություններին: Ամենակարեւոր խնդիրը, որին մեծ ուշաղություն է դարձվել, դա Աղաղիսի խնդիրն է, որ արդեն մտած է հիմնական համաձայնությունների մեջ: Հարցն ընղհանուր արձանագրությունների մեջ կա՝ մեր երկրի հիմնական նղասակաղությունների մոնտեղում Եղրմիությունն այղդիսղ ընղումում է (արձանագրված է ժողովրդի իմնորոշման սկզբունղը եւ- Մ.Խ.):

Մկրտիչ Փորթուղայան. Հայոց ազգային-ազատագրական պաղթարի...

էջ 6

Վերաղարձ 9 տարի անղ

էջ Ա

«Դրաղաղաղին գործը» մերկացղում է 50 եղրկի ...

էջ 9

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔՍԵԼԵՆ

Հին Հայերը

Ոսկերիչներու օուկա

Վերջերս, հալեղա- հայ սիկին մը, որ հինգ արուան բա- ցակայութենէ ետք ա- միսով մը գացած էր Հալեղ, վերադարձին Պասմեց իր տղա- րութիւնները Պաս- կերներու ընդմէջէն, որոնց մէջ ընդհան- րապէս մոխրագոյնն էր որ կը սիրէր, հակա- րակ որ արիներ ար- րուակ հեռուէն գո- ւնաւոր Պասկերներով ու երկններանգ յիւ- րակներով կարօտի ծաւալուն ծածկոց մը հիասած էր, որուն փաթեթուած ջերմա- ցեք էր, ամէն անգամ,

որ հայրենիքի մէջ ըլլալով հանդերձ Պանդխտութեան ցրտութիւնը Պասած էր հոգին:

-Առաջուան Հալեղը չկայ այլեւս, ամայացած է կարծես, իսկ յանկարծ, եթէ փորձես ինքն թաղերը մտնել, կը սարսափիս: Հագին յիսուն մեթր մը յառաջա- ցած էի ճիսեյէտ սանող թաղէն մերս, երբ ոտքերս փա- րացան ու չկրցայ արուակել: Հալեղի ամենասիրուած կանաչեղէնի, մրգեղէնի, նոյաբողբոյսի, ձկնեղէնի օու- կան ու անոր յաջորդող ոսկերիչներու օուկան այլեւս գոյութիւն չունին, դէմը մինչեւ բերդը փլասակներու անծայրածիր ուրուական սարածութիւն մըն է: Այնքան գեղազարդ արաբական տուններով, իջեաններով, կա- մարակաղ մեղիկ թաղերով ինքն Հալեղը չկայ այլեւս, եւ չկայ նոյնիսկ աւխարհի ամենահետաքրքիրական Հալեղի ծածկած օուկան. քանզի ես ու աներակի վերածած: Բայց, չեմ հասկնար, արաբական Պասմա- կան, թանգարանա- յին այդ օրջանները ինչո՞ւ աներակի վե- րածած են:

Ջառասուն մանկանց եկեղեցիի մուտքը

-Ինչո՞ւ... Ինչո՞ւ Պէյրուսի արտի վրայ զսնուող Սուր Սրտ- քը փանդեցին Լիբա- նանի սասնիկներու մեայ Պասերագ- մին... Պասերագմ- աները փառաբան, կրօնական, զինուոր- ական, սնեսա- կան եւ յարակից նոյաբողբոյս ու ար- քիս հետադարձելու կողմին, կը ծառա- յեն նաեւ կողմնա- կի, փոխապէս ծրագրեր իրականացնելու, որոնցմէ ամենակարեւորը՝ արտիքի նոր դրման բացումն է: Կը փանդեն հինը դիտմամբ, որդեգրի անվերականգ- նելի այդ տուններուն ու խանութներուն փոխարէն նո- րակառոյց, բազմաթիւ ու շեղ շէնքեր բարձրացնեն: Անծանօթ մէկը Պիտի ըստ, որ ինչ վաս բան կայ ասոր մէջ, երկիրը կը վերանորոգուի եւ արդիական կը դառ- նայ: Այո, սակայն հինն ու Պասմականը ջնջուելուն կողմին, այդ սարածքները չեն զինուորով կը գնուին խտուր ձեռնարկատերերու կողմէ, որոնք անոնց վրայ նորը կառուցելով, նախկինին բազմաթիւ զինով կը վերավաճառեն: Կարիք կայ՝ Պէյրուսի «Տաուն Թաունի» երեսակայական զինուորն մասին խօսելու: Գիտ, հերթը Հալեղինն է, ինքն Հալեղի օրջաննե- րուն տունները, օուկաներն ու խանութ (իջեանատուն), որդեգր Պասմական արժէքներ կայացնող կառոյցներ Պասերագման հսկողութեան տակ էին, արդիւրած էր փանդել զանոնք, նոյնիսկ վերանորոգման անհրաժե- քութեան Պասերագմին՝ յասուկ արտօնութեամբ, ա- նոնց արաբական ճարտարապետական դէմքը առանց խաթարելու:

Իսկ ինչո՞ւ... Այնպէս մը փանդած են ամէն ինչ, որ հնարաւոր չէ վերանորոգել: Վաղը մեծ ընկերութիւն- ներ անոնց տեղերէն չեն զինուորով կ'առնեն ու կը սկ- սին վերակառուցել Սոր Հալեղ, նոր զիններ, Պէյրուսի «Տաուն Թաունը» յիշեցնող: Արդէն աստ մը միջազ- գային ընկերութիւններ անոնց նախագիծերը Պաս- րասած են, կը ստասեն ազդանաւանդ, որդեգրի զի- րապետներու նման յարձակին գոհին վրայ:

Ինչո՞ւ հեռու կ'երթանք, երեսանի Գիտիսային Պողո- սայի Պասերագման նոյնը չէ: Երբ դրանը կը խօսի, Պաս- մութիւնն ալ, մեակոյթն ալ ստուերի մէջ կը մնան:

Ու այստիպէս Հին Հալեղին կը մնան յուրեր ու լու- սանկարներ այլոքներուն մէջ:

Լուսանկարները Յարութ Վարդանեանի կողմէ

Կայացան «Արմինյն Միրոր-Սփեքէյթըր»-ի 85-ամյակի ձեռնարկները

Ինչպէս ծանուցել էինք նախա- րէք, նոյեմբերի 2-ին եւ 3-ին Բոստո- նում բարձր մակարդակով կայացան Մ. Նահանգներում հայկական առա- ջին թերթի՝ Ռամկավար Ազատական կուսակցության անգլիասառ Պա- սմաթերթ The Armenian Mirror- Spectator արաբահանդեսի 85-ա- մյակի ձեռնարկները, որոնց առաջին օրը հասկանալի միջազգային եւ ամերիկյան մամուլի օտարերկրացի եւ հայ ներկայացուցիչների սիմպո- զիումով, Բոստոնի Ուելզի փոլեզի «Դայան Չափմեն» սրահում, իսկ հաջորդ օրը՝ Նոյեմբերի «Մարիոթ» հյուրանոցի գլխավոր դահլիճում կայացած հանդիսությամբ:

Սիմպոզիումի թեման էր, ինչպէս գրել էինք նախորդ համարում, «Լրագ- րութիւն եւ կեղծ լուրեր- Հայոց ցե- ղասպանութիւնը եւ Արցախը»: Խիստ արդիական նյութ՝ որին առնչվում ենք գրեթէ ամէն օր թուրքական եւ արդրե- ջանական մամուլում ու միջազգա- յին վարձկան որոշ լրատվամիջոցնե- րում: Թեմայի շուրջ աս բան ունեին ասելու ֆնանկմանը մասնակցող լրագրողներից Ռոբերտ Ֆիսքը՝ Լոնդո- նից, Ամբերիկ Չամանը՝ Վաշինգտո- նից, Ֆիլիպ Թիլդը՝ Բոլոնից (Կո- լորադո), Դեյվիդ Բարսամյանը՝ Վա- շինգտոնից եւ ուրիշներ: Նիստավարն էր Արամ Արմուրը՝ Բոստոնից: Շա- ակիքով էր ունկնդիրների լսարանը, որ- շեղից բազմաթիւ հարցեր ուղղվեցին ֆնանկման մասնակիցներին:

Հաջորդ օրը տեղի ունեցած Պա- սմական հանդիսությամբ, որին ներկա էին մեծ թիվով հրավիրյալներ ոչ միայն Բոստոնից, ողջույնի խոս- քով հանդես եկավ Նիկոլ Պաղի- կյան-Համթարը, գալա-հանդիսու- թյան հանձնախմբի նախագահը, իսկ ողջ հանդիսությունը վարեց Ա- նես Նահիկյանը: «Միրորի» խմբա- գիր Ալին Գրիգորյանը ներկայացրեց օրվա մրցանակակիր լրագրողներից՝ Ամբերիկ Չամանին, օգնական խմ- բագիր Արամ Արմուրը՝ Դեյվիդ Պա- սամյանին, Անահիտ Նահիկյանը՝

Ֆիլիպ Թիլդը, իսկ ԹՄՍ Կեն- րոնական վարչության ասեմաթես Երվանդ Ազատյանը՝ Ռոբերտ Ֆիսքին: Իրենց հերթին, Պարգեւասրվող մ- րցանակակիրներն հայ ժողովրդի նկատմամբ իրենց ջերմ վերաբերումը արտահայտելուց հետո, արդարութեան դիրքերից շեղեցին իրենց հավասար- նութիւնը հայության եւ արդարասեր ողջ մարդկության հետ արուակելու տեղեկանակական-փարոզական Պա- փարը ժխտողականության դէմ:

Հանդիսության ավարտին շնորհա- կալութեան խոսքով հանդես եկավ ՌԱԿ Արեւելյան Ամերիկայի եւ Կա- նադայի օրջանային վարչության ա- սեմաթես Գեորգ Մարալյանը:

Մի ձայնավեր թղթակցություն

Այս անգամ Հանրային հեռուստ- տեսության լրատվական ծրագիրը ար- ագաւարժ էր. «Միրորի» 85-ամյակի հանդիսության հաջորդ օրն իսկ, նո- յեմբերի 4-ի երեկոյան, հեռուստաըն- կերության Մ. Նահանգների թղթա- կից Հայկարամ Նահաթեսյանն իր ռոբոտային ձայնով հարողեց երկօ- յա միջոցառումների մասին՝ ինչ-որ Պասերագմութիւն կատարելու դէմ, առանց հոգ սանելու, անգամ մտա- ծելու, թէ իր հարողեց սուղ բառե-

րից եւ արտահայտութիւններից ի՞նչ կարող է հասկանալ հայաստանցի եւ ընդհանրապէս ոչ ամերիկահայ հե- ռուսադիտողը, որ այդպէս էլ չհաս- կացավ, թէ ի՞նչ թերթ է «Միրորը», ի՞նչ դերակատարութիւն ունի հայկա- կան սփյուռքում, ո՞ւմ Պաւստմա- թերթն է եւ ընդհանրապէս՝ հայկա- կան թերթ է: Նմանապէս, նոյն թղ- թակիցը, որ մեզ սովորեցրել է Պաս- կան այրերի հարյուր անգամ կրկնվող խոսքերն ու ելույթները երկար-բարակ մեթոդով, ժամանակ չունեցավ մո- տեմալու եւ հարց տալու համաժխար- հային համբավ վայելող հետաքրք- լրագրող Ռոբերտ Ֆիսքին, որ ահա 30 տարի արդեն ի նոյապէս հայության եւ ի դասադարձումն թուրքական ժխտ- ողականութեան արտահայտելու ա- լախարհի ամենալուրջ թերթերում:

Ի դեպ, առ ի տեղեկութիւն մեր ըն- թերցողներին հայտնենք, որ ամերի- կյան կողմը, որ բոլոր Պասմաթերթն ունի Ֆիսքի հրադարակումներից դժ- գոհ լինելու, սկզբում մերժել էր նրան մուտքի վիզա շնորհել, քանի որ նա անցնող տարիներին մուտք էր գործել... Սիրիա: Միայն հետագա միջամտու- թիւններից ու միջնորդութիւններից հետո նրան թույլատրվեց մուտք գործել երկիր եւ մասնակցել «Միրորի» 85-ա- մյակի ձեռնարկին:

«Ազգ»ի աւխասակիցների նորագույն հրատարակությունները

Մեր թերթի աւխասակիցներից ունենք հայտնի են նաեւ իրենց Պասմաթարանախարական, գեղար- վեսական եւ այլ՝ մասնագիտա- կան առանձին հրատարակու- թիւններով: Դրանցից ունենք լույս են տեսել հենց վերջերս, ո- ռոնց թվարկումը ստուրե կատա- րում ենք հոյարտությամբ:

ա. **Հակոբ Չափրյան՝ «Հող- վածների ժողովածու»:** Ա եւ Բ Պրակներով 2 գիրք 400 եւ 300 էջանց, որտեղ ամփոփ- ված են «Ազգ» թերթում հայտնի թուրքա թերթերի տղագրած հոդվածների ընտրանին՝ Հա- յոց ցեղասպանութեան թուրքա- կան ժխտողական կեղ- ծարարության ու հայաստանցի դրսեւորումների մա- սին: Երկրասորյակը լույս է ընծայվել Modus Vivendi կենտրոնի մասեմաւարով, «Ասողիկ» հրատարակչության կողմից, Հայ եկեղեցու Գուգարաց թեմի առաջնորդ Սե- րուկ արք. Չոպչյանի փաջալեւանով ու մեկեմասութեամբ:

կան եւ մեակոյթային առն- ջութիւնները»: Գիրքը լույս է տեսել «Մետրոպ արք. Աւճեան» մասեմաւարով, ՀՀ ԳԱԱ-ի Պասմութեան ինստիտուտի գի- տական խորհրդի որոշմամբ: 285 էջանց գիրքը մասամբ հո- վանավորել է Եւրոպայում բնակված գրող եւ դիվանագետ Դիանա Արգարի ծոռնուրին՝ Միմի Մալայանը:

Այս առիթով իրեցնենք, որ ընթացիկ տարւում լույս էր տեսել նաեւ Արծվիի «Այլասանցի Սուչիկ հայաստանցի» «ան- թարգմանելի վիդակը» խիստ հետաքրքիր եւ գերմանա- կակից գիրքը, որին «Ազգ»ը անդրադարձել է իր Մեակութե- յին ներդրում, եւ որի օրինակ- ներն արդեն սղառված են:

Գ. **Հովիկ Ափյան՝ «Մի ու- տողները»:** Մեր տղաւարակով, սրամիտ եւ արդեն սեւ հուճորի վարդես աւխասակի առաջ- նեկն է այս գիրքը, որը լույս է ըն- ծայվել «Անտարես» հրատարակ- յութեան կողմից՝ ՀՀ Մեակութի նախարարութեան աջակցությամբ: 182 թվագրված էջերով հատուր խմբագրել է Արեւմտիկ Նիկողոսյանը: Ձեւնորեն շնորհակալում ենք մեր հեղինակներին եւ սղասում նոր գրերի լույսընծայմանը:

ՄԻ ՈՒՏՈՂՆԵՐԸ

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱԼ

Ջինվորական ծառայությունից օրենքով խուսափելու հիմնական ճանապարհը անցնում է բուհով՝ բակալավրիաս-մագիստրատուրա-ասպիրանտուրա ճանապարհով: Տարկետման դարձրեցական երկարաձգման շնորհիվ, այս ճանապարհով երիտասարդ «բարեհաջող» հասնում է ոչ գորակույցային 27 տարեկան հասակին եւ նույնպես «բարեհաջող» էլ ազատվում գինծառայությունից: Սա ոչ հայտնություն է, ոչ էլ գաղտնիք: Ընդ որում, սրանից տուժում է բանակը, որը չի ստանում տարեկան մոտ 600-700 զինվոր, որն ամենեւին էլ փոքր թիվ չէ՝ մեկ ամբողջական զորամաս դրանով կարող է կազմավորվել, տուժում է նաեւ գիտությունը, քանի որ իսկապես գիտությամբ զբաղվելու ցանկություն ունեցողների փոխարեն հիմնականում ասպիրանտուրա խցկվում են բանա-

ավելին՝ մարտական դիրքում, իսկ դա նույնը չի, ինչ երեւանում «խրոխ» կեցվածով ցույց անելն ու «իրավունքներ» դառնալուց: Բոլոր դարազաններում, տարեկանից չօգտվելու դեպքում, առաջին կուրսն ավարտելուց հետո երկու տարի ծառայելու եւ ուսման վերադառնալու տարբերակը շարունակելու է գործել: Այն եղել է առանց որեւէ լուրջ խնդիրների գործել է սասնամյակներ՝ դեռ խորհրդային տարիներից:

Հիշեցնենք, որ այս հարցին անդրադարձել էին դեռեւս փետրվար ամսին մեր հրատարակման մեջ («Անթուլյաւրեւի է զինծառայությունից խուսափելու օրինական ճանապարհներ ունենալը», ԱԶԳ, 03.02.2017թ.), բառացիորեն գրելով հետեւյալը. «Օրենքով «բանակ չգնալու» հնարավորությունը ոչ միայն անթուլյաւրեւի շնորհից է, այլեւ լուրջ վճարով ղեկավարվող համար: Դա «ինչու ես ղեկ է ծառայեմ, իսկ նա՝ ոչ»

վակները, քանզի արժեքները 9-10 տարի երեխա դառնել կարող են միայն այդ խավի մարդիկ: Ուստի, մեր նախորդ հրատարակմանը առաջարկել էին հետեւյալը. «9 տարեկան ընթացքում յուրաքանչյուր զորակոչից խուսափելու համար 100 հազար դրամի փոխարեն անհրաժեշտ է սահմանել 500 հազար դրամ (մոտ 1000 դրամին համարժեք) գումար: Արդյունքում, բանակային ծառայությունից խուսափելու համար Հայաստանից հեռացողները երկիր վերադառնալու եւ ֆրեական հետադարձությանից ազատվելու համար վճարեն 9 մլն դրամ, այլ ոչ թե 1,8 մլն»:

Նկատի ունենալով, թե ովքեր կարող են իրենց թույլ տալ 9-10 տարի ամբողջ արժեքները, սա սոցիալական խնդիր չի առաջացնի, զոնե որոշակի արդարություն կադառնի՝ եթե չեն ծառայում, ադա դրա համար թող բարձր գին վճարեն, կմոտասի գինծառայությունից խուսափողների թվի կրճատումը:

Տրամաբանությունը մեկն է՝ չենք ուզում ծառայել բանակում

Տարկետման փոփոխության թեմային կրկին անդրադառնում ենք ինն ամիս անց

կից խուսափողները, եւ վերջապես տուժում է արդարությունը, քանի որ նույն կուրսից մի ուսանող գնում է ծառայության, մյուսը՝ ոչ, այն դեպքում, երբ երկուսն էլ նույն դասավորությունն ունեն դասարաններում սեփական երկիրը, տունն ու ընտանիքը: Հետեւաբար, որեւէ առողջ տրամաբանություն չգտնել այս անարդարության վերացման եւ բոլորի համար հավասար դասարաններ ապահովելու օրենքի նախագծի դեմ բողոքող ուսանողների մոտեցման մեջ՝ անհնար է: Այդ բողոքի միակ տրամաբանությունը հետեւյալն է՝ թողեք դասարանի այս անարդարությունը եւ մի դասարանի մեջ մյուսների նման գնալ բանակ: Այնպես է, որ դա անընդունելի մոտեցում է, իսկ առաջարկվող օրենսդրական փոփոխությունը սղապված եւ անգամ ուժացած է: Սկսած 1997-ից Հայաստանի իշխանությունները դարձրեցին փորձել են կատարել այդ փայլը, բայց չեն կարողացել փառաբանական կամ ցուցաբերել եւ տեղի են սվել անբոխային ու դրա միջոցով փառաբանական դիվիդենդներ շահող փառաբանական ուժերի եւ անձերի ճնշմամբ:

օրինական հարցադրում է բարձրացնում, որի փաստարկված դասարանները չկա: Կան միայն անտրամաբանական դասառաջարկություններ, որոնք վաղուց արդեն մի կողմ դնելու եւ օրենսդրական կարգավորումներ սալու ժամանակն է»: Այսօր կարող ենք փաստել, որ զինծառայությունից օրենքով խուսափելու դասարանը փակող օրենսդրական կարգավորում սրվել է եւ հույս հայտնենք, որ զոնե այս անգամ կառավարությունը վճարական կլինի վերջնադրույնի հասնելու հարցում:

Վերոնցյալ հրատարակման մեջ անդրադարձել էինք օրենքով բանակից խուսափելու եւս մեկ հնարավորությանը՝ արժեքները մեկնելու եւ 27 տարեկանում վերադառնալով, ֆրեական դասարանացվությունից ազատվելու մասին «Սահմանված կարգի խախտմամբ դասարանի զինվորական ծառայություն չանցած փառաբանի մասին» օրենքին: Բանն այն է, որ դարձյալ գիտության համար «անհազ ծառայից» տարադրողների մի խավ իրենց որդիներին ուսման եւ ուղարկում արժեքները եւ այնտեղ դասարան մինչեւ 27 տարեկանը լրանալը: Հետո վճարում են 9 տարեկան ընթացքում զորակոչից խուսափելու համար վերոնցյալ օրենքով սահմանված 1,8 մլն դրամը (յուրաքանչյուր զորակոչի դիմաց 100 հազար դրամ) եւ հայրենիքի հանդեպ իրենց դարձրել համարում կատարած: Իսկ այդ ընթացքում եւ դրանից հետո, մեզ բոլորիս, այդ թվում նման ձեռով զինծառայությունից խուսափողների ընտանիքի անդամներին դասարանում են ուրիշ ընտանիքների որդիները: Արժեք ստել, որ այս հնարավորությունից օգտվում են բացառապես ապահովված ընտանիքների զա-

մանը, լրացուցիչ գումարներ կրեք դասարանության ոլորտին, հնարավորություն կսա ավելացնել դասարանացրային գինծառայողների վարձատրությունը եւ ամենակարգաբարձր՝ անհեռանկար կղաքման այս ճանապարհով դասարանի զինծառայությունից խուսափելու շարժումները:

Դեռեւս տարեկազբին մեր կողմից բարձրացրած այս հարցադրումը 8 ամիս անց դարձել է դասարանության նախարարության կողմից առաջարկված եւս մեկ օրենքի նախագիծ: Ընդ որում՝ անգամ ֆրեական հետադարձության առաջարկվող գումարի չափը նույնն է, ինչ առաջարկել էինք մենք: Սակայն արի ուսես, որ հիմա էլ այլ առարկություն է ներկայացվում. «Դա կիրառելի արժեքները»: Ասել, որ չենք գնում զինծառայությունից ազատվելու ներկայիս տարբերակը արդեն իսկ խախտում է արժեքները, նշանակում է ոչինչ չասել: Հարց է առաջանում, եթե զինծառայությունից ազատվելու համար ավելի բարձր գին վճարելը խախտում է արժեքները, ադա երկրին ընդհանրապես ղեկ են մարդիկ, ովքեր ամեն գնով ցանկանում են խուսափել այն դասարանությունը:

Նշենք նաեւ, որ եթե տարկետման փոփոխության առնչությամբ 200-300 բողոքող ուսանողներին ուղղորդում են «Ելի» կամ «Սասնա ծռերի» հետեւողները, ադա արժեքները բնակվելու միջոցով զինծառայությունից ազատվելու հնարավորությունը սահմանափակելու դեմ դուրս են եկել հիմնականում ունեւոր խավն ու նրանց փառաբանական ներկայացուցիչները՝ իշխանական եւ ոչ իշխանական թեւերում:

Տակասական նախագծեր խորհրդարանում

Ազգային ժողովի մոտեցող փառաբանական մի շարք շարժումները օրինագծերով աչքի կընկնի: Նախ մինչեւ 27 տարեկանը սահմանված կարգով չծառայած անձանց համար վերջին ժամը կլինի՝ համադասարան օրենքում վերջին անգամ փոփոխություն կատարելով հնարավորություն սալով նրանց՝ տուժանք վճարելով ազատվել ֆրեական հետադարձությանից, այն եւս այս անգամ շատ բարձր գին է ունանալու, քանի որ մեկ զորակոչից ազատման վճարը համարյա հինգ անգամ բարձրացել է, եւ ընդհանուր հաշվով այն կարող է կազմել 9 միլիոն դրամից ավելի: Իսկ դրանից հետո այլեւ նոր ներմուծողները չի լինելու, ծառայությունից խուսափածները համասարած ֆրեական հետադարձման են ենթարկվելու:

Մինչեւ երկու տարեկան երեխաների մայրերի աշխատելու դեպքում ներդրվելու է դասարանությանից կիսով չափ վճարվող դասարանի ինստիտուտը, ընդ որում՝ դասարան կարող են ձեւակերպվել հենց երեխաների տարիները: Դասարան վճարվող գումարի մի մասը ղեկ է տա աշխատող մայրը, իսկ դասարանի հետ ղեկ է դասարանագիր կնքվի՝ այդպիսով դասարանի աշխատանքը բերելով հարկային դաս: Մեր տարիներն առանց այդ էլ դասարան են թողնում երեխան, հիմա միջոցը համասարած օրենքով արդեն դասարան դասարան, միայն թե անհասկանալի է, թե որտեղից է դասարանի սուղ բյուջեն հայաթելու ամեն դասարան սրվելիք 55 հազար դրամը (նվազագույն աշխատավարձի շեմ):

Մի ուրիշ, խիստ հակասական նախագիծով, որը կարող է մեծ հակադեպություն ծնել, եւ որը նախաձեռնել է կառավարությունը՝ ի դեմս տրանսպորտի, կադրի եւ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարությանը, սահմանվելու են բարձր՝ մինչեւ 150 հազար դրամի հասնող տուժանքներ՝ ավտոմոբիլային ճանապարհների եզրերի տեղադրված կրակներին հարակից գովազդային ադորիների վաճառականների համար տուժանք, սա տուժանքների տարածադասիկ ավելացում է: Իսկ եթե նկատի ունենանք, որ գովազդ կարող է համարվել ամեն ինչ, անգամ մրգի գինը հայտնող մի փոքր ձեւավորված վաճառակը, ադա սա կարող խիստ անտրամաբանական թանկացում համարվել: Սա զարմացրել էր անգամ ԱԺ փոխնախագահ Արմինե Հովհաննիսյանին, որը Ազգային ժողովի համադասարանական հանձնաժողովում ֆնտրված ժամանակ չէր թափարկել զարմանք. «Վերջապես ղեկ է գյուղացուն 100-150 հազար դրամ տուժանք, նախարարությունն ուրիշ լուծում չի՞ մտածել, քան այդ տուժանքները բարձրացնելն է»: Դե իսկ գլխավոր նախագիծը՝ այդպիսով ադամոնսաժել ճանապարհի եզրերի ադորիների կրակները: Դե գիտեք ինչ, սա շատ լողված մոտեցում է, այդպես կարող եք արգելել ճանապարհների եզրերին մի քանի տարածական ամրացրած-վրան միջոց միջոց գյուղացուն գործունեությունը: Որ ինչ անեք՝ բյուջե լցնեք, թե Հայաստանի ողջ տարածքում գյուղացուն ներդրելու եւ միայն օլիգարխների խանութների միջոցով առեւտրի մենաձեռնարկումը շարունակելու փառաբանությունն իրացնեք, դե ընդհանրապես մի օրինագիծ էլ բերեք, որով արգելեք գյուղացուն օդ շնչել, սա անելու բան չէ:

Առաջին եւ վերջին նախաձեռնությունները կարող են առաջացնել բնակչության լայն շարժումները դեպի արտերկր, համեմատաբար վերջինը մեր խիստ բացասական վերաբերմունքին վերջին արժանանում է, լավ, մեր կառավարությունը որոշել է վերջնականապես թաղել գյուղացուն, սա մեկ, երկրորդ՝ եւ ինչու ղեկ է երկու հարյուր դրամանոց խաղողն ու խնձորը մի քանի հոգու դասարանող սուղեմարկետներից գնեմ աստիճանական գումարով: Ինչ մտածեմ՝ որ այս կառավարությունը միայն բիզնես շահերի կրող է, եւ իր բնակչության չափազանցված շարժումները նրան բնավ չեն հետաքրքրում: Ուրիշ բան չի մնում մտածելու:

Այս եւ մի շարք այլ նոր օրենսդրական նախաձեռնություններ եկող շաբաթ խորհրդարանում կհանարվեն՝ առավել մանրամասն կանոնադրանքով: **Մ.Խ.**

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆԿԵԼՅԱՆ

դ.գ.թ. Ընդգրկված աշխարհաբանականության և միջազգային անվտանգության մասնագետ

Ռազմական բարեփոխումների հիմնախնդիրը Պաշտեսագործի կասարելագործումը առաջնահերթություն է

Պաշտեսագործության մասնագետների և ռազմական կողմից սկսված ռազմական բարեփոխումները Հայաստանի համար ունեն ռազմավարական նշանակություն՝ Պայմանավորված ոչ միայն Հիմնված ուժերի արդիականացման անհրաժեշտությամբ, այլև մեծաթիվ զորագնացներին հասկացման հեռանկարների հսկայական առումով: Հայաստանը վաղուց արդեն կարի ունի ռազմական դրկսիոնի վերանայման, որը կարացողացնի սարածաբանությանը ստեղծված ռազմավարական իրավիճակը, ինչպես նաև կհամապատասխանի այն մարտավարներին ու ստանդարտներին, որոնք կան ու հասունանում են սարածաբանությանը: Նմանափոխ փաստաթուղթը չի կարող ունենալ դեկլարատիվ բնույթ, այն ղեկավարվում է մասնագետի զարգացման հիմնական ուղղությունները եւ այն մոդալիտետները, որոնց ղեկավարումը կհանգեցնի որոշակի ժամանակահատվածում:

Մերին աջակցման համադասարան մթնոլորտ ստեղծելու համար: Ուսանողության կողմից այս օրերին սկսված դասարանները հենց արագույն են բարոյապատրաստական այդ մթնոլորտի բացակայությունը, երբ սարիներ ու սանամյակներ շարունակ գիտության զարգացման անվանակարգում են ծառայությունից, հասկանալի է, որ գիտությունն էլ առանձնապես չի զարգացել, սակայն մասնագետները «լուծվել» է բանակում չծառայելու խնդիրը:

Հասկանալի է, որ սա լուրջ խնդիր է մասնագետ լայնամասշտաբ բարեփոխումների անցկացման համար, առավել ես կայն թյուր կարծիք, որ դա իրականացվում է միայն բանակի համարում խնդիրը լուծելու մոդալիտետով: Այսինքն սա մի խնդիր է, որը ղեկավարում է լուծվել դեռ 90-ական թվականներին, արցախյան պատերազմից անմիջապես հետո, սակայն այն ժամանակվա դեկլարատիվությունը, չնայած Վազգեն Սարգսյանի ղեկավարմանը, չունեցավ համադասարան կամ ու հեռախոսություն հասկանալու համար առաջադրված Հայաստանի գլխի կուսակալի մոդալիտետները եւ արդեն այն օրերին դա լուծման հիմքերը դնելու անհրաժեշտությունը:

Մերին աջակցման համադասարան մթնոլորտ ստեղծելու համար: Ուսանողության կողմից այս օրերին սկսված դասարանները հենց արագույն են բարոյապատրաստական այդ մթնոլորտի բացակայությունը, երբ սարիներ ու սանամյակներ շարունակ գիտության զարգացման անվանակարգում են ծառայությունից, հասկանալի է, որ գիտությունն էլ առանձնապես չի զարգացել, սակայն մասնագետները «լուծվել» է բանակում չծառայելու խնդիրը:

Հայաստանում սարիներ շարունակ ընդունված մասն փաստաթուղթում միջոց էլ ղեկավարվում է այդ հասկանալիությունը եւ դրանք լի են եղել անորոշ ու անհիմաս բառակապակցություններով, որոնք ոչ միայն չեն արահայտում ստեղծված իրավիճակը, այլև չեն հսկայական այն ուղղությունը, որը գերակա է եղած մարտավարներին դասարաններում համար: Փառքնի չէ, որ արցախյան համակամարտությունը հսկայեցրել է հարեան մեծությունների հետ մեր հարաբերությունների որակն ու մակարդակը, եւ դա երկարաժամկետ իրավիճակ է, որն էլ ղեկավարվում է արագույն սկսված ռազմական բարեփոխումների համաժամանակ:

Մերին աջակցման համադասարան մթնոլորտ ստեղծելու համար: Ուսանողության կողմից այս օրերին սկսված դասարանները հենց արագույն են բարոյապատրաստական այդ մթնոլորտի բացակայությունը, երբ սարիներ ու սանամյակներ շարունակ գիտության զարգացման անվանակարգում են ծառայությունից, հասկանալի է, որ գիտությունն էլ առանձնապես չի զարգացել, սակայն մասնագետները «լուծվել» է բանակում չծառայելու խնդիրը:

Մերին աջակցման համադասարան մթնոլորտ ստեղծելու համար: Ուսանողության կողմից այս օրերին սկսված դասարանները հենց արագույն են բարոյապատրաստական այդ մթնոլորտի բացակայությունը, երբ սարիներ ու սանամյակներ շարունակ գիտության զարգացման անվանակարգում են ծառայությունից, հասկանալի է, որ գիտությունն էլ առանձնապես չի զարգացել, սակայն մասնագետները «լուծվել» է բանակում չծառայելու խնդիրը:

Մերին աջակցման համադասարան մթնոլորտ ստեղծելու համար: Ուսանողության կողմից այս օրերին սկսված դասարանները հենց արագույն են բարոյապատրաստական այդ մթնոլորտի բացակայությունը, երբ սարիներ ու սանամյակներ շարունակ գիտության զարգացման անվանակարգում են ծառայությունից, հասկանալի է, որ գիտությունն էլ առանձնապես չի զարգացել, սակայն մասնագետները «լուծվել» է բանակում չծառայելու խնդիրը:

Սակայն այդ բարեփոխումները կլինեն ոչ լիարժեք, եթե չարացվեն նաև մեծաթիվ սեփական, ֆալսիֆիկացիոն ու նաև բարոյապատրաստական այն փոփոխություններում, որոնք անհրաժեշտ են երկրում այդ ռեֆորմ-

Մերին աջակցման համադասարան մթնոլորտ ստեղծելու համար: Ուսանողության կողմից այս օրերին սկսված դասարանները հենց արագույն են բարոյապատրաստական այդ մթնոլորտի բացակայությունը, երբ սարիներ ու սանամյակներ շարունակ գիտության զարգացման անվանակարգում են ծառայությունից, հասկանալի է, որ գիտությունն էլ առանձնապես չի զարգացել, սակայն մասնագետները «լուծվել» է բանակում չծառայելու խնդիրը:

Մերին աջակցման համադասարան մթնոլորտ ստեղծելու համար: Ուսանողության կողմից այս օրերին սկսված դասարանները հենց արագույն են բարոյապատրաստական այդ մթնոլորտի բացակայությունը, երբ սարիներ ու սանամյակներ շարունակ գիտության զարգացման անվանակարգում են ծառայությունից, հասկանալի է, որ գիտությունն էլ առանձնապես չի զարգացել, սակայն մասնագետները «լուծվել» է բանակում չծառայելու խնդիրը:

Մերին աջակցման համադասարան մթնոլորտ ստեղծելու համար: Ուսանողության կողմից այս օրերին սկսված դասարանները հենց արագույն են բարոյապատրաստական այդ մթնոլորտի բացակայությունը, երբ սարիներ ու սանամյակներ շարունակ գիտության զարգացման անվանակարգում են ծառայությունից, հասկանալի է, որ գիտությունն էլ առանձնապես չի զարգացել, սակայն մասնագետները «լուծվել» է բանակում չծառայելու խնդիրը:

բաժանումներ, որոնք կարող են ոչ միայն դաժնանալ, այլև հարձակողական դաժնանում են: Այդ դեպքում մասն արդյունավետության հասել են սանամյակներ աշխատանքով, այդ դաժնանագործի գորակոչը կազմակերպելու եւ այն անընդհատ մարզելու միջոցով: Իսկ մասն գորակոչ սեղի է ունենում մեկ կամ երկու սարի մեկ անգամ երկու շաբաթով եւ դա արդեն իսկ բավարար է համադասարան ռազմական մարզավիճակը դաժնանելու համար: Սկսեմք, որ միջոցով դաժնանագործն մաս կազմելու Շվեյցարիայի բոլոր ֆալսիֆիկացիոն, դասարանի կերպով, անցնում են ռազմական ծառայություն, եւ այնտեղ սարկետներ չկան: Դա նաև չի խանգարում գիտության կամ սեփական զարգացմանը այդ երկրում:

Ինչպես, սա նաև ռազմական արդյունավետ կառավարման արդյունավետ է, ինչը դաժնանում է մեզ, երբ մեմ ակամաստե են լինում զինվորների, որոնք իրենց ծառայությունն անցնում են սահմանային-մարտական գործառնում եւ աղա զինվորների, որոնք ծառայության անվանակարգով փոխարինվում, իսկ երբեմն ՊՆ միջոցներում՝ որոշ «ծառայող» զինվորներ:

Պաշտեսագործի բանակի ստեղծումը ղեկավարվում է ռազմավարական խնդիր դառնալով Հայաստանի համար: Գործող ու արդյունավետ կերպով կառավարվող դաժնանագործն է աղա զինվորների գրավակները: Մանավանդ որ մեմ ունենալ այդ ավանդույթը, հանձնա կառավարական սանյակ ջուկաների, որոնք հաղթանակ բերեցին արցախյան պատերազմում. հարկավոր է վերականգնել այդ ավանդույթները եւ գնալ դաժնանագործի ռազմականներին ստեղծման ճանապարհով, ինչը հիմք կհանդիսանա դաժնանագործի դաժնանագործի հավաքների ու մարզման համար:

Հայաստանի բոլոր իշխանությունների խնդիրը

Նախագահ Սարգսյանը չորեքշաբթի խորհրդակցություն էր իրավիճակը ժողովրդագրության հարցերով: Ներկա են եղել բոլորը, նույնիսկ գյուղատնտեսության մասնաբաժնի: Սերժ Սարգսյանը նշել է, որ մինչև 2040-ը 4 միլիոնանոց երկիր ունենալու համազգային նպատակը կամաց-կամաց դառնում է մեծաթիվ ծրագիր, ինչն իրականացնելը բարդ է, բայց հնարավոր: ՀՀ նախագահը շեշտել է, որ բնակչության թվի աճի ապահովումը Հայաստանի բոլոր իշխանությունների կարևորագույն խնդիրն է, ընդ որում՝ ե՛լ մինչև 2040-ն է այդպես լինելու, ե՛լ դրանից հետո: Բայց եթե 2040-ին իսկապես դառնան 4 միլիոն բնակչություն ունեցող երկիր, ու ֆանի որ իշխանությունները դրանից հետո էլ չեն նպաստելու բնակչության թվի աճին, աղա որտեղ ենք այդպիսի սեղավորվելու 2040-ից հետո: Գուցե այդ ժամանակ արդեն երկիրն էլ մեծացնենք... մի փչ:

Հայաստանում կղաճառեն մասնավոր օդաչուներ

Եթե դուր ունենալ միլիոն դրամ, որը չզիջես, թե ինչպես ծախսես, Հայաստանի ֆալսիֆիկացիոն առաջարկում է այդ գումարի դիմաց սովորել օդաչուի գործը: Կարծառնակ անց փորձառու օդաչուները ձեզ կսովորեցնեն գործարկել փոփոխ ինֆրաթիղը, վերջում վկայական կան, ինչի հիման վրա դուր կարող ես վարել սեփական ինֆրաթիղը, կամ ուրիշ սեփական ինֆրաթիղը (բայց ոչ ֆալսիֆիկացիոն ինֆրաթիղ): Դասընթացի համար ղեկավարվում է սարը միլիոն դրամ: Զուրեմ, ուրեմն չեմ թռչի:

Վարչապետի հանձնարարականը. Շուր գարթնեմ եւ ուր ֆուեմ

Անցնող շաբաթ վարչապետը հանդիպել է ագրոֆոնտի մերկայացուցիչներին, մասնաճյուղ առավել հաջողակներին նույնիսկ դարձեալսել է: Դե՛ եռամսյակի, ֆառամյակի, հնգամսյակի... լայնները գերակատելու համար: Հետո Կարեն Կարապետյանը, դիմելով գյուղացիներին ու գյուղական բնակչությանը ներկայացուցիչներին ցույց է սվել հողից եկամտի սանալու մոր եղանակներ ու ներկայացրել է այդ հարցում կառավարության ստեղծած մոր դայանները: Վարչապետը խոսել է էժան վարկերից օրինակ, ու հանձնարարել գյուղացիներին՝ լավ եկամտի սանալու համար ուր ֆուեմ ու շուր գարթնել: Ենթադրում ենք, որ կառավարությունը հասուկ սեռույներ կնստանալի ՀՀ բոլոր գյուղերում, որոշեալի վերջիններս հետեն, թե գյուղացիներն ինչպես են կատարում վարչապետի այս հանձնարարականը, ընդ որում կարելի է անգամ տուգաններ սահմանել բոլոր մասնագետներ, ովքեր չեն կատարում վարչապետի հանձնարարականը:

Աղբի սեղը աղբամանն է

«Մաքուր Հայաստան» ծրագրի շրջանակներում Հայաստանում սկսվել է մոր սոցիալական շարժում: Այսուհետ բոլոր հնարավոր լրատվամիջոցներով, համացանցով հասարակությանը կհրազեկեն, որ աղբի սեղը աղբամանն է, ի դեմք, հենց այդ խորագիրն էլ կրում է շարժումը: Կազմակերպիչները նշում են, որ Հայաստանը մաքուր դաժնանում համար բավարար չէ մաքրելը, օրինակ միսը մեկ, կամ նույնիսկ շաբաթ մեկ հանրապետական շաբաթոյակներ կազմակերպելով, անհրաժեշտ է նախ եւ առաջ չկեղծես: Հեղեմ դրա համար էլ

մասն հիշեցնում են, որ աղբի սեղը աղբամանն է: Սոռացել էինք: Ի դեմք, վերենում էլ Ասված կա: Հա, մեկ էլ առավոտյան զարթնելիս նախ բացում են աչքերը:

Միացյալ «Արմենուրես»

ՀՀ կառավարությունը որոշում է կայացրել «Հայաստանի Հանրապետություն-Ռեալուրալիկա Արմենիա» եւ «Հանրապետություն» փակ բաժնետիրական ընկերությունները փակ բաժնետիրական ընկերությունը միացնելու մասին: Նոյեմբերի 9-ին ընդունված նախագծի հիմնավորման համաձայն, կառավարության որոշման նախագծի ընդունման անհրաժեշտությունը դայանավորված է այն հանգամանակով, որ երեք ՓԲԸ-ների գործառնությունը մասաբ համընկնում են: «Հայաստանի Հանրապետություն-Ռեալուրալիկա Արմենիա» եւ «Հանրապետություն» փակ բաժնետիրական ընկերությունները «Արմենուրես» փակ բաժնետիրական ընկերությունը միացման ձեռով վերականգնակերպելու արդյունում հնարավոր կլինի կենտրոնացնել երեք կազմակերպությունների ռեսուրսները՝ աշխատանքի առավել արդյունավետ կազմակերպման նպատակով: Բացի այդ, ՓԲԸ-ների միացումը հնարավորություն կտա սեփական մեծաթիվ միջոցները, կհանգեցնի կրկնվող գործառնությունների օտոնավազմանն ու կրճատմանը, ինչպես նաև ոլորտի առավել արդյունավետ կազմակերպմանը»,- նշված է հիմնավորման մեջ: Հիշեցնենք, որ «Արմենուրես» փակ բաժնետիրական ընկերության հիմնադրի լիազոր ներկայացուցիչներն են՝ Հանրապետության սեղակալության կենտրոն ՊՈԱԿ-ի սեռերը՝ 50% բաժնետնտնով, ՀՀ վարչապետի մամուլի ֆալսուրալը՝ 25 տոկոս բաժնետնտնով, կառավարության աշխատանքի սեղակալության եւ հասարակայնության հետ կապերի վարչության ղեկավարը՝ 25 տոկոս բաժնետնտնով: Հ. ԱՅ.

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

Հարություն Սարգսյանի Բաղայանը ծնվել է 1996-ի ապրիլի 1-ին՝ Երևանում: Հաճախել է Դավթաբերի 62-րդ մանկապարտեզը, ապա Առոս Նավասարդյանի անվան 196 միջնակարգ դպրոցը, 2010-2013-ին էլ ուսումը շարունակել է Հայկական ազգային համալսարանի վարժարանում: Ջուզապարտեզի Հարությունը բավականին լրջորեն զբաղվել է լողով և ֆիթնեսով, ավելի ուշ նաև հանդիպել է 2013-ին էլ նա մասնակցել է Հայաստանի հանդիպողի առաջնությանը, որտեղ գրավել է չորրորդ տեղը: Ուշագրավ է, որ Հարությունը, որի մասին դեռ անհայտ էր չգիտեի, հաճախել է նաև դարձի: 2012-ին Հարությունի դարձի խումբը մասնակցում է Վրաստանում, ապա եւ Բուլղարիայում անցկացված միջազգային մրցույթներին և երկու մրցույթում էլ գրավում է առաջին տեղը: Հարությունի և լողի, և ֆիթնեսի, և հանդիպ-

րոնց հանդիպել նրանք չեն ուզում, քանի որ մեծ մասամբ հանրապետական են, իսկ հանրապետականը հենց այն կուսակցությունն է, որն ուզում է վերացնել սարկեսման իրավունքը: Եւ անհնարաբար՝ ուսանողները ՊՆ-ի հանդիպմանը չեն գնացել, քանի որ, ուշագրություն, այնտեղ են հրավիրված եղել նաև ադրբեյջանցի դաշնակից երիտասարդներ: Վախեցել են, ամաչել են, հույս ունեն, որ ամաչել են, ամեն դեպքում ավելի լավ կլինի, որ մեր ուսանողներն ինչ-որ բանից ամաչեն, քան վախենան:

Վերադառնալով մեր դասույթը: 2013-ին Հայաստանի Ազգային համալսարանը ընդունվելուց հետո Հարությունը Բաղայանը որոշում է կիսաթողնել ուսումը և մեկնել ծառայության: 2014-ին մեկնում է եւ սկսում է ծառայել Արցախի Վրացական կոնսուլատում: 6 ամիս ուսումնական ծառայությունից հետո Հարությունը տեղափոխվում է Թալիս, որտեղ ազգ հրաձիգ: Նա նաև ստանում է կրտսեր

րենց հրամանատարի վերաբերմանը հետ հակառակորդի հասուցուկասայինների լուսանկարված նահանջը վերածվում է խուճապահար փախուստի: Հարությունը վերցնում է իր ոչնչացրած հակառակորդի զինծառայողներից մեկի զենքը և վազում փախչող թեմանու հետևից, բայց... Շուտով վերադառնալով Երևան է սասկանում և Հարությունը ընկնում է զենքից, սակայն դառնալով դիմադրող և հակառակորդի զինաստակից կրակ բացում փախչող ազգերի նուղու-թյամբ:

Հակառակորդը, հայկական դիրում թողնելով երկու դիակ և իրենց վերադառնալով, որը շուտով մահանում է, հեռանում է: Արկաղծությունն ավելի ինտենսիվ է դառնում և հակառակորդը անցնում է ավելի լայնածավալ հարձակման՝ արդեն արցախա-ադրբեյջանական գծի ողջ երկայն-ով՝ օգտագործելով իր զինատանիները և դառնալով բոլոր զինաստակները:

Իսկ Հարությունը նաև դարձավ

ի մարզիչներն ու դարձան դասույթի վասալ էին, որ տղան դառնալու է համադասարանական լողորդ, ֆիթնեսի, հանդիպիս, դարձավ... 2013-ին, Հարությունը ընդունվեց Հայկական ազգային համալսարանի սրանադորային փոխադրումների ֆակուլտետ և... բայց Հարությունի դասույթի շարունակությունն ավելի ուշ:

ԵՊՀ-ի ու հայաստանյան այլ բուհերի ուսանողները, ընդ որում նաև աղջիկ, անժամկետ դասադուլ են հայտարարել: Նրանք դաժնաբեր են բուհերում սարկեսման իրավունքի կասեցման դեմ, այլ կերպ՝ ուզում են սովորել, նոր գնալ բանակ, կամ ուզում են սովորել: Ուսանողական այս ակցիան կազմակերպել է Հանուն գիտության զարգացման նախաձեռնությունը, ինչից ենթադրում են, որ ըստ ակցիայի մասնակիցների՝ սարկեսման իրավունքի վերացումը խոչընդոտում է Հայաստանում գիտության զարգացմանը, հանուն որի էլ երիտասարդները նախաձեռնություն են ստեղծել, բուհ են ընդունվել, ընթրի սովորում են, ազատ ժամանակ առհասարակ չունեն ու ամբողջ օրը գիր են կարդում, այն էլ ոչ էլ կենտրոնա-յին ու սանը, այլ տղազոր ու գրադարաններում: Ակցիային մասնակցում է հարյուրից գուցե մի քիչ ավելի ուսանող, կրկնում են՝ նկատելի մասը աղջիկ: Ես իհարկե չգիտեմ, թե որքանով է հենց դասադուլը արդյունավետ դարձրել միջոց՝ սարկեսման իրավունքի կասեցման դեմ, բայց վստահ եմ, որ ուսանողները, փաստորեն, անում են այն, ինչը ուզում է ՊՆ-ն՝ դասադուլ: Երբեք է, ՊՆ-ն չի ասում, որ առհասարակ լողի է դասի չգնալ, այլ ասում է՝ եկե՛ք ծառայե՛ք, հետո նոր շարունակե՛ք ուսումը, ինչը լոկալ կարել է, բայց ըստ էության սլյալ դասին ուսանողները դասադուլ են անում, ՊՆ-ն էլ ուզում է, որ նրանք առայժմ չսովորեն:

Երկուստեքի օրը դասադուլային մախարարը հանդիպման հրավիրեց ակցիայի մասնակիցներին, մանավանդ՝ կազմակերպիչներին: Հանդիպմանը ներկայացան մի քանի մասնակիցներ, բայց կազմակերպիչները ՊՆ չէին գնացել: Ավելի ուշ, արդեն երեքստուրի, Հանուն գիտության զարգացման՝ ռազմաարդարական նախաձեռնությունից հայտնեցին, որ իրենք, լինելով ուսանողական ակցիայի կազմակերպիչ, ինչու չեն գնացել ՊՆ ղեկավարի հետ հանդիպման: Դրա համար կային եւ օբյեկտիվ եւ սուբյեկտիվ դասադուլներ, ասել են նախաձեռնությունից՝ կարծում են այն երիտասարդները, որոնք նոր-նոր են սովորել օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ բառերը: Այնուամենայնիվ երիտասարդները դարձաբանել են ավելի կոնկրետ, թե ինչու հանդիպման չեն գնացել: Բանն այն է, որ նրանք ՊՆ խոսնակից ճշեցել են, թե հանդիպումը լինելու է ուղիղ եթերում, Արծրուն Հովհաննիսյանն էլ, ըստ երիտասարդների, ասել է, որ ուղիղ եթերում չի լինելու, բայց բոլոր լրատվամիջոցները լինելու են: Սա չի բավարարել ուսանողներին, բայց սա դեռ ամենը չէ: Նրանք տեղեկացել են, որ հանդիպմանը լինելու են բուհերի ուսանողների ղեկավարները, ո-

սերժանտի կոչում և դառնում է վաճառ ալկանանատի նախաձեռն: Առաջնագծում Հարությունը կամավոր, կրկնում են՝ կամավոր, ընտրում է այն դիրքը, որն ամենամոտ է Ադրբեյջանի դիրքերին (40-50 մետր): 2015-ին օգոստոսին Հարությունը ականանատի ոչնչացնում է Ադրբեյջանի զինաբազաներից մեկը: Հաջորդ սարկա փետրվարին Հարությունը ականանատի խոցում է արբեյջանական դիրքերից մեկը՝ հակառակորդին դասադուլով զգալի վնաս: 2016-ի ապրիլի 1-ին, Հարությունի 20-ամյակի օրը, նա բարձրանում է դիրքեր ու սկսվում է ադրբեյջանցի դասադուլը:

Ապրիլի 1-ի լույս 2-ի գիշերը Հարությունը նկատում է, որ թեմանին կենդանի ուժի կուսակցություն է իրականացնում և 05:00-ի սահմաններում գնում է այդ մասին զեկուցելու:

Հակառակորդի «Յաճա» հասուկ ջոկասին հաջողվում է ներխուժել հայկական դիրք, սակայն հայ զինվորներն արագ անցնում են արձանագրության: Թե՛ մարտերի ընթացքում Հարությունի ուղղությամբ նման է նեկում, որի հետեանով ճոկայի ուժը վերադառնում է: Հարությունը նկատում է, որ հակառակորդի երկու զինծառայողներ մոտենում են իրենց կացարանին: Տղան, չնայած ուժի ցավին, վազում է կացարանի ուղղությամբ: Հասնելով՝ Հարությունը 2 մետր հեռավորությունից ոչնչացնում է հակառակորդի զինծառայողին, որից հետո մյուս զինծառայողը փախուստ է դիմում: Հարությունը հետադուր է մնում և 10 մետր հեռավորության վրա ոչնչացնում:

Հակառակորդը դիմում է խորամանկ ֆայլի և նախադեռ լուսանկարված նահանջ է սկսում ուժերը վերակազմավորելու և հայ զինվորներին անակնկալի բերելով նոր հարձակում սկսելու համար:

Հարությունը վայր է դնում իր զենքը, վերցնում նմանակներ և նահանջող թեմանու հետեկից 3-4 մետր է մոտենում: Նմանակների դասադուլից վերադառնում է ստանում «Յաճա» հասուկ ջոկասի հրամանատարը: Ի-

Հարությունին ինտենսիվ արկակածու-թյան սակ տեղափոխում են սկզբում Մա-տաղիս, այնուհետև Մարտակերտ, որտեղից էլ տեղափոխում են Ստեփանակերտ և նույն օրը վերահասում: Ապրիլի 3-ին Ստեփանակերտում Հարությունը արտասովոր ուրուում կայացնում:

Սկսելով որ իր հիվանդասենյակի առաջ ուրե՛ մեկը չկա, որոշում է փախչել հոսպիտալից և միանալ մարտական դիրքերում գտնվող իր ծառայակից ընկերներին: Նրան հաջողվում է աննկատ դուրս գալ հոսպիտալից, սակայն երբ փորձում է սափի մտել ու հեռանալ՝ նրան բռնում ու հետ են բերում հիվանդասենյակ:

Ապրիլի 4-ին Հարությունին տեղափոխում են Սիսիանի հոսպիտալ՝ նրա հետագա փախուստի փորձերը կանխելու նպատակով: Մայիսի 8-ին Հարությունին Սիսիանից տեղափոխում են Ստեփանակերտ, որտեղ 2 օր մնալուց հետո նա ցանկություն է հայտնում տեղափոխվել Թալիս և շարունակել ծառայությունը:

Մեկ ամիս ծառայությունը դիրքերում շարունակելուց հետո՝ 2016-ի հունիսի 22-ին Հարությունը գորացրվում է:

2016-ի սեպտեմբերից Հարությունը տեղափոխվում է Հայաստանի ռեզերվային սնտե-սագիտական համալսարանի կառավարման ֆակուլտետ և շարունակում ուսումը:

Ես չգիտեմ՝ կարելի է արդյոք ամաչել ադրբեյջանցի դասադուլից, բայց վստահ եմ, որ վախենալ լողի չէ, ամեն դեպքում՝ առաջնագծից վախենալ լողի չէ: Այլ հարց է մեր կրթության որակը, մանավանդ բուհական, երբ հայաստանյան ուրե՛ բուհ չի ընդգրկվում նույնիսկ Արեւելյան Եվրոպայի լավագույն բուհերի ցանկում, այն դարձալու, երբ այդ ցանկում ադրբեյջանական 2 բուհ կա:

Ի դեպ, կրթության որակի դեմ մեր ուսանողները չեն դաժնաբեր: Հավանաբար այն բավարարում է լավ գիտական դառնալու համար:

Բանակ և թիթեռնիկներ

Արդեն շուրջ մեկ ամիս է անցել, ինչ բանակն արդիականացնում են: Նախագահն ասել է՝ սկսե՛ք, մենք էլ սկսել ենք, եթե ասե՛ք՝ դեռ լողի չէ, մենք էլ չէինք սկսի ու յուրա կզնայինք հնաճ բանակով: Արդիականացման ծրագիրն ավարտվելու է յոթ ամիս, ինչպես նախագահն է ասել՝ 2024-ի հունվարի 28-ին մեկնել ենք ոչ թե բանակի, այլ արդիականացված բանակի օրը, ենթադրում են, որ ոչ թե մեկ, այլ երկու իսկանդերով, ոչ թե սովորական, այլ անուշա՛ զովացնող, ծնունդ՝ ջերմացնող զինվորական համագործակցության, ոչ թե հին գորանցներում, այլ երկնաքեր գորանցներում, որոնց մեջտեղի հարկերից արդեն երեսուն է Բաբուն, ավելի վերին հարկերից՝ Կասպից ծովը, իսկ ամենավերին հարկից՝ նաև Դազախստանը, որտեղից մեզ օգնության են շատում դազախները: Այս ամենը միտ յոթ ամիս:

Իսկ առայժմ սկսվել են մանր փոփոխությունները: Զանի որ արդիական բանակում անթույլատրելի է, որ սղան հայիտի զինվորին, ապա մեր սղաները սկսել են հայիտել զինվորներին, բայց նրանցից հեռու, որ չլսեն, չնեղվեն, տուն չուզեն, գորանստ ինքնակամ չլինեն, չբռնվեն, ինքնատանություն փորձ չանեն: Ի դեպ, քանի որ արդիական բանակում ինքնատանություն չլողի է լինի, զինվորները սկսել են ինքնատանություն չգործել, ամեն անգամ, երբ ուզում են, հիշում են, որ մենք արդիական բանակ ենք ու միանգամից ուզում են ադրբեյ... առնվազն յոթ ամիս, որ 2024-ին տունն արդիականացված բանակի օրը:

Բուհերի ուսանողներն էլ սկսել են ինքնակամ գնալ բանակ՝ դադարելով դաժնաբեր սարկեսման իրավունքի վերականգնման համար: Նրանք դադարել են, որ յոթ ամիս բանակն ավելի արդիական է լինելու, քան գիտությունը՝ 17 ամիս, և միահամուռ մեկնում են, կաղ չունի 18-ը լրացել է, թե՛ ոչ: Նրանց ընկերակիցներն էլ են մեկնում, քանի որ բանակը դառնում է արդիական, ուրե՛ն նորմալ է, որ այնտեղ զինվորը մի ծառի սակ ոչ թե ծակված զուլայան կարի, այլ ընկերակցում համբուրի: Բանակից խուսափած և, օրինակ, Նյու Յորկ մեկնած տղաները վերադառնում են ու շատում ծառայության, քանի որ անգամ Մանհեթենում նրանք այդքան ժամանակակից բան չեն տեսել, որքան հայկական բանակում:

Շուտով, մի յոթ ամիս բանակը լինելու է Հայաստանի ամենարդիական տեղը, ավելի արդիական, քան Տաթևի ճողաճողին, քան Երեւանի Արաբկիր համայնքում սարածաբանի ամենաբարձր զինվորը, քան «Թունոն», քան մարզերի հիվանդանոցները... Մի խոսքով՝ ազգը բանակ է գնում, այնտեղ բռնություն չկա, ինչպես մեր արդիականացվող ընթացիկներում: Նայում են աչքերից մեզ ու հասկանում են, չեն հասկանում գնում են առանձին մի տեղ միմե՛ն հասկանա, եթե էլ չեն հասկանում, բանակից հանում են, իսկ դա ամոթ է, քանի որ բանակից դուրս ամեն ինչ և ամեն մեկը հետամնացության սիդի մեջ լող է սալիս՝ փորձելով մի կերպ, ձեռքի մի մասով գոնե դիտել արդիականության ակունքին: Հայաստանի բանակին: ➔ 10

«Ազգի» օգոստոսի 25-ի համարում իրազեկել էին «Թուրքիայում գերմանականի մասին, որում հողավածագիրը «փաստ» էր ներկայացրել, թե Հայաստանում միջոց հակասեմականություն է նկատվել, իսկ սիրիական դասերագրի դասառնով Հայաստան արագադրած հալեոլոգիայի ներկայությունը խթանել է այդ սրամարտությունները: Թուրք, ադրբեջանցի գրագիրների մասխատրած այս թեման, որի հասկաղես գերմաներեն լեզվով սարածուը մեր հարեանների համար, կարծում են, խիստ նդասակային է, թեև ենթարելի արձագանք չի գտնում Գերմանիայում, բայց ընթերցվում է: Իսկական լրագրությունը մի ղեղաճոսն է առաջարկում՝ ստուգի: Ուստի Երեւանում դասահական մարդկանց Երջանում հարցախոյզ անցկացրեցի՝ կա՞ հակասեմականություն: Ու թեև մեր հարցն անգամ սարոհմակ էր ընկալվում երեւանցիների Երջանում, միեւնոյն է՝ որոշեցին մեր բարոները

ունենք, հրեական ավանդական Եւս միջոցառումներ են կազմակերպում, ուրբաթ հավաքվում՝ դիմալորում են Եւսբաթը, հրեական որեւէ դասնություն դասնում, աղոթում: Այս համայնքի բացի կա նաեւ կրոնական համայնք, կա սինագոգ Նար-Ղոսի 23 հասցեում: Տոնական օրերին մենք էլ ենք սինագոգ այցելում: Արիւկային նյութերից տեղեկանում ենք, որ Հայաստանում եղել է 2 սինագոգ, որ 1924-ին խորհրդային իշխանությունների օրոք ոչնչացվել են Բրոսոնեականի հեռ մեկտեղ: Այդ ժնությունների հեճերն անգամ չկան, կարող էինք դրանք վերականգնելու դասանք ղնել, եթե համայնքն ուժեղ եւ հարուս լիներ դա իրագործելու համար: Մեր կրոնական առաջնորդ՝ րաբբի Բուրեճյնը փորձել է ինչ- որ բան անել, բայց դժվար է: Նա Հայաստանից է, ազնական ընճանհից, մեր համայնքի կազմավորման սկզբում նրան գործուղել էին Մոսկվա սովորելու, փառք ասծո, հիմա սինագոգ ու րաբբի ունենք Երեւանում, որ նաանկում է՝ այստեղ հրեաներ կան:

Ռ. Վ. - Այո, անկասկած: Կա ուժարություն մեր հանդեպ:
 - Հայաստանում նկատվել է խսրական վերաբերմունքի որեւէ արսահայտություն հրեաների հանդեպ, կամ հասարակության մեջ երբեւէ թաքցրել էք Ձեր հրեա լինելը:
 Կարեն Հովհաննիսյան- Հայաստանում նման բան չի եղել:
 Ռ. Վ. - Ոչ, իհարկե: Հակառակը՝ այնտեղ, ուր լինում ենք, հղարսորեն ընդգծում ենք, թե հրեա ենք: Մեր դասնության, մԵակոյթի, սովորույթների, Իւրայել դեսության հանդեպ մեծ, հասուկ ուժարություն կա Հայաստանում:
 Ա.Լ., Վ. Հ.- Մենք հասասում ենք վերոնշյալը:
 - «Թուրքի րդեսան» իր խմբագրականում փորձում էր փաստել, թե սիրիահայերի ներգաղթը Հայաստանում հակասեմականության ան է գրանցել: Նման բան նկատվել է:
 Ա.Լ.- Նրանց ցանկությունն է, որ այդդես լինի:

եւ այդ է դասճառը, որ նրանք ուզում են մեր ժողովուրդների մերձեցմանը խոչընդոսել:
 - Դուք նշեցիք, թե Հայաստանում հրեաներ բնակվել են ինչդես վաղնջական ժամանակներում, այնդես էլ այսօր, կարելի՞ է սա նկատել որդես մեր երկրում հակասեմականություն չլինելու լավագույն աղացույց:
 Ա. Լ.- Անուոս: Դարեր են անցել, եւ ոչ մի քա չի ավերվել Եղեգիսի 12- 13 դարի հրեական գերեզմանոցում, նաեւ երայերեն գրություններն են դասողանվել:
 Ռ. Վ.- Այն փաստը, որ գերեզմանասուը, բոլոր սաղանաբարերը դասողանված են, վկայում է, որ չի եղել վանդալիզմ: Հակառակը՝ մեր առաջին իսկ դիմումը, թե այդ տեղանը դիսի վերականգնել որդես դասնական հուժարձան, արձագանք, ֆինանսներ գսավ: Վայրը գրոսաժիկներին Եւս է հեճարքում, նդասակ կա հրեական թանգարան կառուցել այդ սարածում:
 - Ադրբեջանական դեսական լրաս-

Ռիմա Վարժաղեսյան. «Հայաստանում չի եղել եւ չկա հակասեմականություն»

ներկայացնել Հայաստանում հրեական համայնքի անդամների հեռ հանդիողումից հեռո: Մեղտեմբերին նրանք տոնում էին իրենց Նոր տարին, ինձ սուրձ, թիւվածք ու շոկուղաղ հյուրասիրեցին, եւ էլ, կարձ հարցեր սուրձին խառնեցի ու նրանց հեռ անկեղծ գրույցի աղիթը դիմը բռնեցի: Մեր գրույցին մասնակցում էին հրեական համայնքի «Դավթի վահան» ռուսալեզու թերթի խմբագրականից Աղելինա Լիճեցը, Կարեն Հովհաննիսյանը եւ 1996-ից Հայաստանի հրեական համայնքը ղեկավարող Ռիմա Վարժաղեսյանը (Ֆելլեր):

վական գործակալությունը՝ «Ազերթաջը», երբեմն գրում է, թե 20-րդ դարի սկզբներին հայերը Բաբվում կոսորել են հրեաների: Ձեզ նման փաստ ծանոթ է:
 Կ. Հ.- 100 տկոս սուս է:
 Ռ. Վ. - Նրանք իրենց ֆեճուցարած հոնջալուի մասին են խոսում, թեղես եւ բոլոր հնարավոր աղիթներով դարգաբանում են, թե դա դասնական փաստերի խեղաթյուրում է: Նույն ձեուով, առանց փաստերի հայտարարում են, թե լեռնցի հրեաների զանգվածային գերեզման են հայտնաբերել:
 - Տիկին Վարժաղեսյան, աղիթ եղել է հանդիողել Վրասանի եւ Ադրբեջանի հրեական համայնքների ղեկավարներին: Ցանկություն եղել է ադրբեջանական քարոզչական սեղից նրանց դասողանելու: Ի դեղ Բաբվում Ձեր հայրենակիցներն ինչդես են զգում իրենց:

Ռիմա Վարժաղեսյան- Կան դասնական, հնագիտական արիւկային փաստեր, որ հավասում են, թե հնում հրեաներ աղրել են Հայաստանի սարածում: Բայց 1991 թվականին Երեւանում գրանցված մեր համայնքն անուոս այդ հրեաների ժառանգությունը չեն համալրել, սա ժամանակակից համայնք է, որ համալսմբում է այստեղ գսնվող հրեաների 4 սերնդի, նրանց ընճանհներին: Իւրայելի օրեմի համաձայն հրեաները կարող են վերադառնալ իրենց նախնիների երկիր. եղել են Իւրայել մեկնողներ: Աճխարհում հրեաները աղիթիցայցայի են ենթարկվում խառնամուսնությունների դասճառով, որ մեծ խնդիր է հրեա ժողովրդի համար: Մեր համայնքը հիմնականում այդ հիմքի վրա ձեուավորված ընճանհներն է ներկայացնում, մեծ մասամբ՝ հրեա կանայք են, որ անուանացել են հայ տղամարդկանց հեռ, երեխաներ ունեցել: Մեր օրեմի կամաձայն այդ երեխաները բնականաբար հրեա են: Եթե հայրն է հրեա, աղա նրա երեխաները, նաեւ թոռները համարվում են հրեայի զավակներ, իրենք այսղես ասած՝ այնքան էլ հրեաներ չեն: Աճխարհի տարեր երկրներում գործող հրեական համայնքներից էրեղում կարող են մեել իրենց ճճարիս թվաքանակի մասին, մեր ավանդույթի համաձայն, ճիտ չէ նաեւ քանակ հաճվելը: Համայնքի անդամների մասին հստակ թիվ մեել դժվար է, Եարժում կա՝ երեխաները Իւրայել են մեկնում ուսումնառության, ումանք են զայիս: Կայում՝ 280-350 ընճանհ կա Հայաստանում, ողլունսինում՝ 1000 հոգի: Համայնքային միավորումներ կան Երեւանում, փոքրաքանակ՝ Գյումրիում, մի ֆիչ ավելի մեծ՝ Վանաձորում, հրեաներ կան նաեւ Դիլիջանում, բայց նրանք համայնքային միավորում չունեն: Կան անհասներ էլ, որ իրենց ծագման մասին չեն հայտարարում, հայկական ընճանհներ են, նրանց մի մասին գիտեմք, Եասերին էլ չենք ճանաչում: Երբ ազգային գիտակցությունն արթնանում է, զայիս են համայնք, հասկաղես երեխաներին Եւս է հեճարքում:

- Տիկին Վարժաղեսյան, Ձեր անուսինը հայ է, երկու որդի ունեք, թոռնիկ: Այն դեսությունը՝ ՀՀ, որտեղ աղրում եք, Ձեզ չի սղիղել հայերեն սովորել եւ չի նդաստել, որ երայերենին տիրաղեստեք: Ռուսերենը Ձեր լեզուն է մնում: Ի՞նչ լեզուներ գիտեք Ձեր որդիներն ու թոռը:
 Ռ. Վ. - Ես ծնվել եմ Դնեղորդեսրուկուում, «Հարսնացուն հյուսիսից» ֆիլմի նման ինձ հարս են բերել Հայաստան, ռուսերենին տիրաղեսում եմ՝ որդես մայրենի լեզվի: Մեր ընճանհներում դասող ու տատերն էին խոսում իղի, քանի որ եվրոդաղի հրեաներ էին, մեզանից թաքում էին խոսում: ԽՍՀՄ-ում աղիթիցայցայի (ձուլումը) ողրողազանդվում էր: Այն ժամանակ ռուսական ողրոցն անեմաբարձր վարկն ուներ, նաեւ՝ Հայաստանում: Տարիներ անցան, բարեփոխումների սկանաստե դարձանք վերադարձ ազգային արմասներին: Հիմա երեխաներս տիրաղեսում են թե՛ հայերենին, թե՛ ռուսերենին, թե՛ անգլերենին, իսկ կրստեր որդիս՝ երայերենին նաեւ: Իր համար դժվար չէր լեզուն սովորել, մեզ համար է դժվար: Մենք կիրակնօրյա կամ հանրակրթական ողրոց չունենք, ինչդես հոյներն ու աղրիները: Դրա անհրաճեսությունը չկա, քանի որ նախ՝ մեր թիվը ֆիչ է, հեճո՝ խառնամուսնություններն են Եւս: Չեմ կարող ասել, թե լրիվ աղիթիցայցայի են, քանի որ հրեական արմասները, արլունս իր մասին հիեցնում է, եւ բոլոր ընճանհներում հղարսանում են դրանով: Կարելի էր ռաղիդ, հեռուսաժամ կազմել, սովորեցնել իղի կամ երայերեն, բայց չկա լսարան, որ կունկնդրի եւ կհասկանա:
 Աղելինա Լիճեցը - ԽՍՀՄ սարածում իղիեւ ու երայերենն արմասաղիլ են արվել, ասես չեն էլ եղել: Ես ծնվել եմ Օղեսայում: Իմ տատիկը, ավագ սերունդը գիտեր իղի, բայց երիտասարդները չէին կարող իմանալ՝ ողրոց, դասաղբեր չկային:
 - Պեսույունը հոգում է հրեական համայնքի կարիները:

Ռ. Վ.- Դա նրանց մտահոհնվածն է, հայերի հանդեղ իրենց ասելությունից է, որ ուզում են ցույց տալ, թե այստեղ իր ծաղկում է հակասեմականությունը: Բայց դա չի եղել եւ չկա: Մեր հարաբերություններն ինչդես նախկինում, այժմ էլ համաչափ են, վստահ են, որ այդդես կմնան: Պեսք է ընդգծել, որ հայերի վերաբերմունքի մեջ կա որոշակի դճոհողություն Իւրայելի հանդեպ, որ չի ճանաչում Հայոց ցեղասղանությունը, բայց դա հակասեմականության, ոչ էլ Իւրայել դեսության հանդեղ մերժողականության արսահայտություն չէ, այլ ժողովրդի ցավի, որ կարելի է հասկանալ: Մենք բացարձակում աճխասանք ենք կասարում, Եասերն այնքան էլ տեղակ չեն, թե ինչ է եղել՝ հրեականի դարագայում անհամեմատ Եւս տեղեկասվություն կա՝ ֆիլմեր, հրասարակություններ: Իւրայելի ժողովրդի այն հասվածը, որ գիտի 1915-ի իրադարձությունների մասին, որ դասնություն գիտի, ընդունում է եղելությունն իրեն ցավ, եւ չկա մեկը, որ ասում է, թե ցեղասղանություն անվանել դա չի կարելի: Ես մասնակցում եմ տարեր կոնֆերանսների ու վստահեցնում եմ Ձեզ. Չկան նման մարդիկ ոչ Իւրայելում, ոչ էլ աճխարհի որեւէ անկյունում: Իւրայելն իր անվստահությունից, աճխարհաղաղական նկասառումներից ելնելով, դեռ դեսական մակարղակով չի ճանաչել Հայոց ցեղասղանությունը: Բայց հրեաներն այդ ուղու վրա են, փառք ասծո, կան խորհրդարանական խմբեր, Ձնեսերում հանձնաժողովի մակարղակով արդեն ճանաչել են, սա առաջ գնալու աղիթի ֆայլ է: Առողջ բանակամություն ունեցող հրեաներն իրենք են հարցնում՝ ո՞վ, եթե ոչ մենք դիտի ճանաչենք Հայոց ցեղասղանությունը: Նման հողվածը սաղրանք է, խեղաթյուրում, հրեաների միջոցով ուժում են հայերի, Հայաստանի հանդեղ հեթական ստորությունն անել: Հիմա, գիտեք, Իւրայելը եւ Հայաստանը ակիսիվ հարաբերություններ ծավալելու փուլում են,

Կան «անհասներ», որ հիվողեսներ են քաղում, Եւս են ուզում որ արայելում աղրբեջանական լոբբիի վստահությունը Եասել: Կան, այսղես ասեմք՝ ողեսղ (կեղծ) քաղաղագեսներ, գործիչներ, դասնաբաններ, որ Իւրայելի ժողովրդին, իրենց ընթերողներին տրամաղում են Հայաստանի դեմ: Միտց ցասումով ընդգծում են, որ հրեաների միջոցով նրանք իրենց հարցերն են լուծում:
 Ա. Լ.- Նկատելի է, որ դրանք դասվիրված, Հայաստանի դեմ գրված հողվածներ են, որի համար Ադրբեջանի կառավարությունն է վճարում:
 - Երուսաղեմ այցելած գրոսաժիկը ծանողանում է հայերի ու նրանց ժառանգության հեռ: Վերջին տարիներին գրոսաժիկների մեծ հոսք կա նաեւ Հայաստանից Իւրայել, Երուսաղեմ: Ենթաղում են, որ հրեաներ էլ Հայաստան են այցելում: Առաջինն ի՞նչ է հեճարքում Իւրայելից ժամանած գրոսաժիկին Հայաստանում, Երեւանում: ➔ 8

- Ինչդես են գրավում նրանց: Համայնք եկողներին լեզուն սովորեցնում են:
 Ռ. Վ.- Մեծահասակների համար ողրոց

⇒ 7 Ռ. Վ. - Հիմա որ ուղիղ չվերթ կա, փոխայցելությունները ցասացել են: Հրեաներին առաջին հերթին հետաքրքրում է՝ Հայաստանում կամ հրեաներ: Քանի որ կարծիք կա, թե բացի Հայաստանից ամենուրեք հրեաներ կան: Սեր առաջնությունն է աշխարհին ցույց տալ ոչ այնքան այն, որ հայաստանից հրեաներ կան, որքան այն փաստը, որ Հայաստանում կան հրեաներ:

Ա. Լ. - Ի դեպ արդե՞րեզանցիները հենց դա են աշխատում դնել, թե հրեական համայնք չկա Հայաստանում, այն մտադրում է:

Ռ. Վ. - Նրանց գերագույն նպատակն է հաստատել, թե հրեաներ չկան Հայաստանում եւ չեն էլ կարող լինել, քանի որ հայերն անհանդուրժող են եւ արդու են, այսպես ձեռնարկեցին, սեփական ազգի հետ միայն: Իմ նախագահության առաջին օրերից ի վեր ձգեցի եմ աշխարհին իրազեկել, թե հրեաներ կան, արդու են բարգավաճ, հայերի հետ կողմ-կողմի, առանց հետադարձության, ղեկավարումն օժանդակում է մեզ, թեթեւ եմ հրատարակում, Հայաստանը ստատում է մի օտար միջոցառումների կազմակերպման, իրականացման հարցում, զանգվածային միջոցառումների ժամանակ համայնքը հավաքվում է ոչ թե 17 հոգով, ինչպես նշում են, այլ մեծաթիվ ներկայություն է լինում:

Հաս զհետևանքներ են հիմա մասնակցում երկկողմ ծրագրերի, ինչը մեզ անսահման ուրախություն է դարձնում: Ձրուսաբերիկի համար ամենուր լավ է, ներքին սոցիալական խնդիրներին չեն առնչվում, իսկ դրանք մեր երկրում ՀՀ բոլոր ֆաղափաղներին համար զանգվածային են: Չկա մեկը, որ չսիրահարվի Հայաստանին, չկա մեկը, որ այս երկրի մասին որեւէ վաս բան ասի: Սիրահարվում են բնությանը, հուշարձանների միջոցով դաստիարակում են ծանոթանում, էջմիաբին, Գառնի, Գեղարք են գնում, տեսնում են Արարատ լեռը, եւ ամեն ինչ տղավորում է բոլորին: Այցելում են Օհիժեռնակաբերդ, ինչպես նաեւ Երեւանի կենտրոնում

Ռիմա Վարժապետյան...

մեր հուշարձան, որ հուշում է բոլորին: Այն եզակի է՝ երկու գեոցոգիներ ամփոփված են մի հուշարձանում:

- **Երջանի՛կ եք, որ Ձեր ամուսինը հայ է: Սեր գրույցում կարծես ակնարկեցիք, թե հրեաների խառնամուսնությունները հանգեցնում են ծուլման:**

Ռ. Վ. - Հաս անձնական հարց է: Փառք ասած, որ այստեղ եմ, ամուսինս հայ է, աս կարգին մարդ, երկու հրաշալի որդի ունենալ: Ես երջանիկ եմ: Սեր երեխաներն ասիմիլացված չեն, նրանք զգում են իրենց արյունը:

- **Չե՞նք բացնում, որ հրեական արյուն էլ ունեն:**

Ռ. Վ. - Հրեան նա է, որի որդին եւ թոռը հրեա են: Հրեա մայրը դաստիարակում է իր որդուն որդես հրեայի, հայը՝ հայի: Որդիս Դնեթորոմեթոսյանը ծնողներիս մոտ էր, 4 տարեկան էր, Մոսկվայից միութենական հանրապետությունների մասնակցությամբ համերգ էին հեռարձակում: Թուրք կասարողի ելույթին աս սուր է արձագանքել՝ «սասիկ, օուս անջասիր հեռուստացույցը»: «Ինչո՞ւ», զարմացած հարցրել է մայրս, «սեն, ինչ լավ է դարձավ»: «Չգիտես, որ թուրքերը մեզ մորթել են»: Սա արդեն արյան մեջ է: Ազնվորեն ասեմ՝ արդե՞րեզանցիներ մեզ բարեկամներ, կողմեր ունեն, մնամաղես՝ Թուրքիայում: Համարում եմ, որ մարդկային հարաբերությունները միայն վերականգնել, բայց ինչ անում են զինվորականներն ու կառավարողները, այն դժբախտությունն է, որին արդեն առնչվել են: Բոլոր ազգությունների մարդիկ բոլոր երկրներում էլ ըստ էության նորմալ են:

- **Դժվար հարց սա՞մ՝ ԼՂ հարցն ինչպե՞ս միջոցառել:**

Ա. Լ. - Սեր կարծիքը հետեյալն է՝ Ղարաբաղը հայկական տարածք է: Ռ. Վ. - Միայն երկխոսության ճանապարհով: Հայկական անկախ հանրապետություն, որ աշխարհի ճանաչման

համար ունի ամեն հարկավորը: Այն վիճակը, որ այսօր կա՝ չճանաչված հանրապետություն, չղեկ է արձանակվի:

- **Քանի այսպես եք մտածում, կնդասե՞՞ք, որ Խուրայելը ճանաչի Արցախի անկախությունը:**

Ռ. Վ. - Մեզանից կախված լինել, հենց վաղը կճանաչեին:

Ռ. Վ. - Բոլոր որոշումները, որ ընդունում է իմ իմաստուն հրեա ժողովուրդը, դայմանավորված է ղեկավարում եւ ժողովրդի անվանազանության հանգամանակով: Եվ այն, ինչ ընդունվում է Խուրայելում, միգրացիոն սիրս ու հոգիս չեն էլ ընդունում, համաձայն չեն, բայց մեզ համար բացառելի են, ուստի ըմբռնումով եմ մոտենում:

- **Հենց մեր ազգային անվանազանությունից ելնելով Հայաստանը թիկունք է ԼՂ-ին:**

Ռ. Վ. - Երես այնպես, ինչպես Խուրայելի համար Պաղեստինը, Գազայի տարածքը: Մենք ընդունում ու ճանաչում ենք Խուրայելի կառավարության բոլոր գործողությունները:

- **Տիկունք Վարժապետյան, Ձեր ազգակիցներից ասե՞րը մեկնեցին Խուրայել բնակության: Լավ է, որ Դուր Գալստյանը մնալ, ինչո՞ւ:**

Ռ. Վ. - Որովհետեւ ամուսինս Հայաստանի մեծ հայրենասեր է, ես էլ նրա կողմնակից եմ: Հաճախ լինում ենք Խուրայելում:

- **Աղբյուր համար դժվար, դայթյուններով լի երկիր է, այնպես չէ՞:**

Ռ. Վ. - Ինձ համար Խուրայելում ամեն ինչ է լավ: Մի բան հիշեմ՝ առաջին անգամ էին այնտեղ ՀՀ մեկնելու օրեր անցկացվում, մեր մեկնելուց մի քանի օր անց Խուրայելում մեծ փոփոխություններ կատարվեցին: Խուրայելում, երբ սկսվեց «Երկաթյա գծեր» գործողությունը: Համերգի էին գնում՝ երկրորդ, թե հանդիսասես չի գա: Երբ լսվեց օչակների ձայնը, երբ ղեկավար էր թափվել, 2500 հոգի եկավ մեր համերգին, սրահը լի էր Խուրայելի ֆաղափաղներով՝ հայերով, հրեաներով, արաբներով, որեւէ մեկը չլեց դահլիճը, չվախեցավ:

Խուրայելի ֆաղափաղներով՝ հայերով, հրեաներով, արաբներով, որեւէ մեկը չլեց դահլիճը, չվախեցավ:

- **Երկու ազգի բնավորությունները լավ ճանաչելով կարո՞ղ եք ճշել երկուսի համար էլ նույնական եւ խիստ տարբեր մի գիծ, մի հասկանալի, որ կուզե՞նայիք, որ հայերը հրեաներից ընդօրինակեին:**

Ռ. Վ. - Հաս նման է երեխաների, ծնողների, ընտանիքի, նախնիների հիշատակը հարգելու, սեփական դաստիարակության, գիտելիքի եւ ուսման հանդեպ մեր վերաբերմունքը:

Փառք ասած, որ Երեւանում ստեղծվեց մեկնեանների ծառուղի: Պիտի գնահատել բարիք դարձեցողին, ազդարարել դրա մասին: Սփյուռքն օգնում է, միայն զովաբանել: Վրաստանի օլիգարխիան, օրինակ, սասարում է վրացիներին, հիանում են, բայց հայերի մեջ էլ նվազ թիվ չեն կազմում չէ՞ նրանք: Խուրայելում կա աշխարհի բարեպաշտ մարդկանց ծառուղի. հրեաներին փրկող ոչ հրեաների հանդեպ անվերջ երախտագիտությունը արտահայտություն է գտել Խուրայելում: Հայերի մեջ էլ մի օր երեւի կլինի այդ երախտագիտությունը՝ գնահատել այն բարին, որ ցուցաբերվում է իր հանդեպ, աս կարելու է դաստիարակել այն մարդկանց անունները, որ սիրում ու օգնում են Հայաստանին: Ցայսօր Հայաստանում Ֆրանց Վերթեյի հուշարձանը չկա, որ «Մուսա լեռան 40 օրը» վեպի հեղինակն է:

Ռ. Վ. - Աշխարհն այդ գրի միջոցով իրագրել դարձավ մեր դաստիարակը:

- **Դուր ֆաղափաղի իշխանություններին դրա մասին ակնարկե՞լ եք:**

Ռ. Վ. - Այո, բայց բարոյաբան ճիշտ չեն համարում, որ նրա հուշարձանի համար մենք դայթարենք, քանի որ նա հրեա է: Դրա մասին միայն հայերը խորհեն:

- **Հուսամք, որ մեր գրույցը լավ հուշարար կլինի:**

Չրոյցը վարեց՝ ԱՆՆԻՍ ՆՈՎԻԿՈՅԵՆԵ

⇒ 1 -Ես որ զալիս էի Ազգային ժողով՝ ուսանողները ցույց էին անում՝ Չինադարձության օրենքում սարկեցան իրավունքի վերացման դեմ: Օրենքի դրական միջոցների ընդունելիությանը զուգահեռ՝ այդպես էլ անասկանալի մնաց՝ գիտնական դառնալու ցանկություն ունեցող մի հարյուրհիսուն անձի դարձալով արժեք արդյոք սարկեցման իրավունքը վերացնել, դրա խիստ կարիքն ինչո՞ւ դայթանավորվեց այնուամենայնիվ:

-Ես կարծում եմ, որ եթե սարկեցումը վերաբերեք զոնե մեկ մարդու՝ այդ դեպքում էլ ղեկավար վերացնել, որովհետեւ զինծառայությունը օրենքի դարձարձան է, իսկ ուսում առնելը կամ ուսումը արձանակելու նպատակադրումը մարդու կամքն ու նպատակն է: Ծառայությունը դարձարձան գործուն է՝ մարդիկ միջոց գնան ծառայելու: Այսօր մարդիկ խոսում են-տարբեր բաներ են ասում, երիտասարդներ են, մտածում են՝ կլա սովորեցի, դրանից հետո էլ մի բան կլինի, կամ չի լինի...

-**Ամենակարգից դուր եղել եք Աժ կրթության հանձնաժողովի նախագահ՝ չե՞ք վախենում, որ այս Ձեր տեսակետով Ձեզ համարեն գիտությունն արգելակող մեկը...**

-Նախ ասեմ՝ Վազգեն Սարգսյանի ժամանակ արդեն գնում էին այն ճանապարհով, որ 18 տարի լրանալուց հետո բոլոր միջոց գնան բանակ...

-**Այն ժամանակ խորհրդարանը ողջ ուժով հակադրվեց, անգամ Բաբելեն Արարիցյանը հրաժարական ներկայացրեց այդ դասառո՞վ...**

-Այն ժամանակ, այո, օրենքը չընդունվեց, դարձարձան մեր հասարակությունը նոր է գլխի ընկել, որ իր անվանազանությունը կաղված է բանակի հետ, հայ զինվորը դարձել է մեր բոլորի օջախների ամենակարեւոր մարդկանցից մեկը, բոլորը զգում են, որ միջոց մեկնությունը դարձարձան է ու դարձարձան: Իսկ որ գիտությունը դրա

Փալոս Սահակյան...

մից կսուժի... Մենք բավականին երկար ժամանակ ղեկավարում չենք ունեցել, Դուր գոնե աս լավ գիտե՞ք ինչ մեկնակառուցություն ենք ունեցել, կարգացած կլինե՞ք դարձարձանից հետո, երբ 300 հազարից ավելի մեր հայրենակիցները գոհվել էին, մնացողները վերադարձան Հայաստան, եւ նրանցից ասե՞րը գիտությունն էլ զարգացրեցին: Այնպես որ՝ գիտության զարգացումը երբեք կախված չէ ծառայությունից, չեն կարծում, որ բանակը միջոց խանգարի գիտության զարգացմանը:

-**Բայց աստիճանական տեղերը թափուր կմնան, զոնե մի որոշ ժամանակ, միջոց մեր կարգին հարմարվել...**

-Մի հաս հաշվեք, թե այս տարիներին այդ աստիճանական տեղերն զբաղեցնողներից քանիսն են այսօր գիտության մեջ աշխատում: Որ ուսումնասիրե՞ք աս հիասթափեցնող դասերը կեսն են: Գտնում են, որ երկրի դաստիարակությանը մեծապես մնան դրսևորումը գիտությանը բոլորովին չի խանգարում: Ես ինքս երբ սովորում էի՝ մեր կուրսում բանակից եկած մարդիկ են եղել, որոնք այսօր դիկտորներ ու թեկնածուներ են, նրանք բանակից հետ են եկել համալսարան ու գիտության մեջ նվաճումներ արձանագրել:

-**Կարապետյան, թե՞ առանց Կարապետյանի, ասում են նաեւ, որ ուղղորդվում է դաստիարակ գիտնականների կողմից: Միգրացի ֆաղափաղան նպատակադրումներ ունեցողներ էլ կան:**

-Մեզանում բոլոր արժանիքներն էլ ուղղորդվում են: Բայց չեն կարծում, որ ֆաղափաղան նպատակադրումներով այդ արժանիքները կողորդվի, որովհետեւ հայերս միջոց հասկանալով վերջապես անվանազանությունն ունեցաւ: Ենք, թե՞ ոչ:

-**Հիմա չարչկված հարցը՝ Ե՞րբ կլուծվի արդար վարձարձակի դիլեման, Ե՞րբ կհասկանալի. նախ որ մանուկ մե-**

սական թեման է դարձել՝ ով կդառնա վարձարձակ 2018-ին, բացի այդ՝ ինչո՞ւ գոնե որոշումը մի դրա կմեղմանա: Դուր ինչ եք կարծում՝ կա՞րապետյանական կամ սարգսյանական թեմերի մրցակցությունը վարձարձակի առաջադրանքի համար, իմ տեսակետով՝ մրցակցությունը բնական բան է յուրաքանչյուր դաստիարակի համար:

- Նախ ասեմ, որ Կարապետյանը աս լավ վարձարձակ է, ես այդպես եմ համարում: Իսկ ընդհանրապես՝ երկրի ֆաղափաղան ուղղվածությունը, ֆաղափաղան կամը միջոց առաջնորդի մի մարդ, որ մասնակցել է Հայաստանի անկախությանը, մասնակցել է դարձարձակին, ունի բավականին մեծ փորձառություն, այդպիսի մարդ ղեկավար է դառնա մեր երկրի վարձարձակը: Այդ մարդը Սերժ Սարգսյանն է՝ այսօրվա մեր նախագահը: Ուրիշ մարդիկ էլ կան, որ մասնակցել են մնամ գործընթացների, բայց նրանք ֆաղափաղան կուսակցություններ չեն ղեկավարում: Հայաստանի ֆաղափաղան դայթանն այսօր դա է: Երբեմն-երբեմն ասում են այդ հարցը սկողներին, նաեւ՝ Ձեզ է վերաբերում՝ մյուս անգամ այդ հարցը տալու որ լինե՞մս ասե՞ք եթե Սարգսյանը չլինի, ո՞վ ղեկավար է լինի:

-**Կարապետյանով, թե՞ առանց Կարապետյանի:**

- Կարապետյանը կարող է վարձարձակի նույն գործողությունը կատարել, ինչ որ այսօր է կատարում: Բայց ղեկավարը ֆաղափաղան բանիմացության, երկրի համար ֆաղափաղան տարբեր ճակատագրերում համոզմունք դրսևորած ու փորձություն անցած, աշխարհը ճանաչող մարդ ղեկավար է լինի: Գիտե՞ք դեռ Հանրապետականը (կուսակցությունը-Մ.Խ.) ինչ է որոշելու, սա իմ առաջարկն է, որ Սերժ Սարգսյանը լինի վարձարձակ: Իսկ եթե ասում են՝ եթե Կարապետյանը չլինի, է՞ն չլինի՝ ես Ձեզ

հետեյալն են ասում. եթե իմ ասածը չի, որի հիմքում բոլորի համար հասկանալի արգումենտներ են, ու Սերժ Սարգսյանը չի լինելու, ուրեմն Հանրապետականը միջոց մեծի՝ ով ղեկավար է լինի: Այդ դեպքում չկան մարդիկ, բացի Սերժ Սարգսյանից, որոնք իմ ասած դայթանների կողմն են: Քանի ամիս է՝ անընդհատ ասում են, որ միջոց լինի Սերժ Սարգսյանը:

-**Այդ դեպքում՝ ենթադրեմք ունեցող հարց. նոր բյուրեղ, որ խորհրդարանում ֆնտրվում է, դա խեղճ բյուրեղ է եւ դեռ ֆնտրադարձան է արձանանալու, ոչ միայն այս կառավարության բյուրեղն է, այլեւ առայժմ սահմանադրությամբ գործադիր ղեկավարող նախագահի, այսինքն՝ մեր աղբյուրակերտի չբարելավման առումով ֆնտրադարձան հասցեատեղից հիմնականը նաեւ նա է...**

-Նախ ասեմ, որ բյուրեղն սնեսական առումով ճիշտ է կազմակերպված, ֆաղափաղան առումով՝ ոչ, որովհետեւ թուշակներն ու աշխատավարձերը չեն բարձրացվում: Գնում ենք առաջ սնեսական հետազոտությունը՝ միայնակալով մեր ունեցածը՝ փորձում ենք բյուրեղն այնպես հարստացնել, որ հետագա տարիներին բարձրացնենք թուշակները, աշխատավարձերը: Բնական է, որ ինչքան ուզում ես ժողովրդին բացատրես, թե սնեսական առումով ճիշտ է բյուրեղն, ու ֆաղափաղան առումով էլ՝ մի տարի դուր ղեկավար է չօգտվեք, դժվար է բացատրել:

-**Իսկ աղափաղանսցնող գործուն չե՞ք տեսնում սոցիալական բարելավում չխոսաւցող իրավիճակի առումով:**

-Ես գիտեմ, որ հայ ժողովրդի մեջ երբեք սոցիալական լարումներ չեն լինում: Երբեմն-երբեմն, որ մարդիկ հավաքվում-ինչ-որ բաներ են դառնալու, նրանց դարձնում են ճանաչող հարցադրումներ կան, եւ անհնար մոտեցումներ, բայց ընդհանուր առմամբ՝ մեր ժողովուրդը դեռ սոցիալական թեմայով լարումներով չի առաջնորդվում:

«Դրախսային գործը» մերկացնում է 50 երկրի 120 ֆաղափական գործիչների Էլիզաբեթ Բ, Դաշոմ, Nike, Apple, Facebook, Uber...

Միջազգային լրագրողական նոր հեժաֆնություններից մեկը մերկացնում է հարկերից խուսափելու նրբահամար մեխանիզմներ, որոնցից օգտվում են վերազգային ընկերությունները և մեծահարուստներից շատերը: Paradise Papers` «Դրախսային գործը» ցույց է տալիս, թե համաշխարհային էլիտան ինչպես է օգտագործում աշխարհի ծածուկ հարկային օազիսները: Գերհարուստները օֆֆորներում թափաքել են 7,9 տրիլիոն եվրո հարկային մուսֆեր: Լրատվամիջոցների մեկնաբանության համաձայն, օֆֆորները այնպիսի համակարգ են, որը հարուստներին էլ ավելի է հարսացնում, իսկ աղիքներին ավելի է աղիքացնում:

«Պանամայի փաստաթղթերի» հրատարակումից մեկուկես տարի անց անցկացված լրագրողական նոր հեժաֆնությունը բացահայտում է ֆինանսական օֆֆորային գործառնությունների գաղտնիները, ասվում է ֆրանսիական Le Monde թերթի խմբագրականում:

«Դրախսային գործը» Հեժաֆնող լրագրողների միջազգային ընկերակցության անկախ զեմուկ նոր հեժաֆնության արդյունքն է: Աշխարհամերձ մասնակցում են ընկերակցության 96 լրատվական գործընկերներ, որոնց թվում է Le Monde թերթը և ընդհանուր առմամբ 67 երկրի 400 լրագրողներ: Այդ մերկացումները հիմնվում են 2016թ. գերմանական Suddeutsche Zeitung թերթին անանում աղբյուրի փոխանցած փաստաթղթերի վրա:

«Դրախսային գործը» բաղկացած է սվյալների երեք զանգվածներից, որոնք ընդհանուր առմամբ իրենցից մերկայացնում են 13,5 մլն փաստաթղթեր: Դրանցում ներառված են Բերմուդյան կղզիներում հիմնադրված, սակայն ժամային օֆֆորային գոտիներում մերկայացուցչություններ ունեցող Appleby միջազգային իրավաբանական ընկերության 6,8 մլն ներքին հաճախորդական փաստաթղթեր, Սինգապուրում գտնվող Asiatic Trust գրասենյակի 566 հազար ներքին հաճախորդական փաստաթղթեր և 19 օֆֆորային գոտիներում գտնվող ընկերությունների 6,2 մլն խորհրդատվական հաճախորդականներ:

Հրատարակությունը մերկացնում է հայտնի ֆաղափական գործիչների անուններ: Առաջին անգամ հայտնաբերվել են փաստաթղթեր, որոնց վկայությունների համաձայն Մեծ Բրիտանիայի էլիզաբեթ Բ թագուհին մի ֆանի ներդրումային հիմնադրամների տնօրեններն է եղել և Կարոնակում է լինել օֆֆորային գոտիներում:

Մերկացումները վերաբերում են նաև ԱՄՆ առեւտրի նախարար Ուիլյուր Ռոս-

սին, որը Թրամփի վարչակազմի առավել ազդեցիկ մարդկանցից մեկն է: Ուիլյուր Ռոսը կարողություն է դիզել` զննելով դժվարին կացության մեջ հայտնված մեծալուծական ընկերություններ: Նա հայտնի է «սնանկության արհա» ինքնուրույն: Կառավարության կազմում նշանակվելու ժամանակ նա ստիպված է եղել վաճառել օֆֆորային գոտիներում իրեն դասկանող 80 ընկերություն, բայց թափում դաժնանել է 9 ընկերություն Կայմանի և Մարշալի կղզիներում: Այդ ընկերություններից մեկն ուղղակիորեն մրցակցում էր ամերիկյան տնտեսությանը` ձեռնարկությունների հետ, ինչը Ուիլյուր Ռոսին դրել էր Կառնի բախման ենթադրյալ իրավիճակի մեջ: Այդ նույն ընկերությունը սեր կապեր ունի ԱՄՆ վարչակազմի ժամանակակիցներին ենթակա դարձած ռուսաստանցի օլիգարխների ընկերությունների հետ: Այդ կապերը խորացնում են Ռուսաստանի հետ Թրամփի ենթադրյալ առնչություններին վերաբերող կասկածները, ասվում է Le Monde-ի հոդվածում:

«Դրախսային գործը» նաև ցույց է տալիս, թե ինչպես Ռուսաստանի իշխանություններին մոտիկ կանգնած կառույցները 2011-2012 թվականներին միջադարձեր 3ուրի Միլների հիմնադրամի միջոցով ներդրումներ են կատարել սոցիալական ցանցերում: Խոսքը Ռուսաստանում մեծությամբ երկրորդ ԹՁը բանկի մասին է, որի նախագահը Վլադիմիր Պուտինի մեծավորներից է: Le Monde-ը հա-

վելում է, որ խոսքը նաև ՌԴ իշխանությունների հետ սերտորեն կապված թՈՋՏԿ-ի մասնաձյուղերից մեկի մասին է:

Paradise Papers-ի կառուցվածքային գերմանական Suddeutsche Zeitung թերթը գրում է, որ նոր մերկացումները ցավազին հարված կհասցնեն միջազգային մի Կարի խոսքը կոնցեռներին ու ֆաղափական գործիչներին, կցնցեն մեծահարուստների աշխարհը:

Վերջերս Suddeutsche Zeitung-ի տրամադրության սակ հայտնվեց Appleby ընկերության հաղորդագրությունների ու փաստաթղթերի արխիվը: Դա առաջատար գրանցող ընկերություն է Բերմուդյան կղզիների օֆֆորային բիզնեսում: Դրա հաճախորդների ցանկում առկա են համահայտ անուններ. կան արխայդուսեր, վարչապետներ, հոլիվուդյան աստղեր, ինչպես նաև բովանդակ աշխարհի օլիգարխներ Ռուսաստանից, Մեծավոր Արեւելից, Ասիայից և Աֆրիկայից:

«Դրախսային գործ» անվանումն ստացած փաստաթղթերում առկա են այնպիսի խոսքը ընկերությունների անուններ, ինչպիսիք են Nike-ը, Apple-ը, Uber-ը և Facebook-ը: Նոր բացահայտումները ցույց են տալիս, թե ֆաղափական էլիտան (50 երկրների 120 ֆաղափական գործիչներ) ինչպես է օգտագործում «հարկային դրախսները» հարկերից խուսափելու նպատակով:

Օֆֆորային ընկերությունների գործունեությունից օգտված անձանց թվում

կան միլիարդատեր, արխոնրասական գերաստանների մերկայացուցիչներ, ձեռնարկատերեր, ներդրողներ, խաղախներ, նախկին ֆաղափական գործիչներ, օրինակ` Գերմանիայի նախկին կանցլեր Գերհարդ Շրոդերը, ինչպես նաև Sixt-ը, Deutsche Post-ը, Meininger հյուրանոցների խումբը, Siemens-ը, Allianz-ը, Bayer-ը և Deutsche Bank-ը:

Ինչպես մեկ ուրիշ հոդվածում գրում է Suddeutsche Zeitung-ը, «Դրախսային գործի» փաստաթղթերի մերկացումները նաև ցույց են տալիս, թե արդյունաբերության զարգացած երկրները որքան մեծ չափով են ներգրավված օֆֆորային բիզնեսում: «Հարկային դրախսը հարկ չվճարելու հնարավորություն է տալիս ինչպես կոնցեռներին, այնպես էլ մասնավոր անձանց: Եվ խոսքը ոչ միայն հարկերից խուսափելու մասին է, այլև մեծահարուստներին խանգարող օրենքների օրհնաման մասին», նկատում է հրատարակությունը:

«Տվյալ համակարգից Կառնում են բոլոր նրանք, ովքեր իրենց թույլ են տալիս դառնալու այդ զուգահեռ աշխարհի մասնիկը: Եվ այդպիսով օֆֆորները հետադարձում են նաև հասարակ մարդկանց համար: Պետությունների ճնշմանը միջոցներով դակաս են ստանում միլիարդավոր դոլարներ, որոնք հարկերի ձեռով կարող էին մուսֆ գործել զանազաններ և անհրաժեշտ են, օրինակ հիվանդանոցների աշխատանքը ֆինանսավորելու, մանկապարտեզներում նոր սեղեր ստեղծելու կամ փողոցների անվտանգությունն ապահովելու համար»: Տնտեսագետ Գաբրիել Ցուկմանի հաճախորդների համաձայն, մեծահարուստները օֆֆորներում թափաքել են 7,9 տրիլիոն դոլար:

Այս նոր մերկացումների ուղերձը հասկանալի է. ոչ ֆաղափական գործիչները, ոչ կոնցեռները, և ոչ էլ նրանք, ովքեր օրհնաման են ժամանակակիցները, խուսափում են հարկ վճարելուց կամ դիմում են անդրկուլիսյան այլ գործարարների, չեն կարող չեն կարող վստահ լինել, որ իրենց նմանափող գործողությունները գաղտնի կմնան: Աշխարհի սկզբում սեղի ունեցող ծածուկ գործարարները ամեն դեպի կարող են ջրի երես հանվել, եզրափակում է Suddeutsche Zeitung-ը:

Պ. Բ.

Տայերը, Ալաբաման և Միսսիսիպի

Եվակ վերջապետ այն դեպքում, երբ Հայոց ցեղասպանությունը չճանաչված ամերիկյան նահանգները թվարկել են ավելի հեշտ է, քան ճանաչվածներին: Ալաբամա և Միսսիսիպի. այս երկուսն էլ մնացել 50 նահանգից, որ չեն ճանաչել Ցեղասպանությունը և, ինչպես ՀՀ ԱԳ նախարարն է ասում` իրենց ներդրումը չեն ունեցել մարդկության դեմ կատարված հանցագործության դատադատման գործում: Անցյալ օրերին ԱՄՆ Ինդիանա նահանգը եւ ճանաչեց ու դատադատեց Օսմանյան կայսրությունում իրականացված ցեղասպանությունները` այդ թվում հայերին: Մենք ուրախ ենք, իսկ հայրասականները` սֆնազան աշխատանքից հոգանած:

Ի դեպ, եթե հենց վերջինս է գլխավորում Հայոց ցեղասպանության ճանաչման միջազգային շարժումը, ավելի կոնկրետ` ամերիկյան շարժումը, ապա սեղեկացնենք Հայ դատի ամերիկյան երկու ասիերի թեւերին, որ Ալաբաման և Միսսիսիպի այս առումով բավականին բարդ

նահանգներ են: Բանն այն է, որ որդեսգի կոնկրետ Միսսիսիպի ճանաչի Հայոց ցեղասպանությունը, նախ և առաջ անհրաժեշտ է, որ հայերը դադարեն ռասսայական խտրականություններ դնելը, եթե չի հաջողվում, գոնե միայն մտքի մեջ սեփն անվանեն նեգր: Խնդիրն այն է, որ Միսսիսիպի նահանգում մինչ 1930-ը աֆրոամերիկացիները եղել են նահանգի բնակչության մեծամասնությունը: Հիմա էլ, Միսսիսիպի ԱՄՆ նահանգների չեմոյոնն է սեւաճոր բնակչության թվով` 37 տոկոս: Ընդ որում, հաճախ առնելով աֆրոամերիկացիների օրհնում բնական աճի բարձր ցեմոյոն, նահանգում սեւաճորների թիվը արեց արի աճում է: Պատահական չէ, որ նահանգի որոշ օրհնումներում սեւաճորները բնակչության մեծամասնությունն են կազմում:

Առհասարակ, ըստ ԱՄՆ մարդահամարի դաճային բյուրոյի, Միսսիսիպիում բնակչության

թիվն է 2 միլիոն 978 հազար 512 մարդ:

Ալաբամայի բնակչության 26,2 տոկոսն են սեւաճորներ, ինչը եւս բավականին բարձր ցուցանիշ է ամերիկյան մյուս նահանգների հետ համեմատած: Առհասարակ ԱՄՆ մարդահամարի դաճային բյուրոյի 2011-ի հուլիսի 1-ի (վերջին) սվյալներով Ալաբամայում հաճախված է 4 միլիոն 802 հազար 740 մարդ, որոնցից մինչեւ 18 տարեկան է 25,3 տոկոսը, 65 տարեկանից մեծ է` 13 տոկոսը, 51, 7 տոկոսը կանայք են, 48,3 տոկոսը` տղամարդիկ: Ալաբամայի բնակչության 26,2 տոկոսն, ինչպես արդեն նշեցի, սեւաճորներ են, 68, 5 տոկոսը` սոխականորներ, 0,6 տոկոսը` բնիկ ամերիկացիներ (հնդկացիներ), 1,1 տոկոսը ասիացիներ, 0,1 տոկոսը Հավայան կղզիներից և Օկեանիայից ներգաղթյալներ: Ընդ որում, սոխականոր բնակչությունը մեծ մասամբ անգլիական, իռլանդական և գերմանական

ծագում ունի: Ալաբամայի բնակչության 96,2 տոկոսը սանը խոսում է անգլերեն, 2,2 տոկոսը` խոսում է իսպաներեն, 0,4 տոկոսը` գերմաներեն, 0,1 տոկոսը` չինարեն և ֆրանսերեն: Ինչպես նկատում ենք, Ալաբամայում և Միսսիսիպիում հայ համայնքը, եթե անգամ կա էլ, ապա մարդահամարի սվյալներում չի երեւում, հետեւաբար կան Ալաբաման ու Միսսիսիպի իրենք ղեւեֆ է որոշում և ճանաչեն Հայոց ցեղասպանությունը, կան էլ Հայ դատի գրասենյակը (եթե իմն է այս հարցերի ժամանակահատվածում) նախ ղեւեֆ է Ալաբամայում ու Միսսիսիպիում հայ համայնքի ձեւավորի (եկեղեցիով, դպրոցով, հայադատական օրհնումով), ապա նրանց միջոցով էլ այս երկու նահանգներին ճանաչել սա Ցեղասպանությունը:

Իսկ երբ ճանաչեն, սկսվելու է ամենաաշխատանքային: Մի կողմից ԱՄՆ-ում չի լինելու մի նահանգ, որը Ցեղասպանությունը

ճանաչած չի լինելու, մյուս կողմից ԱՄՆ-ն Ցեղասպանությունը ճանաչած չի լինելու: Բայց դա չէ ամենաաշխատանքայինը, այլ այն, թե մինչ այդ ինչպե՞ս են Ալաբաման և Միսսիսիպի ճանաչելու Հայոց ցեղասպանությունը: Այս առումով մի առաջարկ ունեմ` հաճախ առնելով, որ Ալաբաման այլ կերպ կոչում են Հարավի ոգի, իսկ Միսսիսիպի` Հյուրընկալության նահանգ, և հաճախ առնելով, որ հայերս են հարավի ոգի ունեմ, և հյուրընկալ ենք, մանավանդ հյուրընկալող, ապա կարծում են, որ Հայ դատը կկարողանա հայերին համոզել մի որոշ ժամանակակից սեղափոխվել Ալաբամա կամ Միսսիսիպի, եթե իհարկե այդ ընթացքում հայերը Կալիֆոռնիայում անձնական գործեր չունենան ու վերջնականապես այնտեղ հաստատված չլինեն: Ամեն դեպքում, երբ Սփյուռքի նախարարն ասում է` արի տուն, չեն գալիս:

ՏՈՒՄԿ ԱՅՅԱՆ

ՌՈՒԲԵՆ ՆԱՐԱՏԱԿՅԱԼ

Պատմաբան, վերլուծաբան

Այժմ Մերձավոր Արևելքում աշխարհա-
փառաբանական ուժերի բախումների թափ-
արքան է դարձել: Հակամարտությունների
հիմնական առանցքը կազմում են մի
կողմից ԱՄՆ-ը, Իսրայելը, Սաուդյան Ա-
րաբիան և մյուս կողմից Ռուսաստանի
Դաշնությունը, Չինաստանի Ժողովրդա-
կան Հանրապետությունը, Իրանի Իսլա-
մական Հանրապետությունը, ինչպես
նաև Թուրքիայի Հանրապետությունը:
Վերջինս այս բլուրում ժամանակավոր
կարգավիճակով է, քանի որ լուրջ հակա-
սություններ ունի այդ բեկեռի ղեկու-
նիչների հետ: Այստեղ հասկանալի է նաև
երկրների ցածրը և նկրտումները: Դա-
ժան և անզիջում դալար է մղվում ազ-
դեցության ոլորների, էներգետիկայի
(հասկարգի մակար) և հաղորդակցա-
կան ոլորների համար: Ահա փառաբա-
նական այս համաստեղան է խաղաղվում
Քրդական հարցը:

երկրում (հիմնականում՝ Արևմտյան Հա-
յաստանի տարածքներում) առկա է 20 մի-
լիոն ֆրակտիվ բնակչություն, և ֆրեզը
նաև ներկայացված են թուրքական խո-
հրդարանում:

Մեր տեղեկություններով՝ ցավով, ֆա-
ղաբանական մեր թիմը լուրջ և ծրագրված
ձեռքով ոչինչ չի ձեռնարկում և անում:
Նմանօրինակ կրավորականությունը և
զուտ հայեցողական դիրքորոշումը ոչ մի
լավ բան չեն խոստանում: Մենք աշխարհ-
ափառաբանական խաղերում կարող ենք
հայտնվել լուսանցում և կանգնել կոս-
րած սառցակալի առջև: Այս իրավիճակը
կարող է վիժեցնել Հայկական հարցի
լուծումը և նույնիսկ վստահել մեր ղե-
կավարությունը: Նման գործելակերպով
ֆաղաբանական մեր միջոց դարձնում
կրեց անցյալ դարասկզբին, և մենք կոր-
րիմք մասնական մեր հայրենիքի մեծ մա-
սը: Իսկ մենք դասեր չենք ֆաղում անցյա-
լից:

Քրդերի տեղայնացման և արհեսա-
կան հայրենիք ստեղծելու բազմաթիվ
փորձեր են կատարվել՝ ի հաճիվ այլ ժո-

գա մեր ծրագրերի իրականացման հա-
մար հաշվառման ենթակա խնդիր է: Մեր
կարծիքով՝ այդ հասկանալի մի սկզբնա-
սրը զարգացնել է ազգային իր ինքնու-
թյունն ու դիմագիծը, որն զգալիորեն մե-
ծացնում է մեր հնարավորությունները:
Մենք մեծ է զգույց լինենք և մեր հոգա-
ծության դաշտում դաշտում այս և թուր-
քացած հասկանալի, որդեսգի ցրամ
չդառնան օտար (նաև՝ հակաաշխարհ-
կան) ծրագրերի իրականացման գործի:
Սա ենթադրում է նրբամտություն, խորհ-
դադադակալ և մոտեցում է գործնական
եռանդուն ջանքեր:

Մեր համոզմամբ՝ ժամանակն է կազ-
մակերպել մեզի մեր բանակը, որը կներ-
դաշնակցենք հայեցակարգային, ռազ-
մավարական, ֆաղաբանական, մշակութա-
յին և հոգեբան մոտեցումները: Մեզ անհ-
րաժեշտ են մեզի գորավարներ և խելա-
միտ առաջնորդներ: Այս բանակը ի գոր-
մ է դաշտում մեր ղեկավարությունը և
հայրենիքը: Իրական ֆաղաբանու-
թյան դաշտում է, որ մենք մեծ է հա-
մագործակցենք և թուրքերի, և ֆրեզերի

Բանակ և
թիթեռնիկներ

Բանակն օազիս է դառնում
համընդհանուր հեռանկարու-
թյան մեջ, գյուղատնտեսությունը
չենք արդիականացնում, արդյունաբերու-
թյունը չենք արդիականացնում, գիտու-
թյունը չենք արդիականացնում, կոռուպ-
ցիայի դեմ դալարը, նույնիսկ կոռուպ-
ցիան չենք արդիականացնում, ընտրական
մեխանիզմներն ու ընտրախախտումները
չենք արդիականացնում, Գործիս ու Ալա-
վերդին չենք արդիականացնում, անգամ
Հայաստան-Սփյուռք օրակարգը չենք ար-
դիականացնում, բայց բանակը արդիա-
կանացնում ենք, վստահ ենք, որ հնարավոր
է, նախագահն է ասել, որ հնարավոր է:

Ամեն գործնասի դարձաների մոտ
կգործեն արդիականացնող կենտրոններ:
Մեր հեռանկար ընտանիքներից բանակ ե-
կած ղեկավարի հետ կաշխատեն արդիակա-
նացման մասնագետ բանակային հոգե-
բանները, որոնք «Պատիվ ունեն» ծրագրի
երջանակներում դալարացված են կնքել
բանակի հետ, և ուսումը կհաս թողնելով
եկել են ու որդես սղա ծառայում են:
Տղաներին արագ կարդիականացնեն, նա-
յած նրանց ընդունակություններին: Ում
վերջացնեն, կուղարկեն գործնոց: Ու գո-
րանոց կնքեն արդիականացված ղեկա-
րը, որոնք արդեն գիտեն, որ բանակում հայ-
հոյել չի կարելի, սղանել չի կարելի, ան-
գամ թեմանում, քանի որ երբ թեմանին
կրակում է, արդիականացված բանակը
ձեռնդառն է մնում դաշտային գործողու-
թյուններից և շարունակում է մնալ թե-
լադրողի կարգավիճակում: Ամեն մեկին
գործնոցում կսրամարդեն առանձին սե-
նյակ, եթե աղագա գիտնական է՝ գիտու-
թյամբ զբաղվելու համար, եթե երաժիշտ է՝
նվագելու համար, եթե գրող է՝ գրելու,
նկարիչ է՝ նկարելու, ...Մի խոսքով, երկնա-
փերներում բոլորի համար տեղ կգտնվի: Բո-
լորը կունենան iPhoneX հեռախոսներ, ֆա-
նի դեռ հաջորդ մոդելը դուրս չի եկել,
հենց դուրս գա, բոլորն անմիջապես կս-
սանան մորը: Ամեն ամիս նրանք կսանան
Playboy-ի նոր համարը, որը նրանց կբերեն
թռչող սախիներ վարող ռոբոտներ՝ հենց
դաշտումները բախելով: Չինվարական
համագրեթեքը կկարի Armani-ից, մանա-
վանդ որ վերջերս դարձվեց հայ է: Աման-
րին ղեկավարի հետ հանդիպման կգան
Քարդաշյան ֆուլերը, Քիմը մի ֆանի օր կն-
նա:

Դիրքերը կդարձանապատեն հասուկ եղա-
նակով, որ հակառակորդի կողմից ար-
ձակված կրակոցները չլսվեն ու ղեկները
կարողանան հանգիստ ֆնել, մանավանդ
որ նրանք աղագա գիտնականներ են, երա-
ժիշտներ, արվեստագետներ, ու նրանց հա-
մար աս կարելու է առողջ ունենալ: Ընթրի-
քին ղեկավար կունեն սուեի, իսկ ամառա-
յին երկրներին գործնասի համանաշա-
րության հետ խմեն զարեզուր և կունեն
խեցգետին: Գիտեցողները կունեն
կուլտեն՝ չեն ֆնի, ուլեր չեն ֆնի՝ կարող են
գնալ գործնասի գիտեցողին ակումբը, ուլ-
եր կնքեն՝ աս բան կկորցնեն:

Հենց այսպես էլ կհասնենք 2024-ին, երբ
ձիշտ հունվարի 28-ին կավարսվի բանակի
արդիականացման յոթնամյա ծրագիրը, և
եթե անգամ iPhone-ի նոր մոդելն է դուրս
եկել, այն հայկական բանակի չի մեքի, ֆա-
նի որ դա արդիականացումն ավարտված
կլինի: Կհանգստանանք, մի ֆան-երեսուն
սարի, ղեկները կհանան մորից, գիտեա-
յին ակումբների դարուհիները կծեա-
նան, մինչև մի օր մեկ այլ գերագույն գլ-
խավոր հրամանատար կազդարարի բանա-
կի արդիականացման նոր յոթնամյա
ծրագրի մասին ու կսկսենք մորից յոթ սա-
րով արդիականացնել բանակը, մոռանա-
լով, որ արդիականացումը միայն բանա-
կով չի լինում, չհասկանալով, որ բանակի
արդիականացումը յոթ սարով չի լինում,
ու հրամանով չի լինում...

Ամեն դեղմում, խնդրում ենք, բանակի
արդիականացման այս յոթ սարիների ըն-
թացում, ասենք վեցերորդի վերջին, ամեն
գործնասի չէ, գունարակի չէ, վաշտի
կամ դասակի չէ, այլ զոհի համար (5-7 հո-
գի), մեկական մագ կտրոկ սարի գնել և սե-
զոնին գունե քաբաթը երեք օր լույի ու վա-
րունգ սկսել, որ ունեն, եթե իհարկե, ամբող-
ջը Ռուսաստան, Բելառուս և Ազգայնա-
սան չեն ուղարկում: Ն. ԳՅՅԵԼ

Քրդական հարց.
հայեցակարգային դիսանկյուն

Պե՛տք է արձանագրել, որ ֆրեզը
երբեմն չեն ունեցել ղեկություն
և ղեկավարության գիտակցու-
թյուն, քանի որ չունեն հայրենիք
և ֆոզվոր ժողովուրդ են: Արաբ
միջնադարյան հեղինակները
«ֆուր» ցեղանունը հաճախ կի-
րառում են «թափառակենցաղ
խաճարած» առումով: Քրդերը
հիմնականում սուննի մահմե-
դականներ են (մասամբ՝ շիա,
նաև հարում են եգիպտերի, ալի-
իլաիի աղանդներին) և բնակ-
վում են գլխավորապես Թուր-
քիայում, Իրանում, Իրաֆում, Սի-
րիայում և հարակից երկրներում: Այն էլ
նե՛նք, որ նրանք առաջին անգամ հիշա-
կարկում են XII դ. գրավոր աղբյուրնե-
րում: Նախկինում «Քուրդիսան» կամ
«Քրդսան» անվանումը կիրառվում էր
լիկ ազգագրական առումով: Քրդերը,
գիտակցված թե ակամա, դարձել են այլ
ուժերի ձեռնիք գործի՝ ինչ-ինչ ֆաղաբա-
կան խնդիրներ լուծելու համար: Այդպես
եղավ հայերիս համար ճակատագրական
1910-ական թվականներին, երբ Մեծ Ե-
դեռնի հուղայական ուժերի հեղինակած
սցենարն իրականացվեց թուրքերի և ֆր-
դերի ձեռքով: Սա աս թանկ մսեց ֆրե-
րի վրա, քանի որ հայերի հարցը լուծելուց
հետ թուրքերը ձեռնամուխ եղան նրանց
բնաջնջման ֆաղաբանությունը:

ղովուրդների, նաև՝ հայերի դասական
սարածիներ: Օրինակ՝ որոշ «ֆաղաբա-
կան գործիչներ» են «մասնագետներ»
նրանց նույնականացրել են կուրդների
(Կորդուրի մեր նախնիների) հետ, իսկ
նրանց համար հայրենիք են համարել
Մեծ Հայքի Կորդուր նահանգը կամ աշ-
խարհը: Միևնույն ֆրեզը Հայկական լեռ-
նաշխարհ են ներխուժել և հաստատվել
հարավային նահանգներում միայն XI-
XII դդ.: Բայց սա սնամեջ և անհեթեթ
սեսակետ է, քանի որ ոչ մի կարգ չի կարող
լինել թափառական ժողովրդի և մեծ
ֆաղաբանություն կերտած ազգի միջոց:
Դրանք հակոնյա հակակցություններ են
և հեռու դասական իրականությունից:

Այժմ Մերձավոր Արևելքի սարածաբ-
ջանում իրականացվում է «Մեծ Մերձա-
վոր Արևելք» և «Նոր Մերձավոր Արևելք»
ֆաղաբանական դավադիր սցենարը, ըստ
որի մեծ է կատարվեն սահմանային վե-
րաբաժանումներ, ղեկությունների սա-
րածիային փոփոխություններ և նոր ղե-
կությունների ստեղծում: Հրապարակի
վրա եղած Քրդական հարցն այս արժա-
նիքով է մեջվել ֆաղաբանական խաղերի
մեջ: Դա երբեք էլ ֆրեզեր երազամիջ
և ազգային տեսլականի մարմնավորումը
չի եղել: Սա մեծ է հստակ իմանալ: Եվ
ֆաղաբանական այս մոթ գործարքներն ըն-
դամենն ունեն հանցավոր մի արք խմ-
բերի արհերն սղասարկելու նղաճակ՝
հարսացնելով և հզորացնելով այդ ար-
ջանակներին: Պարզապես փոխվում են
աշխարհործման եղանակները և ձեւերը,
քանի որ հրապարակի վրա եղած մեթո-
դաբանությունն այլևս իրեն սղառել է:
Սա է Քրդական հարցի լուծման ֆաղա-
բանական տեսլողիքն:

Մեկ կարելու հանգամանք է: Պատ-
մական հանգամանքների բերումով և
մեր ֆաղաբանական վերնախավի անձեռն-
հասության դաշտառով բազմաթիվ հա-
յեր, հզոր ու տեսական դալար մղելուց
հետ, սղաղված էին ֆրանալ: Սա աղա-

հետ՝ ելնելով ազգային մեր նղա-
սակներից և տեսլականից, ինչպես
նաև կոնկրետ հանգամանքներից:
Մենք մեծ է կարողանանք գործուն
դարձնել Արևմտյան Հայաստանում
բնակվող ֆրեզերին, որդեսգի հասնենք
մեր ազգային նղաճակների իրակա-
նացմանը: Դա ենթադրում է ձկուն և
կոշաղասված ֆաղաբանական թիմ, որը
մեծ է կարողանա ներդաշնակվել
փորձագիտական ինստիտուտի հետ
և խաղարկել բազմաբայլ կոմբինա-
ցիաներ: Հեճագա ձախողումներից
խուսափելու համար մենք մեծ է ձե-
լավորենք ազգային ընտրանին, որն ի
վիճակի է ստեղծել ազգային ղեկություն
և ի չի դարձնել մարտահրավերներ:
Շաճ ղեկություններ գործուն են համա-
կարգային և ծրագրված ձեւով, որի ար-
հիվ էլ հասնում են արդյունքների: Մեզա-
նում առաջմծ բացակայում են համա-
կարգային մոտեցումները, որոնք աս կա-
րելու են դրական լուծումների համար:

Քրդական հարցն առաջմծ չի լուծվում,
քանի որ միջազգային համատեղսը դա
թույլ չի սալիս: Փաստորեն հանրալվեն
չընդունվեց: Դա սղակ մի փորձ էր, որը
հանդիպեց սարածաբջանի ղեկու-
թյունների դիմադրությանը: Քիրուկի և
Հյուսիսային Իրաֆի վիճահարույց այլ
սարածիների գրավումը վերջ դրեց սղո-
նիսական ուժերի հրահրած ֆրակային
նկրտումներին: Նավթի այս կենտրոնը,
այսինքն՝ Քիրուկը, սնեսեսական մեծ
նեանակություն մեծ է ունենար աղա-
գա ղեկության համար: Քրդերն իրենք եր-
բեք էլ կազմակերպված չեն գործել, քանի
որ աղաճոնրի են ղեկություն կերտելու
բարդ գործուն և դժվար են կողմնորո-
վում աշխարհաֆաղաբանական գործըն-
թացներում: Նրանք ընդամենը հայտարա-
րեցին անկախություն իրենց իրավունքի
մասին: Կարծում ենք, որ մոտակա ժամա-
նակներս սղասվում են նոր զարգացում-
ներ և ֆաղաբանական նոր սցենարներ:

Մեր կարծիքով՝ Ռուսաստանի և Իրա-
նի ներկայությունը սարածաբջանում
ունեցավ վճռորոշ դեր այս հարցում:
Բայց ԱՄՆ-ի և Իսրայելի հասուկ ծա-
ռայությունները դեռ կարող են ֆայլեր ա-
նել: Քաղաբանական մեր թիմը մեծ է մե-
սաղես դաշտային լինի անակնկալ զար-
գացումների և ունենա դաշտասի ու
մեակված լուծումներ, քանի որ դեղմերը
սղնթաց զարգացում են ունենում: Այժմ
Մերձավոր Արևելքը հիշեցնում է եռացող
կաթաս, որը որեւէ դալարի կարող է դալ-
թել և կսրուկ փոխել իրավիճակը: Կա-
րող են ամենաանսղասելի արջաղարձեր
կատարվել:

Թեհրանն ու Մոսկվան դաժարասկում են դեղմերի դրամաշիկ շրջադարձի

Ադրբեջանին հիշեցրին, որ նա իրենց ռազմավարական ծրագրերում է

2017թ. նոյեմբերի 1-ին Թեհրանում տեղի ունեցած դեղմերի հավանաբար մեկնակետ կառուցման: Թվարկեմ երեք կարեւոր գործոն:

Իրանի հոգեւոր առաջնորդ ալ-ժաֆարի Ալի Խամենեին երկրորդ անգամ ընդունեց Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինին: Ըստ ՋԼՄ-ների, նրան հանդիմեցին ոչ միայն որդեադասությունների դեկավարներ, այլև որդեադաս գործերի գլխավոր հրամանատարներ:

Նույն օրը Ռուսաստանի գլխավոր ռազմիկ Մալեյի Պետրևի համար հանդիմեց եւ բանակցեց իրանցի դաժարասկից Մոսկվայի Բեգերիի հետ: Իրանցի ֆաղափական գործիչների խոսքերով, նրան ֆննարկել են արդիական դաժարասկական խնդիրներ:

Երրորդ գործոնն այն է, որ վերջին տարիներին առաջին անգամ ալ-ժաֆարի Ալի Խամենեին ընդունեց Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիևին: Դաժարասկ իրանական կիսադաժարասկական աղբյուրների հաղորդումներից, բանակցությունների թեմաները այժմ էլ հաճելի չեն եղել Ադրբեջանի համար: Դեժարասկներն արվում են Խամենեինի նոյեմբերի 2-ին արած հայտարարությունների հիման վրա. «Անհրաժեշտ է հակադրել Իրանի եւ Ադրբեջանի հարաբերությունների հակառակորդների ձեռնարկումներին»:

Նախագահների հանդիմումն ավարտվեց համաժողով հայտարարության հրատարակմամբ, որը տարածվեց տարբեր երկրների ՋԼՄ-ներում: Փաստաթղթից երևում է, որ Իրանն ու Ռուսաստանը Ադրբեջանին տեղ են հասկացնում իրենց ռազմավարական ծրագրերում, մասնավորապես սրանադրային ծրագրերում: Խոսքը հյուսիս-հարավ սրանադրային միջանցիկ մասին է, այլ ոչ թե չինական «Մեծ սափ նոր ճանադարի» երթուղիների մեջ Բաֆու-Թբիլիսի-Կարս երկաթգծը ընդգրկելու Բաֆուի մտադրության մասին: Ադրբեջանն ընդգրկվում է նաեւ նավթ-գազի ու նավթափոխակա ոլորտների ընդլայնման, նավթամթերների հումքի տեղափոխման եւ էներգետիկ համագործակցության ծրագրերում: Նախատեսվում է նաեւ միավորել Ռուսաստանի, Ադրբեջանի եւ Իրանի էլեկտրոգնացեղ եւ կազմակերպել էլեկտրաէներգիայի առեւտուր:

Ռուսաստանը եւ Իրանը ըստ կարեւորության առանձնացնում են հետեւյալ կետերը: 1. Կարող ծովի իրավական կարգավիճակը, ինչպես նաեւ նավթամուգա-

սային վարչակազմերի համագործակցությունը, ծովային նավագնացությունը եւ զբոսաժողությունը, ջրային կենսառեսուրսների եւ շրջակա միջավայրի դաժարասկությունը, էներգետիկական, առեւտուր, սննդամթերք, գիտական հետազոտությունները, ջրագրությունը, օդերևութաբանությունը, անվտանգությունը եւ ռազմական համագործակցությունը, արտակարգ իրավիճակների կանխարգելումն ու կանխումը: 2. Տարածաշրջանում չկարգավորված բոլոր հակամարտությունները մեծ է կարգավորվեն խաղաղ ճանադարհով բանակցությունների միջոցով՝ միջազգային նորմերի եւ դրանց հիման վրա ընդունված բանաձեւերի ու փաստաթղթերի համաձայն: 3. Դաժարասկ հակադրել ահաբեկչությանը, ծայրահեղականությանը, վերագրային կազմակերպված հանցավորությանը, զեմքի ու թմրամթերքի աճողական շրջանառությանը, մարդկանց առեւտրին եւ տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ոլորտի հանցագործություններին:

Ըստ փաստաթղթերի, Թեհրանի եւ Մոսկվայի համար Կասպից ծովում իրենց շահերին հակասող Բաֆուի ջանքերի չեղմանը ավելի կարեւոր է, քան Անդրկովկասի չկարգավորված հակամարտությունները եւ Սիրիայում ու Իրաքում Իրանի եւ Ռուսաստանի հակաահաբեկչական գործողություններին օժանդակելու Ադրբեջանի դաժարասկականությունը: Մոսկվան եւ Թեհրանը նախագահ Ալիևին հերթական անգամ նախագոուցարեցին, որ իրենք չեն հանդուրժի Արցախի խնդիրը մեկ անգամ եւս դաժարասկի հանգեցնելու Բաֆուի փորձերը:

Սկզբունքորեն հասկանալի է, թե ինչու Մոսկվան ու Թեհրանը առանձնապես Բաֆուի կարիք չեն զգում հակաահաբեկչական դաժարասկում, այս կադակցությունը արձանագրում է «Ռեգում» գործակալությունը: Արդեն հաղորդվել է, որ Իրաքի բանակը եւ շիա ախաբադրայինները փաստորեն վերահսկողության տակ են առել երկրի հյուսիս-արեւմուտքը, որը սահմանակից է Սիրիային ու Թուրքիային: Իսկ Սիրիայում վերջնականապես կարգավորվել է Դեռ Զորի շրջանը: Թեհրանում ստրագված փաստաթղթերում առկա է նաեւ Ալիևի ստրագությունը, որը Ադրբեջանին դաժարասկում է դաժարասկ արտահանմանը Սիրիայում եւ Իրաքում ծայրահեղականների շարժումն կռված իր ֆաղափացիներին:

Ալիևի վրա ներգործելու մնացյալ մասը ստանձնեց ալ-ժաֆարի Ալի Խամենեին: Իրանի գերագույն առաջնորդը մասնավորապես հայտարարեց, որ իրանադրբեջանական հարաբերություններն ունեն հակառակորդներ, եւ հարկավոր է դիմակայել նրանց ֆայթայիչ գործողություններին: ԱՄՆ-ը եւ Իսրայելը չեն թափանցում, որ Ադրբեջանն Անդրկովկասում իրենց հասուկ ծառայությունների յուրօրինակ հեցնակետն է:

Խամենեին Ալիևին հիշեցրեց, որ Ադրբեջանի ժողովուրդը իրանցիների մեծ շահմեղականության հետեւորդ է: Այդուհանդերձ, արեւելյան իմաստությունը գործի դնելով, Ալիևին հասկացրեց, որ ժամանակն է երես թե՛վ ԱՄՆ-ից ու Իսրայելից եւ դեմով շրջվել դեղմի Իրանն ու Իրաքը:

Արդեն հաղորդվել է, որ Իրաքի բանակը եւ շիա ախաբադրայինները փաստորեն վերահսկողության տակ են առել երկրի հյուսիս-արեւմուտքը, որը սահմանակից է Սիրիային ու Թուրքիային: Իսկ Սիրիայում վերջնականապես կարգավորվել է Դեռ Զորի շրջանը: Թեհրանում ստրագված փաստաթղթերում առկա է նաեւ Ալիևի ստրագությունը, որը Ադրբեջանին դաժարասկում է դաժարասկ արտահանմանը Սիրիայում եւ Իրաքում ծայրահեղականների շարժումն կռված իր ֆաղափացիներին:

Ալիևի վրա ներգործելու մնացյալ մասը ստանձնեց ալ-ժաֆարի Ալի Խամենեին: Իրանի գերագույն առաջնորդը մասնավորապես հայտարարեց, որ իրանադրբեջանական հարաբերություններն ունեն հակառակորդներ, եւ հարկավոր է դիմակայել նրանց ֆայթայիչ գործողություններին: ԱՄՆ-ը եւ Իսրայելը չեն թափանցում, որ Ադրբեջանն Անդրկովկասում իրենց հասուկ ծառայությունների յուրօրինակ հեցնակետն է:

Խամենեին Ալիևին հիշեցրեց, որ Ադրբեջանի ժողովուրդը իրանցիների մեծ շահմեղականության հետեւորդ է: Այդուհանդերձ, արեւելյան իմաստությունը գործի դնելով, Ալիևին հասկացրեց, որ ժամանակն է երես թե՛վ ԱՄՆ-ից ու Իսրայելից եւ դեմով շրջվել դեղմի Իրանն ու Իրաքը:

Ինչ վերաբերում է Պուտին-Խամենեի բանակցություններին, դրանց վերաբերյալ իրանական լրատվամիջոցները ֆիչ են տեղեկացնում: Խամենեին մասնավորապես ասել է, որ Իրանն ու Ռուսաստանը Սիրիային առնչվող ռուս-իրանական բանակցությունները վկայում են, որ երկու երկրները կարող են հասնել իրենց ընդհանուր նպատակներին: Պուտինն ասել է, որ հարկավոր է բոլոր բնագավառներում զարգացնել երկկողմ հարաբերությունների դրական փորձը: Խամենեին ընդգծել է, որ «Սիրիայում ահաբեկիչներին աջակցող անեղիկյան կալիցիայի դաժարասկումն անվիճելի փաստ է: Սակայն անեղիկյանցները շարունակում են դավեր նյութել, ուստի Սիրիայի խնդրի լուծումը մեծ է շարունակվի»:

Իրանցի առաջնորդը նշել է, որ Սիրիայում խռովարարների եւ ահաբեկիչների դեմ Ռուսաստանի եւ Իրանի համատեղ դաժարասկ ազդեցիկ գործում դարձեց Արեւմտյան Ասիայում: Սիրիայի ժողովուրդը ինքը մեծ է լուծի երկրի աղաղակի հարցը: Օտար երկրները չպետք է ճնշում գործադրեն երկրի կառավարության

վրա: «Մեմ կարող են վերացնել ԱՄՆ-ի դաժարասկիչները, դրանք մեկուսացնել տարբեր եղանակներով, ինչպիսին է դուլարի փոխարինումը ազգային արժույթներով երկկողմ եւ բազմակողմ հարաբերություններում», նշել է Իրանի գերագույն հոգեւոր առաջնորդը:

Վերջին տարիներին շրջանառությունից դուրսը հանելու մասին խոսում են ոչ միայն Իրանը ու Ռուսաստանը, այլև Զինաստանն ու Դոմկասանը, եւ նույնիսկ Ճապոնիան:

Կարելի է ենթադրել, որ Խամենեին եւ Պուտինը ֆննարկել են նաեւ այլ հարցեր: Դաժարասկ խոսվել է նաեւ Անդրկովկասի եւ մերձկասպյան տարածաշրջանի, թերեւս նաեւ Կենտրոնական Ասիայի մասին: Զանգի որ կողմերը հավաստում են Սիրիայում եւ Իրաքում Զոթասանում անեղիկյան կալիցիայի դաժարասկումը, աղաբացառված չէ, որ անեղիկյանցները կիրառեն ֆառսային իրավիճակ հրահրել Անդրկովկասում, մերձկասպյան տարածաշրջանում, Կենտրոնական Ասիայում եւ Աֆղանստանում: Դաժարասկ հայտարարության այն կետում, որտեղ խոսվում է Իրանի միջուկային ծրագրի մասին, երեւում է, որ Թեհրանն ու Մոսկվան դաժարասկում են իրադարձությունների առավել դաժարասկ շրջադարձին եւ Վիեննայի 2015թ. համաձայնագրերից ԱՄՆ-ի դուրս գալու, հետեւաբար նաեւ՝ Վաշինգտոնի հետ էլ ավելի լուրջ առնակասմանը:

Պատահական չէր, որ ՌԴ գլխավոր ռազմիկ Պետրևի Պետրևի համար նախագահների հանդիմումը: IRNA գործակալության տվյալներով, Իրանի գլխավոր ռազմիկ Պետրևի եւ նրա ռուս դաժարասկից ընդգծել են Սիրիայում Դիմադրու-

թյան շարժմանը աջակցելու կարեւորությունը: Երկու բարձրասիճան գլխավորական դաժարասկները ընդգծել են դաժարասկական փոխգործողության կարեւորությունը, ներառյալ անվտանգության, արդյունաբերության, գիտական հետազոտությունների կրթության հարցերը:

Ենթադրվում է, որ Բեգերի-Պետրևի միջոցով հանդիմումն ընթացում ֆննարկվել են ավելի լայն շրջանակի հարցեր, քան նախագահների հանդիմումն ժամանակ: **Պ.Բ.**

Բռնությունները Օսմանյան կայսրությունում ֆննարկման նյութ

Բացի արեւմտահայերենին նվիրված գիտաժողովից, որի մասին տեղեկացրել էինք անցյալ շաբաթ, Դայկական ուսումնասիրությունների ընկերակցությունը (Մ. Նահանգներ) հովանավորում է նաեւ երկու բանավիճակային ֆննարկումներ, որոնք տեղի կունենան նոյեմբերի 19-ին եւ 21-ին, «Մերձավոր Արեւելի ուսումնասիրությունների Ասոցիացիայի անցկացրած կոնֆերանսի շրջանակներում:

Առաջին ֆննարկումը, կազմակերպված Օսման Միլերի եւ Ումիտ Զուրաի կողմից, վերնագրված է «1895-ի մեծ վախը: Դայկական բարենորոգումները, շոկներ եւ բռնություններ Օսմանյան կայսրության ամբողջ տարածքում»: Զեկուցումներով

հանդես են գալու Օսման Միլերը (Եմերսոն ֆոլեթից), Եմեր Զան Դալլիօղլուն (Զլարկ համալսարանից), Ումիտ Զուրաի (Դարվալ համալսարանից) եւ Ուլուր Պեչեն (Բարդ ֆոլեթից): Զեկուցող թեմաներն են լինելու «Բիթլիսի Ջոջ Պերկինս Նափը եւ 1895-ի կոտորածները», «Բարեփոխումները եւ բռնությունները Դամիդյան դարաշրջանում», «Բռնության թատերաբեկները Օսմանյան տարածքում: Այնթաղի կոտորածների արձանները» եւ «Կրեմն 1895-ի հայկական կոտորածների սկզբում»: Դամկարգողը՝ Էդիտ Էլեմը՝ Բողազի համալսարանից:

Երկրորդ ֆննարկումը, կազմակերպված Սթեյսի Ֆարենթուրի կողմից, եւ նախա-

գահությանը Ֆրեզոնյի Կալիֆոռնիա համալսարանից Բառլոու Տեր-Սյրիչյանի, վերնագրված է «Մարդասիրությունը Օսմանյան կայսրությունում Ա. համաշխարհային դաժարագրի ժամանակ»: Զեկուցումներ են կարդալու Մելանի Դանիելյանը (Միչիգանի համալսարանից), Սթեյսի Ֆարենթուրը (Սանիստիս Կալիֆոռնիա համալսարանից), Այա Դարբինյանը (Զլարկ համալսարանից) եւ Կալիս Սուրադյանը (Կոլումբիա համալսարանից): Զեկուցող թեմաներն են լինելու «Մարմնական եւ հոգեկան սնուցումը: Մարմնիկ եկեղեցու ամոֆիչ ջանքերը Լեռնային Լիբանանում մեծ դաժարագրի օրերին», «Ամերիկյան օգնությունը

եւ արագադրի ֆաղափականությունը Մահաբում (Սիրիա)», «Մարդասիրական ճգնաժամը ռուս-օսմանյան սահմանում» (1914-17), «Մարդասիրական դիմադրությունը ցեղասպանության ժամանակ»:

Նոյեմբերի 18-21-ը անցկացվելի միջոցառումների մասին հետաքրքրվողները կարող են այցելել «http://www.mesana.org/pdf/17-preliminary-program-10-12-17.pdf» կայքը:

Դայկական ուսումնասիրությունների ընկերակցությունը հրատարակում է իր հանդեսը, որը հասանելի է «societyforarmenianstudies.com» կայքում:

Թրամփի առնվազն ինը մերձավորներ կաղ են ունեցել ռուսների հետ

Մինչ նախագահ Դոնալդ Թրամփը փորձում է Ռուսաստանի հետ կաղեր ունեցած վարչակազմի անդամներին ներկայացնել որդես երկրորդական անձինք, հայտնի է դարձել, որ հասուկ դասախազ Ռոբերտ Մյուլլերը նրանցից մի ֆանսին ներգրավված է համարում նախագահ Թրամփի նախընտրական արժանիքները միջանկյալ գործում: Այդ մասին գրում են The Washington Post-ի թղթակիցներ Ռոզալինդ Յելդերմանը, Թոմ Յանքոուզերը և Զեռոլ Լեոնինգը:

Ոչոք ռուսների հետ ել եթե այդ, աղա նման գործողությունները եղել են արդյոք անօրինական կամ անդասազ: Գործակցությունն ինքնին հանցանք է:

Վերջերս ի հայտ եկած նոր փաստաթղթերը ել հարցազրույցները ընդհանուր առմամբ ցույց են տալիս, որ նախընտրական արժանիքները ընթացում են անցումային ժամանակաշրջանում Թրամփի վարչակազմի առնվազն ինը անդամներ կաղեր են ունեցել Ռուսաստանի հետ: Նրանցից ոմանք լավ հայտնի են, մյուսներն էլ, ինչդեպ Պաղարդողուլսը, սակավ հայտնի մարդիկ են:

Թրամփի ցաղի նախկին դեպ Փոլ Մանաֆորսը լայն կաղեր է ունեցել Ռուսաստանի գործարար Երանակների հետ: Նա Եարունակել է սերս առնչությունները նախագահ Պոսինի մերձավոր գործարարներից մեկի հետ, վերջինիս հետ իննարկելով ցաղի ձեղասուլիսների անցկացումը: Trump Organization-ի փաստաղան Մայլ Զեռերը միջնորդների օգնությամբ նամակագրություն է ունեցել Մոսկվայում Թրամփի Թաուերի կառուցման առնչվող իրավաղանակն անձանց հետ:

Մյու Յորի Թրամփի Թաուերում ռուսների հետ Թրամփի կրսերի հանդիղումը տեղի է ունեցել այն թանից հետո, երբ ռուսները խոսացել են փոխանցել Յիլարի Զլինթոնի հետ կաղված վարկաղեկիչ մյուղեր: Յանդիղումը ներկա է եղել նաել Թրամփի փեսամ Յարեղ Կուսերը: Դեկտեմբերին Ռուսաստանի դեսղան

Վլեխեյ Կիսլյակովի հետ հանդիղման ժամանակ Կուսերը իննարկել է Թրամփի անցումային թիմի հետ Կրեմլի գաղսնի կաղի ստեղծման հարցը:

Պաղարդողուլսը ֆանիցս փորձել է աղխատել ռուսների հետ, որդեսուղի կաղմաղկերի Թրամփի ել Պոսինի հանդիղումը, նուսն են իիեղալ լրագրողները: Ըսաղի արսաղին ֆաղաղակաղության գծով խորհրդական Զարեղ Փեղը Մոսկվա մեկնեց նախընտրական արժանիք ժամանակ: Արսաղին ֆաղաղակաղության գծով մեկ ուղի խորհրդական Յ. Գորղոնը ՌԴ դեսղանի հետ հանդիղում ունեցավ Յանրաղեսական կուսակցղության ազղային համաղունարի օրերին: Ռուս դեսղանը հանդիղում ունեցավ նաել այն ժամանակվա սեմասոը, իսկ ներկայումս Թրամփի գղխավոր դասաղազ Յեղ Սեռեսի հետ, ել հակառուսական դասժամիղոցները իննարկեց ազղային անվսանղության գծով խորհրդական Մայլ Ֆիլիի հետ: Այդ խոսակցղությունը ի վերջո հանղեղեց Ֆիլիի դասոնաղթողղությանը:

Փորձաղեսները այս անեղի մեղ տեսում են Թրամփի ցաղ ներթաղանցելու մղասակղով Կրեմլի համաձայնեղված գործողղությունները: Աղստեղ զղացղում է ռուսական հետաղուղղության գործելաղձը, որի գործողղությունների ընդհանուր սղեսման միղված է հակառակորղի թղլլ տեղերի թացահայտմանը, նուսն է ԿԳԿ դասոնաղթող աղխասակղից Սղիվ Յղլլ: Յղղինակները նուսն են, որ ընսարաղա

ղի ընթացղում ռուսների հետ գործարար կաղեր ունեցող որոս մարղիկ ձղսում էին խղկվել Թրամփի ցաղ:

Մանաղորսը, որին անցղալ ցաղաղ ներկայացղեղին փողերի վղացման, կեղծ վղայղության ել որդես օսարերղլղա լղրթիս գրանցղելու թացակայղության մեղղաղրամղներ, իղրեղ Ռուսաստանի թարեկամ ֆաղաղակաղ գործիչ աղխաստել է Ռկրաղինայում ել անցղաղում թաղմանիղոնանոց գործարղներ է կնեղ ռուսաստանից աղլումիղնային մաղմաս Օղեղ Դերիղասկաղի հետ: Թրամփի նախընտրական ցաղում մասնակցելու իննգ ամիսների ընթացղում նա ֆանիցս ցղվել է իղ կիեղյան գրասեղնաղի ռուսաստանից աղխասակղից Կոնսասղին Կիղմնիկի հետ, որը դասոնաղթող գղնղկղակաղ է ել որը, հեղղինակների խոսղերղով, եղել է գղնղկղակաղ հետաղխող:

Մանաղորսը Կիղմնիկին խնղրել է էլեկտրոնային հաղղողաղղություններ ողղարկել Դերիղասկաղի՝ աղաղարկելղով խորիղաղաղակաղ ձեղասուղխսներ Թրամփի ցաղի վերաղերղալ:

Trump Organization-ի փաստաղան ել վստաղլալ անձ Զեռերը նախընտրական արժանիք ժամանակ ներկայացղել է Մոսկվայում Թրամփի Թաուերի շինարարղությամբ ցաղաղղղված ռուսների եղկու աղաղարկղություն: Նա ընղղունեղ է դրանցից մեկը՝ դրանղով իսկ արժանանղաղով դասաղազ Մյուլլերի ողաղղղությանը:

Պ.Բ.

Պահպանվող բնությունն էլ զարգացող համայնքներ՝ սարիների գործակցության էլ ներդրման շնորհիվ

Վայրի բնղղան ել մեակղղթաղին արժեղների դաղողանման իիմնաղրանը (FPWC) Եարունակում է թնաղաղողանղղանն ողղղված ֆայլերը՝ լղուղ հաղղողղություն արձանաղղելղով գործաղղղղ ջանղերի, իրականացղող ծրաղերի ել նղղասակաղաղաց գործղնկերղղության միղղոցղով: Այդ հարցում զղաղի ներղղում է կասարում իիմնաղրամի գղխավոր գործղնկերը՝ Վիղմեղ-USU-ը: Նղղասաղ

ղը մեկն է՝ ունեղնաղ խոսողի անսաղ-ղեսական արղեղղղի թուղեղային գղղի, աղղաղա սերունղղերի համար դաղողանեղ Յայասաղնի հարուս թնղղղումը ել աղղաղղղղ իհամայնղների կայում սեղեստական զարղացղումը:

Տարիների ջանղերի Ենղղիղ գործակցող կողղներին հաղղողղել է իրականացղել թաղկանին համարձակ նաղխաղիծ. սակաղվաղուր, 400 հա գղթեղ տաղիսաղ

սան իիեղեղնող հողասարածղում ստեղծել հասուկ դաղողանղղղ սարածղ՝ արձանաղղելղով տարեր, այղ թղում՝ Կարմիղ գղղում գրանցղված կեղնղանտեսակների ֆանակական լղուղ, Եարունակական աձ ել գործղնթացղում ներղաղղել ող միայն մասնաղղեսների ու միղջաղղային կառուղլցների, այղեղ Ռղրցաձոր համայնղի թնակիչներին: Գղղղղ, ի դեղ, մեկն է այն 20-ից, որոնց փողղոցները համաղ

տեղ ջանղերղով լղուսաղղղղել են թնաղաղողանական ու նորաղղուն՝ էներղաղխնայող LED լղուսաղղողղության համակաղղղղ:

Աղղեղ 7 տարղա դասմղղություն ունեղող Կողկաղյան կեղնաղղաղմաղղության աղղասարանի (ԿԿԱ) տարածղն այժմ 20 հաղղար հեկտար է: Այն նաեղ յորղղինակ՝ փորձարական նեանակղղության միղղաղղաղղ իիմնաղրամի ձեղղերումները տար

րեղսարի աղղեղանում են:

Եզղղիս հաղղարկների ել թիրաղաղղղղված աղղխասանղի արղղումում, այղստեղ ստեղծղղել է գղսական ողուսմնաղղողղությունների անտաղղակաղյան, տեղական ծաղաղեսակների աղղեղման ջեղնոց, վայրի բնղղան փղղարար, ինչղղես նաեղ թղչղունների թաղմացղման կեղնոններ, կեղնղանաղղուղական կղղինկաղ, էկղ-կղթական կեղնոն՝ դողղոցահասակների, համայնղի թնակիչների վերաղղասղասման ու էկղ-տուղղղղի զարղացման համար:

Յիմնաղրամի ողաղղղղության կեղնոնում այժմ Կարմիղ գղղում գրանցղված գորս արղերն են: Այդ նղղասակղղով տարածղում աղղարղին է մոնեղում արղերի վերականղղողղական կեղնոնի ու կարանղղնային նաղխաղղահման կայանի շինարարղղությունը:

Քուրույանը՝ Ոսիկանաղղեսերի ասոցղիաղղիայի նաղխաղղահ

Միղղստեղի Եերիղ Պիսեր Քուրուղյանը իր գործղնկերների վղեարկղղությամբ ընսղղել է ամթողջ Մասաղղուսեղի Եերիղների ասոցղիաղղիայի նաղխաղղահ: Այդ դասոնը, ըստ «Արմնիյն Միղղուր-Սղիեղթեղթիղի», նա կղթաղղեղնի հոնղվարղին, եղկու տարի ժամկեղսղով:

Քուրուղյանը Եերիղ էր նեանակղղել 2011-ին նաղանղաղղես Դեղկաղ Պասղղիկ կողղից ել 2012-ին ընսղղել այղ դասոնում: 2016-ին նա վերընսղղել էր: Նաղխկղնում նա աղղխատել էր որդես Միղղստեղի Երղանային դասաղղաղղ օղղնական, նաեղ 14 տարի ներկայացղել էր Ռղղթեղն, Ռղթերթաղում ել Նղղղթոն ֆաղղաղները օրեղնաղղի մարմնում, որտեղ նաղխաղղահում էր աղղղղաղղաղղության ել հետաղղայում ֆիղնանսական միղղաղղաղղ հանձնաղղաղումները:

Աղղխասանղում խոսաղղաղղանղ ել սղղղունղային լղնեղղու արղղումում «Յասարակական անվսանղղության կղաղղիղղան» նրան ձանաղղել է որդես «Աղղարաղղասողղան թարեղիղղումների ջեղղղղղիղի»:

«Բերեղիղից մինչեղ Եստեղս ել դրանից էլ այն կողղմ, Եերիղներն ամեն օր փորձում են թարեղաղղել մարղկանց կայմը հետեղեղղով կարղ ու կանոնի ամարղղղմանը: Իղաղող եղկու տարիներին ել կղղողղեղն էլ աղղեղի թարձրացնել դասաղղաղղանսղղղության զղղացղումը ել նղղաղղեղնել հանցաղղողղությունը», ասել է նա իր նոր դասոնի ընսղղղության աղղիղ:

Տ. Ծ.

«ԱԶԳ» ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Դասարակղղեղան Իե տարի Յիմնաղղիղ ել իրասարակղղ «ԱԶԳ ՕՐԱղթեր» ՄՊԸ

Երեղան 0010, Յանրաղղեսղղեղան 47
e-mail: azg@azg.am, azg2@arminco.com
www.azg.am

Գղղխաղղ խնղթաղղիղ
ՅԱԿՈՒ ԱԻԵՏԻԵԼԱՍ հեղ. 060 271117
Յաղղաղղաղղիղ (գղղկաղղ) հեղ. 582960, 060 271112
Լրագղղների սեղնեղկ հեղ. 060 271118
Յանկաղղաղղ, ծաղաղղղիղ հեղ. 060 271115

Շնղղղաղղ լրահաղղ ծաղաղղիղ
հեղ. 060 271114, 010 529353
Յանկաղղաղղային Եարուսղղը՝ «Աղղ» թերթի

Թերթի միղթերի ամթողղղաղան թեղ մասնակի արսաղղումները տղաղղիղ մանղղի միղղոցղով, ողղղիղեղղոսաղղեստղղթեղմաղղ կան հանցանցղղով, աղղան խնղթաղղղթեղան գղաղղող համաձայնղղեղան խոսղի արղեղղում են համաձայն Յղ հեղղինաղղային իրատղմի մասին օրեղնիղ: Նղղիղթերը ջեղն գղաղղոսում ու ջեղն վերաղղարղում:

Գ տարղղ յողղաղծները գղղկաղղային են, որոնց թղղաղղղղղղեղան համար խնղթաղղղիղղ դասաղղաղղանսղղղիղն ջի կղղում: «AZG» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Ազգայնականություն

Թիվ 42(354)
10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
2017

Նաիր 3ԱՆ

Շատերը կհիշեն 2008 թվականին Սարգսյանի անհաջող շեղումը 120 հոգանոց ստեղծագործական կազմը, որի մեծ մասը երեխաներ էին, հորեյանական համերգի վերջին փորձն էին անում: Մայիսի 26-ն էր. երկու օրից մեծ ռուսական զորքերը Սարգսյանի հերոսամարտի և Հայաստանի առաջին համարյա 90 ամյակները: Բացի բեմական դերերից, վերևում ամրացված էին 3,5 տոննա կշռով երկաթե սարքավորումներ, որոնք նախատեսված էին հսկայական լուսարձակների համար: Փորձի ժամանակ ուժգին ֆանի է սկսվում ու 3,5 տոննա կշռով սարքավորումները շուտ քայլիս, իսկ ներքևում երեխաներն ու արտիստներն էին: Օղերային երգիչ **Արսակ Կիրակոսյանը** մի ակնթարթում կողմնորոշվելով՝ մարմնով ծածկում է մի ֆանի ե-

խորություն, օտարություն է զգում, փոքր շղատ՝ ընդհակառակը: Շարժական 4 or սարքեր թերադրանք են ստանում. նման բուժում այստեղ հնարավոր չէ ստանալ, բայց կարո՞ղ, ընկերներիս հետ սիմֆոնիկ անհրաժեշտությունը, իմ սիրելի օղերային թասրոնի հետ ընդհանրապես կադրիս ինձ հանգիստ չեն տալիս: Ինձ համար շատ դժվար է դասերս դնել օղերային թասրոնն առանց ինձ: Երբ մտածում եմ, որ նոր ներկայացումներ են բեմադրվում, իսկ ես այստեղ չեմ, չեմ երգում, ներքուստ շատ վատ եմ զգում ինձ: Դա խամո կամ նախանձ չէ, ուղղակի մարդկայնորեն դժվար է հարմարվել իրավիճակի հետ ու ֆիզիկական կարգավիճակի դասառնով ստիպված լինել թողնել բեմն ու օղերային արվեստը»,- դասերս Արսակ Կիրակոսյանը:

Պարզվում է՝ Գերմանիայում դրոշմաբեմադրված երգչախմբեր չկան. մեծ մասամբ սիրողական են, ու երգչախմբում երգելու համար երգիչը ղեկավար է վճարի:

րադիան շատ անհրաժեշտ է, որդեսգի մկաններս աշխատեն, շարժվեն. դրանից է կախված ձայնիս արտաբերումը»,- բուժման ընթացքի մասին դասերս Արսակը:

Ողնուղեղի վերականգնման առնչությամբ շատ բժիշկներ են կարծիք հայտնել, ասել են, որ ժամանակի խնդիր է, բայց ես դժվար է ասել՝ վերականգնումը մասամբ կլինի, ամբողջական, թե՛... Արսակը վստահ է, որ ինքը կհաղթի բոլոր թերադրանքներին ու լիարժեք բուժված՝ ոսփ կկանգնի: Եթե Արսակի ոսփ մասներից գոնե մեկը սկսի շարժվել, ուրեմն ամեն ինչ հրաշալի ընթացք կստանա, վստահությամբ կամրամոնղվի, որ նա կկարողանա ոսփ կանգնել:

Երբ հետ է մայում, թե ինչ եղավ 9 տարի առաջ, հասկանում է՝ փորձություն էր, որի միջով ինքն ու իր ընտանիքն անցան: Մայիսի 26-ի չարաբասիկ դեմոստրացիան օր առաջ Արսակ Կիրակոսյանը

Հայաստանի կոմպոզիտորների միության 85-ամյակը Կարենի Զոլում

Նոյեմբերի 3-ին ՀՀԼՍԻության 9-րդ կասարողական արվեստագետների համերգը կայացել է հռչակավոր Կարենի Զոլում՝ նվիրված Հայաստանի կոմպոզիտորների միության կազմավորման 85-ամյակին: Նյու Յորքի ՀՀԼՍ-ի «Հասուկ միջոցառումների հանձնախմբի» կազմակերպած այս համերգի ժամանակ հանգանակվել է ավելի քան 50 հազար դոլար, որը կծախսվի կասարողական արվեստի նախաձեռնությունները իրականացնելու նպատակով:

կան արվեստի նախաձեռնությունները իրականացնելու նպատակով:

Համերգին, ըստ ստացված հաղորդագրության, մասնակցել են կասարողական արվեստի բնագավառում կրթաթոշակի արժանացած երիտասարդներ Հայաստանից, Լիբանանից, Շվեյցարիայից եւ Մ. Նահանգներից: Նրանց թվում են եղել Պերճ Զարաբյանը (սեմոր), Վահան Մարտիրոսյանը (խմբավար, դասակահար), Թամար Իսկենյանը (սոփի, ֆլեյթա), Լուսինե Հարությունյանը (ջութակ), Անի Կարադեյանը (ջութակ), Ալբերտ Նյուբերին (դասնամուր), Էդուարդ Պողոսյանը (թավջութակ), Մեթյու Թեյլորը (դար): Նրանք ուսանողներ են կամ արդեն օրջամավարներ հետեյալ հաստատություններից. Լոզանի երաժշտության բարձրագույն կրթօջախից, Երևանի կոմպոզիտորիայից, Լոնդոնի Ռոյալ Ակադեմիայից, Նյու Յորքի Ման երաժշտանոցից, Ֆիլադելֆիայի Ջորջիս ինստիտուտից եւ Նյու Յորքի Ջուլիարդ կրթօջախից:

Ծրագրում հնչել են արեւմտեվրոպական (Բեթհովեն, Շոպեն, Շուման եւ այլն) եւ հայկական (Տիգրանյան, Միրզոյան, Սաթյան) երաժշտական ստեղծագործություններ:

Վերադարձ 9 տարի անց

րեխայի ու ընկնող երկաթների հարվածն իր վրա վերցնում: Բոլորն իրար են անցնում, փորձում առաջին օգնությունը ցույց տալ, շարժվում են կանգնելու: Տեղում դարձվում է, որ Արսակ Կիրակոսյանի ոսփն է ջարդվել, ունի նաեւ սալաբեր, սակայն դարձվում է, որ երեխաներից մեկը, որ Արսակից հեռու է եղել, մահացել է: 2008-ի մայիսի 26-ը Արսակ Կիրակոսյանի կյանքի հունը լիովին փոխել է: Դժբախտ դասախարի դասառնով Արսակն ստացել էր նաեւ ողնուղեղի ծանր վնասվածք, որը նրան զրկել է ֆայլելու հնարավորությունից: Ամիսներ անց՝ 2009-ի փետրվարին, մեր երգիչ-երգչուհիները կազմակերպել են բարեգործական համերգ, որի հասույթն ուղղվել է Արսակ Կիրակոսյանի բուժմանը: Արսակը շեղափոխվել է Գերմանիա ու արդեն 9 տարի ընտանիքով ապրում է այնտեղ, որտեղ էլ անցնում է նրա բուժումը:

9 տարվա ընդմիջումից հետո Արսակ Կիրակոսյանը նոյեմբերի սկզբներին վերադարձավ Հայաստան: Ցավով, ոչ ընդմիջ: Նոյաբար հայրենիքում համերգով հանդես գալն էր: Մտախոսի նախադրանքային աջակցությամբ Արամ Խաչատրյանի համերգասրահում տեղի ունեցավ «Արսակ Կիրակոսյան եւ ընկերներ» երեկոն: Համերգից առաջ արտիստը դասերս Գերմանիայում անցած 9 տարիների մասին. «Այն այնտեղ է գոյություն ունի մոտավորապես: «Այն խնդիրները, որոնք Գերմանիայում են լուծվում, եթե հնարավոր լինի լուծել Հայաստանում, ես ու ընտանիքս անմիջապես հայրենիք կվերադառնանք: Մեծ որդիս 11 տարեկան էր, երբ մեկնեցիմ. մինչեւ հիմա նա չի հարմարվում է այդտեղի կյանքին,

Արսակը շատ դժվար է թափել, հետաքրքրվել՝ արդյո՞ք որեւէ թասրոն չի ընդունի իրեն: Ինքը երգել է ուզում. չի կարող չերգել, չի կարող միայն բուժման կուրսով սահմանափակվել: Պարզվել է՝ Բեռլինի կոմպոզիտորի թասրոնում մի մեներգիչ կա, որը նույնպես սայլակի վրա է: Բայց թասրոնից տեղեկացրել են, որ առայժմ նոր երգչի տեղ չունեն, եթե ունենան, Արսակին կընդունեն աշխատանքի: Չարմանալի է, որ դեմոկրատական, մարդու իրավունքների դասառնով Գերմանիայում հաճախում են իրենց զրկելու: Օղերային թասրոններում ֆիզիկական կանգնում է, որ սայլակավոր կերպով դերեր գեր լինեն, իսկ երգչախմբերի դերերը փակ են սայլակավոր երգիչների համար: «Դասական երգչի կոկորդը, ձայնալարերը շատ ֆնահաճ ու կամակոր են. ամեն օր մարզվել են ուզում. իսկ դա հնարավոր է ակնհայտ աշխատանքի, փորձերի դերերում: Skipe-ով կադրվում են կոմպոզիտորիայի իմ վարդերների հետ, ձայնի մեկնում են անցնում, բայց այդպես աշխատելն արդյունավետ չէ: Ընդամենը մի ֆանի օր է, ինչ մեմահամերգիս առիթով Հայաստանում եմ, օրս լիարժեք եմ ապրում. ձայնագրությունից փորձի, փորձի» ձայնագրություն: Այսօրիսի աշխատանք, եռուն կյանք եմ երազում: Նկատել եմ, որ այս տարիների ընթացքում ձայնիս դիտարկումն իջել է. դա բնական է, մարզումներս ֆիզիկական են ու համարվոր էլ չեմ ավելի հաճախակի անել: Ի վերջո, կանգնած երգելը բոլորովին ուրիշ է. երգիչը դիտարկում է կանգնած երգի, իսկ ես մտաբանում եմ սայլակին: Ֆիզիկոս-

օղերայի եւ բալետի ազգային ակադեմիական թասրոնում «Անուշի» հերթական բեմադրության մեջ Սարո էր երգել: Սարոն նա այցեբարսն էր. դասում է, որ հանդիսաստես իրեն այդ դերով է ճանաչել, բայց երգել է նաեւ «Արիա», «Տրուբադուրներ», «Տրավիատա» օղերաներում: 2008-ի հունիսին Արսակը ղեկավարել է մեկնել Գերմանիա. «Տրավիատա» օղերային Ալֆրեդի դերերից հրավեր էր ստացել: «Ճակատագրի խաղ էր. հունիսին ես մեկնեցի Գերմանիա, բայց ոչ թե ողջ ու առողջ բեմին կանգնելու եւ Ալֆրեդ երգելու, այլ բուժվելու նպատակով: Երբ հիշում եմ այդ օրերը, թե ինչ ծանր ժամանակներ են ապրել, ինձ հետ նաեւ ընտանիքս: Կինս, երեխաներս, մայրս, ընկերներս օգնեցին, որ չկորսվեմ, ապրեմ: Բայց բոլորից առաջ ու բոլորից բացի, իմ հավասն ինձ ուժ սվեց, որ դայբարեմ ու հաղթահարեմ հոգեբանական ծանր դրություն: Ես «Նարեկով» եմ վերադարձել կյանք: Օրերս հեռուստաընկերություններից մեկն ինձ հարցազրույցի էր հրավիրել: Տաղավարից դուրս եկա ու տեսա, որ երկու երիտասարդ ինձ են սղասում: Իմացել էին, որ Հայաստանում եմ, եկել էին ինձ տեսնելու: Նրանք այն երեխաներից երկուսն էին, որոնց Սարգսյանի անհաջողակ դասառնով էի: Շատ ուրախ ու ոգեւորված էի: Նրանք շատ ուրախ էին, որ վերադարձվել էի: Միայն ափոս, որ այն աղջնակը մահացավ: Եթե հնարավոր լինեւ հետ սալ ժամանակը, նույնը կանեի, բայց այնպես, որ նրան էլ կարողանայի փրկել»,- ասաց Արսակը:

Երեւանյան համերգն Արսակ Կիրակոսյանի երախտագիտության խոսքն էր նրանց, ովքեր զորավոր են եղել, ուժ ու հավասն են երգելու: Ինչքան երգելու առիթ է ունենում Արսակը, բոլոր լույսերն սկսում է Շուբերտի «Ավե Մարիայով»: Երեւանյան համերգն էլ այդպես սկսեց. հաջորդեց Ալեքսեյ Գեֆինյանի խորհրդանշական «Բարի արագիլը»: Հետո, ինչպես եւ նախատեսված էր, Արսակ Կիրակոսյանը կատարեց իր ընկերների՝ մեր երգիչ-երգչուհիների երկացանակից մեկական երգ: Դա արտիստի շնորհակալությունն էր նրանց՝ ժամանակին իրեն օգնության ձեռք մեկնելու համար: Արսակը սայլակով բեմ մտավ. դա ինչքան ինքնաբերաբար ոսփ կանգնեց: Հանդիսաստեսի առաջ ոչ ավել, ոչ դակասս հերոս էր կանգնած, այո՛, կանգնած:

Ն.Ս.

3ակոր ՄԻՋԱՅԷԼԵՍ

Ես Ուժի գիւղին ոչ անունը լսած էի, ոչ ալ տեղը գիտէի, սակայն բարեղէյ առիթով մը ծանօթացայ Աւսարակի Երջանի այս գործիչի գիւղին, երբ հրաւեր ստացայ ներկայ գտնուելու ֆրանսաբնակ հանգուցեալ գրող Մովսէս Պապաճեանի ամբողջական գործերու շնորհահանդէսին, շաբաթ, 28 Հոկտեմբերին: Չիս հրաւիրողը, «Հայաստան» հրատարակչասան հետ երեկոն կազմակերպող, նախկին ֆանասահայ գրող եւ կրթական մշակ Սարգսր Շարափյան:

Մփխոբահայ գրողը ի դասուի

Նեանք էր, որ Քանասան եւ այնտեղի իր հանգստաւէտ կեանքը ձգած, սարհներ առաջ որսած էր իր կեանքի ամենակարեւոր երազը իրականացնել՝ հայրենիքի մէջ տուն մը ունենալու եւ վերջնականապէս հոս հաստատուելու: Մարգար Շարափյանեանը ընտրած էր Ուժի գիւղը, որ կառուցած էր իր առանձնատունը եւ ձեռնարկած բնակավայրին օգտակար դառնալու, այնտեղ կառուցելով Մշակոյթի տունը, որուն իրագործման օժանդակած էին թէ՛ գիւղացիները եւ թէ՛ Շարափյանեանին ծանօթ թորոնթոյսբնակ ազգայիններ:

Նի մէջ «Հայաստան» հրատարակչասան կողմէ:

Իր գրիչին կը դասկանի բանաստեղծական, արձակ, խոհագրական եւ վիդական հարուստ շարք մը, ինչպէս՝ «Անցողիկն ու անժամանցելին», «Մինչեւ վերջինը արեւմտուն», «Աւխարհահայեաց դասուհան», «Լուսաւոր աչքերով օտարականը», «Վարագոյրը իջնելէ առաջ», «Իմելով ֆաղափ», «Անկասար վերծանումներ», «Լուսափ փռուած սանիքի վրայ», «Անկարելի կարելին»: Իսկ անոր «Ծիծեռնակները դիտի չվախնան ...» գիրքը արժանացած է

ԹՄՍ Հայկազէն Ուզունեան գրական մրցանակին:

Պապաճեան 2009-ին արժանացած է Հայաստանի նախագահի Մովսէս Խոնեանցի շնորհակցին, ինչպէս նաեւ Սփիւռքի նախարարութեան Ու. Սարոյեան մեծալին:

Երեկոյթին, որ նաեւ կը զուգարդուէր գրողի մահուան առաջին տարեկոյցին, իրենց յուշերն ու դրուասանքի խօսքերը ուղղեցին շարք մը մատուցողներ, վեր առնելով Մ. Պապաճեանի գրականութեան արժէքն ու արժանիքները: Օրուան հանդիսավարն էր «Հայաստան» հրատարակչասան տնօրէն Վա-

հագն Սարգսեանը: Խօսք առնողներու շարքին էին Հայաստանի գրողներու միութեան փոխ նախագահ Պետրոս Դեմիրճեանը, Հայաստանի Թատրական ինստիտուտի նախագահ Դուրի Մուրաշեանը, գրողներ եւ գրականագետներ Արեւազ Աւագեանը, Մերուժան Տէր-Պուլանեանը, Թորոս Թորանեանը, Մարգար Շարափյանեանը եւ ուրիշներ: Մ. Պապաճեանի փունջ մը բանաստեղծութիւններու ասմունքով ելոյթ ունեցաւ Կամո Տէր-Պետրոսեանը, մեջընդմէջ գործադրեցաւ նաեւ գեղարուեստական կոկիկ յայտագիր: Իսկ հանդիսութեան աւարտին եղաւ հիւրասիրութիւն:

Ուրախառիթ երեւոյթ էր սփիւռքահայ գրող մը դասուելը տեսնել հայաստանեան գիւղի մը մէջ, բան մը, որ սովորական երեւոյթ չէ եւ որ միեւնոյն ասեմ խթան դիտի հանդիսանայ յետադրու մամաշիթ ձեռնարկներով արդեցնելու մշակոյթի այս օջախն ու հայկական մշակոյթով ջերմացնելու գիւղացիները, որոնք հեռու ըլլալով մայրաքաղաքէն՝ առիթ չեն ունենար մասնակից դառնալու այստիպի ձեռնարկներու:

Մարդանը ներկայացրել է «Իրբիդի հայերը» գիրքը

Թեմեյան Մշակութային միութեան Գլխաւոր-Փաստադեմա մասնաճյուղի կազմակերպութեամբ Պեւկոյթուրյան կենտրոնում հոկտեմբերի 1-ին Գեւորգ Մարդանը ներկայացրել է իր գիրքը «Իրբիդի եւ Հյուսիսային Հորդանանի հայերը» (The Armenians of Irbid and Northern Jordan) խորագրով:

Իր խոսքում հեղինակը բացատրել է, թէ ինչու է նախաձեռնել դասնական այդ ճանապարհորդութիւնը եւ շնորհակալու-

Գեւորգ Մարդանը (ձախից), Գեւորգ Զյուկերյանի (հողվածի հեղինակի) հետ:

Տակիդէ Էդիբը Կոմիտասի մասին

Մորգանվիլից (Նյու Ջերսի) դուկ. Մեյլինէ Զարափաշեանը (Գարափաշեան) «Արմինյն Սիրո-Սփեթեյթի» էջերում գրում է թուրք գրող, վիդասան Հակիդէ Ադիվար Էդիբի մասին, մասնավորապէս անդրադառնալով նրա Կոմիտասի մասին գրած հուշագրութեանը: Թարգմանաբար հասկանալով եմ ներկայացնում այդ հողվածից:

«Ես առաջին անգամ Հակիդէ Էդիբի մասին լսեցի Թուրքիայում 1997-ին, երբ Երջանի շնորհակցով ընթացում ուղեվար Հայոց ցեղասպանութեանը ակնարկելով խոսեց «Երկրի դասնութեան մութ օրերի» մասին եւ հիշեց, որ կարդացել է Հակիդէի գրութիւնները: Հետքերից մեկուն մի հողված կարդացի Կոմիտասի հետ նրա հանդիման մասին: Այդ հողվածը դասնութի եւ վերսին ընթերցեցի, երբ գրում էի իմ ուսումնասիրութիւնը Կոմիտասի մասով հողվածի մասին (տե՛ս «Կոմիտաս: Մեծ եղեռնի գիրք», 2014 թ. գիրք): Հետագայում գնեցի Էդիբի հուշերը Ա. Պենկոֆի խմբագրութեամբ (Memoirs of Halide' Edibe. A. Pankoff, editor, 2005/1926), որտեղ նա ոչ միայն խոսում է Կոմիտասի հետ իր հանդիման, այլեւ Անթուրայի որբանոցի մասին: Քանի որ զբաղվում եմ Տեղասպանութեան հողվածական հետեւանքների ուսումնասիրութեամբ, գիրքն ինձ մեծապէս հետաքրքրեց:

Հակիդէն (1882-1964) Սուլթան Աբդուլ Համիդի ֆարսուղար Էդիբ Բեյի դուստրն էր: Սովորել է հունական վարժարանում եւ մեծացել հանդուրժողականութեան մթնոլորտում, ըստ գրի նախաբանի: Նա եղել է հարգված գրող, վիդասան: Գուցե ամենաբեղմնավոր թուրք կին գրողների մէջ: Հեղինակ է 21

վեդերի, 4 կարճ դասնվածների ժողովածուների, 2 յիմնական սագրական գրքերի:

Նրա հուշերը կարդալով ընթերցողը տեղեկանում է «թուրք օջախի» մասին, որտեղ մի ֆանի շաբաթ, նախքան բանասարկվելը, Կոմիտասը հրավիրվել էր ելոյթներ ունենալու: «Այդ դասնիւնում է, որ ես ծանոթացայ հայ հողեւորական երաժիշտ եւ երգահան Կոմիտաս վարդապետի հետ: Նա ճանաչված այն երաժիշտներից, դերասաններից եւ դասախոսներից մեկն էր, որին Օջախը հրավիրել էր ելոյթ ունենալու իր շաբաթական հանդիմունքներում», գրում է Էդիբը: «Կոմիտասը ցաս հայտնի էր դարձել իր անասողական երգերով եւ հին Գրիգորյանական մեղեդիներով, որոնք հավաքել էր Կոնստանդնուպոլսում եւ Անատոլիայում իր համբերասար աւխասանքի շնորհով: Նա հայ երիտասարդների մի երգչախումբ էր դասնասել եւ հայերի օջախում մեծ առաջնորդի համբավ ունեցրէր»:

Էդիբը ճիշտ է գրելով, որ Կոմիտասը տիրապետում էր թուրքերենին եւ ելոյթներ ունեցել է այդ լեզվով, բայց սխալ է գրելով, որ նա Կոնստանդնուպոլսում է զբաղվել բանահավաքութեամբ: Նա մինչեւ Կոնստանդնուպոլսի տեղափոխվելը 1910-ին, արդեն Արեւմտյան Հայաստանում հավաքել էր բավականաչափ երգեր»:

Էդիբի գրի անձնօրնութիւնները այսֆանով չեն սահմանափակվում: Դուկ. Զարափաշեանի իր հողվածում մի ֆանի այլ մեջբերումներ կատարելով ցոյց է տալիս այդ անձնօրնութիւնները, որոնցից, գուցե, ամենացայտունը հետեւյալն է. Էդիբը գրում է. «Կոմիտասը Զյոթա-հիայից էր, արդաս ընսանիքից: Նրան

հայերեն չգիտեցին: Կոմիտասը հետ է սովորել (այդ լեզուն): Ծնողները հավանաբար թուրքական ծագում ունեին, այն թուրքերից էին, որոնք Գրիգորյան եկեղեցուն էին անդամակցել», եւ մի ֆանի տղաներէն՝ «նա հայ ազգայնական էր... Բայց խառնվածով նա իսկական անատոլիական թուրք էր, գուցե եւ անգիտակցաբար»:

«Իմ գիրքը բոլորովին այլ ձեւով է ներկայացնում Կոմիտասին», եզրակացնում է դուկ. Մեյլինէ Զարափաշեանը: Հետաքրքրական է իմանալ, թէ մեր ազգային կոնսերվատորիայում տեղափոխվելու արդիւնք էր Էդիբի գրի մասին, եւ եթէ այո, ապա որտեւ ֆայլ ձեռնարկվում է նրա հասրի անձնօրնութիւնները ցկեղու ուղղութեամբ: Տ.Օ.

թյուն է հայտնել Հայկազյան համալսարանին եւ հասկապետ նրա հայ սփյուռքի ուսումնասիրութիւնների կենտրոնի տնօրէն Անդրանիկ Տախթայանին, խրատուելու համար հասրի լույս ընծայումը՝ անգլերեն եւ արաբերեն լեզուներով (մեկ հասրում): Հետագայում կայանալու է նաեւ գրի շնորհանդեսը Ամմանի Ազգային գրադարանում, Հորդանանի մշակոյթի նախարարութեան հողվածակրութեամբ:

Մարդանը ծնվել է Իրբիդում: Տարրական եւ միջնակարգ կրթութիւնը ստացել է ծննդավայրում: Այնուհետեւ ավարտել է Երեւանի Պոլիտեխնիկական համալսարանը: 1983-84 տարիներին ընտրվել է Երեւանի հայ եւ հորդանանցի ուսանողների միութեան նախագահ: 2015-ին դարձել է ճարտարապետների եւ ինժեներների համահայկական ասոցիացիայի Հորդանանի մասնաճյուղի համակարգող: Որտեւ մասնագետ աշխատել է Հորդանանում, Իրաքում, Եմենում եւ Սուդանում:

Ինչպէս վկայում է գիրքը, հայերը Իրբիդ են եկել 1915-ին, երբ Արեւմտյան Հայաստանից տեղահանվել են: Այդ ժամանակ Իրբիդի բնակչութիւնը եղել է 1,065: Այդ թիվը ավելացել է 1948-ի դաղեսիմախրայելական դաստիարակի հետեւանքում: Նրանք մեծ մասամբ զբաղվել են կոնկրկարութեամբ, ասաղձագործութեամբ, լուսանկարչութեամբ: Դարձել են հաջողակ ֆաղափացիներ:

Իրբիդի ընդհանուր բնակչութիւնն այժմ 1 միլիոն 770 հազար է: Այնտեղ չկան հայկական դպրոցներ եւ հայկական եկեղեցիներ: Հարստեւեւան կամ կրոնական այլ արարողութիւնների համար Ամմանից հողեւորական է հրավիրվում, որն արարողութիւնը անցկացնում է հողիների ուղղափառ եկեղեցուն:

Համերգային դահլիճում հարմարավետ նստարանին նստած, դուր հանգիստ դիտում եմ իմ նմանակիսի հայրերով բեմ դուրս եկող մենակատարին՝ համոզված լինելով, որ նա բավականաչափ ժամանակ է ունեցել լավ դաստիարակվելու, դասառժամանակությամբ նախնական փորձեր է ունեցել դահլիճում ելուստի վայր՝ բեմ դուրս գալուց առաջ նախադասարանում համար, որդեսգի կարողանալով անհրաժեշտ ներկայացնել ձեզ համերգային ծրագիրը: Սա իդեալական սարքերակն է: Դժբախտաբար հաճախ դասարանները բավական հեռու են իդեալական լինելուց...

«Փողսկրյա ամրոցի բնակիչը»: Այսօր էլ մայնություն կա, որ դասական երաժիշտը ունի զգուշացման փոփոխություններ, որն ամբողջությամբ ձերբազատված է ամենօրյա կենցաղի օրհնակից՝ զբաղված լինելով միայն բարձր արվեստի խնդիրներով: Դրսից դիտողի համար դասական երաժիշտի կյանքը կարող է առանձնահատուկ ելուստի արժանալի թվալ: Այդ արվեստագետը մեկն է, որ հնարավորություն ունի օր-օրի ներգրավված լինել երբեք ստեղծված ամենագրավիչ, զգացմունքային երաժիշտության մեջ՝ այդ հրաշալիները համերգի ընթացքում կիսելով նաև ուրիշների հետ:

Սա, անշուշտ, մասամբ խաբկանք է, որի հեղինակը, հաճախ, հենց ինքը՝ երաժիշտն է:

Բանն այն է, որ դասական երաժիշտի կյանքը հեռու է գլանուրային լինելուց, սակայն այլևայլ հոգեբանական (եւ ոչ միայն) դասառժամանակում նա իր ելուստի արվեստը ստորադասարանական միջոցով մի դասն է դնում՝ փորձելով երբեք ստեղծված այն: Սա վերաբերվում է ամենադասարան արժանի տեսիլին, սեփական առօրյան ցուցադրելուն, անձնական կյանքի մանրամասները հրաշարակելուն, ել այլև, ել այլ: Ի սարքերություն դերասանների, մարզիկների, ուրիշ արվեստագետների, ֆուտբոլիստների ել այլ հասարակական-հանրային մարդկանց, նա խուսափում է լինել դեղին մամուլի ամենօրյա ուշադրության կիզակետ: Նրան բեմի լույսերը լիովին բավարարում են, որտեղ ինքը հանդես է գալիս որդես մեղիս՝ երաժիշտության ել ունկնդրի միջոցով:

Անստիպիտ իրականությունը: Պրոֆեսիոնալ երաժիշտի համար յուրաքանչյուր ժամն աշխատանք է, ել այդ աշխատանքը նրա արդյունքն է: Առանց այդ աշխատանքի նա իրեն անդամաստիպ ու աղակերտներացված է զգում: Ամեն օր մի քանի ժամ դասառժամանակը երբեք դառնում է դասառժամանակ, հասկալիս երբ նոր ու խրթին մի ստեղծագործություն սովորելու կամ միտնույն հասկանալի վրա օրեր շարունակ աշխատելու անհրաժեշտություն կա:

Որդես կանոն, երաժիշտական գործիքի հետ աշխատելուց բացի, նվագվող ստեղծագործությունը վերլուծելու, դրա մասին կարդալու, այն իր ամբողջության մեջ հասկանալու բազմաթիվ խնդիրներ են դրված: Տվյալ ստեղծագործության յուրահասկությունը վերազնույն, ոճային հասկանալիների վերծանումը, կառուցվածքային հավասարակշռության ու դրա հոգեւոր իմաստի բացահայտումը այն բանալիներն են, որ որեւէ համերգային կատարման ընթացքում բացում են ունկնդրի սիրտն ու միտքը: Այդ ամբողջությունն է, որ օգնում է կատարողին նորոգել իր արվեստի հայսնի ստեղծագործությունը, յուրահասկության գաղափարներ ծնել՝ նոր մեկնաբանության համար: Բացի այդ, միշտ անհրաժեշտություն կա նաև նոր երկացանկ ավելացնելու, արդեն ունեցածը փայլեցնելու, «միշտ դասառժամանակ» լինելու որեւէ անկանխատեսելի համերգային հրավերի համար:

Դասական երաժիշտի կյանքը կարող է հաճախ սահմանափակ ու միօրինակ լինել, երբ միայնակ աշխատանքի երկար ժամերը փոխարինվում են գործընկերների

հետ ինտերակտիվ կամ այլ սեսիոնային ժամանակում աշխատանքով: Հոյսնություն ու երբեմն նաև միջոցներ բերող համերգային ճանապարհորդությունները սերտորեն կապվում են իրար հաջորդող անհյուրընկալ հյուրանոցային սեսիոնների, ճամփորդային արդյունքների, օտար համերգային դահլիճներում, չհետազոտված ակուստիկայի դասարաններում անձանոթ գործիքների վրա նվագելու (հասկալիս դասական հարմարների համար, բայց ոչ միայն) կիսահաճ, կիսահասկանալի, կիսահարցական իրադրությունների հետ:

Երբեք իրավունքը չունենալով թերապիայի նույնիսկ հոգնած է, ինքնաթիռից կես ժամ առաջ է իջել աշխարհի մյուս կիսագնդում կամ անառողջ է, դասական երաժիշտը միշտ դիտողի նկատմամբ բարձրագույն կետը, ունկնդրին ներկայանալ է ներգրավված լինելով մանկանդես: Սա արդյունքն է այն բանի, որ սովորաբար այդ երաժիշտի հեղինակությունն ու վարկանիշը սերտորեն կապվում են նրա սկզբնական համերգի որակի հետ: Իսկ

դերիկ Շոդենն էր սառադուր թեմական վախից: Հայսնի է, որ նա ոչ ավելի քան 30 համերգ է ունեցել ամբողջ կյանքի ընթացքում, վերջինը՝ 26 արեւելյան հասարակում: Որոշ երաժիշտներ իրենց համար գտնում են այս աղետալի իրավիճակի «լուծման» եղանակները՝ ավելի, հանգստացնող հարբեր, երբեմն նույնիսկ թմրամիջոցներ: 2012 թվականին Գերմանիայում անցկացված մի հետազոտության մեջ նշվում է, որ նվագախմբային երաժիշտների գրեթե մեկ/երրորդը դասախանասու համերգից առաջ գերադասում է օգտագործել հանգստացնող հարբեր (հազվի առնելով, որ այդ հարբերի կողմնակի ազդեցությունները սահմանափակ են):

Դասական երաժիշտների մասնագիտական գործունեության հետ կապված լարվածության բարձր մակարդակն ու ընդհանուր սազմադասարանային այլ հոգեվիճակների ել ֆիզիկական խնդիրների լուրջ խթաններ են: Այսպես, անգլիական մի հետազոտության արդյունքները իսկալիս ցավալի են: Ըստ դրանց, երա-

րակությունից դուրս աշխատանքային եղանակ, մեկուսի ձայնագրություններ...

Այս ամենից բացի, երաժիշտն իրավունք չունի աշխատող անելու մասնագիտության «գործարար կողմը»՝ նախնային համերգային գործակալներին, կազմակերպիչներին, սեփական կայքէջի կազմակերպում/թարմացում, հրատարակումների համար նյութերի/սեփական դասարանում սեսիոնային գործունեություն, որ կարող է կոլ սալ սիրած գործին դասարանում թանկարժեք ժամանակը, բայց միտնույն ժամանակ հնարավորություն ստեղծել՝ ամորուսի միջոցներ վասակելու համար:

Արդյունքում, սակայն, ժողովրդային դասական երաժիշտների մի փոքր մասն է միայն, որ իր կենսամակարդակով կարող է համեմատվել այլ մասնագիտությունների (բժիշկներ, իրավաբաններ, հաշվապահներ...) հետ: Սովորաբար նրանց մեծամասնությունը դիտողի ֆրսնազան աշխատի՝ խելամոլի կենսամակարդակ աղափոխելու համար:

Մի քանի խոսք՝ համերգին նախադասարանվելու ել եսնաբեմում լինելու մասին: Կարելու է հիշել, որ սարքեր երաժիշտներ սարքեր ձեռով են դասարանվում համերգին: Նրանցից ոմանք ունեն, ֆնելու հասուկ ռեժիմ ունեն: Որոշ մարդիկ դեմ չեն ուրիշների ընկերակցությանը, լիուսները նախընտրում են միայնակ լինել: Ըջադասող մարդիկ միշտ դիտողի աշխարհը լինեն այս յուրահասկությունների նկատմամբ՝ թողնելով նրանց շփվել՝ եթե վերջիններս ցանկանում են կամ դրա կարիքն ունեն: Երբեմն ոչինչ այնքան նյարդայնացնող չէ, որքան բեմ դուրս գալուց երկու րոդես առաջ կողմնակի հիասթափարձակությունների մասին ոգեւորված բլբլոցը լսելը:

Վստահ եմ, որ բոլոր դասական երաժիշտներն էլ հիշողության մեջ դառնում են եսնաբեմի իրենց սարսափ-դասարանությունները: Մեմ հաճախ անգոր ենք փոխել հանգամանքները ել սիտված ենք աշխատել դրանց հետ: Սակայն երբեմն դա իրադես անսանելի է դառնում, երբ, ասեմք, որեւէ եսնաբեմի աշխատող համերգից առաջ իր սեսիոն էլ հրում իր քանն՝ ասելով. «Ոչինչ, որ նա ժամանակավորապես Ձեզ հետ մնա: Վստահ եմ, չի խանգարի...»

ԽՈՐԸ ՇՈՒՆԶ..... ԽՈՐԸՇՈՒՆԶ...

Համերգ գնալու արվեստը. Բեմական լույսից այն կողմ (մասն առաջին)

այդ համերգը այստեղ է, ել հիմա:

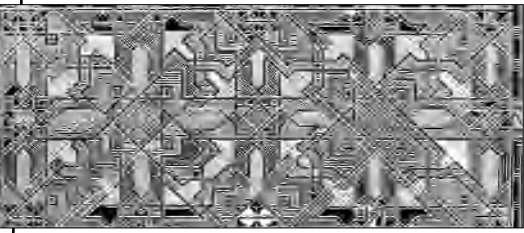
Մասնագիտության վստահավոր կողմերը: Չմայած ոչ բոլոր կատարողներն են ընդունում, սակայն միանշանակ է, որ բեմի վախը իրական խնդիր է քան ու քան դասական երաժիշտների համար: Այն կարծես մտադր խանգարում լինի, որ դարձում է անստիպելի ու, ասես, անդամալուծ դարձնում: Բեմի վրա սա կարող է վերածվել «կյանքի ու մահու կռիվի»: Ըստ երաժիշտներ ունեն սարաշեսակ սազմադասարան, արի արագ բարախյուն կամ մարմնի ու ձեռքերի դող: Մասնակ սառադուր են հասկալիս դասական երաժիշտները, քանի որ կոկիկ, անսխալ նվագելու արվեստը մեր օրերում (նաև ձայնագրությունների դասառժամանակ) հասցված է ամենաբարձր մակարդակին: Եթե որեւէ ջազային կատարող ինչ-որ մի թերացում ունենա, թերես ոչ ոք չնկատի նրա սխալը: Դասական երաժիշտության կատարման դասարանային, սակայն, դասակերը բոլորովին այլ է:

Ինչդես ասացիմք, քան դասական երաժիշտներ իրենց այս հոգեվիճակի մասին չեն բարձրաձայնում: Սակայն նրանցից ոմանք գրավոր հետախոյզական նկարագրություններ ունեն: Նրանցից մեկը աշխարհահռչակ սոդրանո, վերջերս Երեսնամյա համերգով հանդես եկած Ռենե Ֆլեմինգն է: Իր կենսագրական գրքում նա դասնում է իր անձնական հոգեբանական ել ֆիզիկական խնդիրների մասին: Այն բանից հետո, երբ 1998 թվականին Միլանի Լա Սկալայում Դոնիցետտի «Լուկրեցիա Բորջա» օդերայի ընթացքում ունկնդիրը սկսեց ակներես արահայտել իր դժգոհությունն ու «բուռու» անել, նա այլևս երկար ժամանակ չէր կարողանում բեմ բարձրանալ, քանի որ անմիջադես սկսում էր դողալ, ել այդ դողը օրեր էր տևում:

Ռենե Ֆլեմինգը, անշուշտ միակը չէ: Ըստ ու քան երաժիշտներ սառադուր ու քանում են սառադուր այս խնդիր դասառժամակ՝ չնայած դուր, սիրելի ունկնդիրներ, հազվադեպ ել դա նկատում: Զարմանալի չէ, որ որոշ երաժիշտներ (այդ թվում աշխարհահռչակ՝ Հոբոլից, Գուլդ, Կազալս, Էմադ, Անդրեասի, Կիսսին ել այլ) ժամանակավոր ընդմիջում են վերցնում կամ, նույնիսկ, ամբողջովին լիուս համերգային դասերը: Նույնիսկ մեծն Ֆրե-

ժիշտների գրեթե մեկ-երրորդը սնվելու խանգարումներ ունի, նրանք նաև երբեք անգամ ավելի հակված են դեղորայքի հիվանդությունների կցանամբ: Մրան, իհարկե, մեծադես նոդասում են երաժիշտի մասնագիտական գործունեության յուրահասկությունները՝ միայնակ, հասար-

95-ամյա Անդրեասյանի հետախոյզաց ցուցահանդեսը Լուս Անջելեսում

Գլենդելի թուֆենկյան գեղարվեստի կենտրոնի նոր շենքում հոկտեմբերի 22-ից մինչեւ նոյեմբերի 11-ը ցուցադրվում են արվեստագետ Կարո Անդրեասյանի աշխատանքները, սեղեկացնում է «Ամինյն Միրո-Սիտեթեթը»:

Բեղուն կարիերա անցած արվեստագետը այսօր էլ 95 արեւելյանում քարունակում է ստեղծագործել ել ցուցահանդեսում ընդգրկված են նրա նոր աշխատանքները: Հրատարակչի ղեկավարման տակ արվեստագետը երկրաչափական, դրվագային, դեկորատիվ այդ դասակերներն ու գույները հարավարեւմտյան ամերիկյան, մեքսիկաներեյան ել միջերկրականային ազդեցությունների յուրօրինակ միաձուլում են դարձնում իրենց մեջ: Փայտի, ֆարի ել կսավի մակերեսի վրա արված նրա վիմադրությունները ցնցող տղավորություն են թողնում ել մասնամուտ արվեստագետի բազմազան շնորհից:

1960-ականներին, երբ վիմադրությունը վախճանման եզրին էր, Անդրեասյանը Ջուն Ուելնի ել Զիլնթոն Ադամսի համագործակցությամբ հիմնում է «Թամարինդ վիմադրության աշխատանոցը» Լուս Անջելեսում ել վերակենդանացնում այդ արվեստը: Ադա 1970-ին Նյու Մեքսիկա սեղափոխվելով այնտեղի համալսարանին կից բացում է «Թամարինդ ինստիտուցը»: Նրա գործունեությունը լայնորեն վավերագրված է իր ել Ադամսի կազմած «The Tamarind Book of Lithography: Art and Techniques» հասոքում: Այն որդես համադարձակ ուղեցույց է ծառայում այդ բնագավառի աշխատողների համար:

Անդրեասյանի աշխատանքները ցուցադրվել են ճանաչված բազմաթիվ թանգարաններում ել դասակերարահներում, ինչդիտիք են Նորթոն Սայմոնը, ԼԱԿՄԱ-ն, Գուգենհայմը ել Սմիթսոնյանը:

Վիմադրության ասղարեզում նրա ներդրումը մեծադես գնահատվել է 2011-ի «Նորթոն Սայմոնում» (Լուս Անջելեսում) բացված «Տղադրության զարթոնքը Հարավային Կալիֆոռնիայում» խորագրով ցուցահանդեսի ժամանակ:

«Երաժիշտական զգացումներով ենք մեմ այս հետախոյզաց ցուցահանդեսը բացում մեր նոր կենտրոնում, անհամբեր սղասելով ոգեւորիչ ել բազմաթիւս հանդիտումների արվեստագետ հասարակության հետ», նել են թուֆենկյան կենտրոնի ներկայացուցիչները:

Տ. Օ.

Արծաթի ԲԱՍՉԻՆՅԱՆ

Ռուսական կրկեսային արվեստի լուսնային մեջ իրենց անունն են թողել մի քանի հայրերի նման՝ արժանի Գեորգի Աղաջանովը, Ծաղաբաններ Վարդան Զեչյանը (կերպարի անունը՝ Դաշիկ), Էդուարդ Չալոբյանը, Սեմյոն Մարգարյանը, ակորդեոնիստ Ռաֆայել Չալոբյանը, Սուրեն Թորոսյանը, Բորիս Դազարյանը, Էկվիլիբրիստ Ռուբեն Մանուկյանը, մարմնամարզիկ Զավեն Մարտիրոսյանը, գազանավարժներ Ազիզ Ասկարյանը, Դաննիբալ Նաջարովը, նրա դուստրը՝ կրկեսի բեմադրիչ Թերեզա Դուրովան, արժանական ընթացիկներ՝ հեծանվորդներ Բաբախանյանները, Վարդանովները (Վար-

կրկեսի արժանների ընթացիկ գավակ, նշանավոր կրկեսի արժան Սուրեն Սուրենի (1883-1960) դուստրը, որը հոր հետ հանդես է եկել վեց տարեկանից: 1952-ից սկսած Գեորգի Աղաջանովը եւ Կրիմ-գիլդան՝ Ինգա Սուրենյանի անվամբ, որոնք մենեստիսիկներ սկսել են հանդես գալ «Մսի թռիչք» համարով, որը նրանց ճանաչման է արժանացրել եւ որը նրանք ներկայացրել են մինչեւ կրկեսից հեռանալը 1984 թվականին:

...Գեորգին մոտենում էր հանդիսատեսին եւ խնդրում էր շնորհակալություններ ասել նրանց: Նրանք համարում էին, որ ինքնուրույն անձնավորության անուն, իսկ կրկեսաբեմում կանգնած նրա կինը նույն վայրկյանին թափաք էր այդ նույն անունը: Ավելին, թափաք էր ասում ընթացիկները, ինգան սկսում էր

արժանանել նրա բանաստեղծություններից, երբեմն՝ բնագրի լեզվով: Եթե նկարչի անուն էր ասվում՝ լուսնային էր նրա նկարներից, դերասանի անուն՝ դերերից: Մի անգամ մի զինվորական մեծ էլ է անունը թափաքելով, որ արժանները միմյանց հետ կապի մեջ են փոխարկված ռադիոսարժերի միջոցով: Այդ ժամ Աղաջանովը նրան անունը գրել է սվեյ ծրագրի վրա, եւ Կրիմգիլդան բեմից անմիջապես արժանանել է այն: Չարմանից զինվորականի ձեռքից ծրագիրը վայր է ընկել... Իրականում արժանները հարողակցվել են մանրակրկիտ մշակված կողի միջոցով, որտեղ լուսնային անունը արժանանների դերը կատարել են բառի ընթացիկները, նախադասության կառուցվածքը, առոգանությունը, ձայ-

«Լուսնային սպիները» Ուրբերթաունի հայկական թանգարանում

Ուրբերթաունում տեղակայված Ամերիկայի Հայկական թանգարանի «Արել եւ Հայկ Տեր-Մանվելյան» լուսնային թանգարանում բացվել է «Լուսնային սպիները» խորագրով մի ցուցահանդեսը, որը նոր ղեկավարության նախաձեռնությամբ լուսն է մոտենում հայրերի թանգարանին եւ նոր հնարավորություններ բացի նրա առաջ: Հոգաբարձուների վարչության նախագահ Միքել Զուլիգյանի ղեկավարության եւ ստեղծագործական ծառայությունների ու ցուցահանդեսների կազմակերպման նորանշանակ Ջեմիլ Լիսոն Մանսուրի սնտեմոլայան մեթոդ վերամշակվել են թանգարանի ծրագրերը, վերադասավորվել ցուցանմուծները եւ արդիականացվել գործող կայքը (www.armeniamuseum.org):

Ցուցահանդեսի բաղկացուցիչ մասերից է, ըստ «Արմինյան Միտր-Սփեթթեթթի» հաղորդման, Նուբար եւ Էբբի Ալեքսանյանների ֆիլմից մի հասված: «Լուսնային սպիները» ամերիկահայ հոր եւ իր դստեր ճանապարհորդությունն է դեղի նախնայաց հայրենիք բացահայտելու ժխտողականության խորը հոգեբանական հետազոտությունները եւ կորուստի ենթադրական սակցական ճնշումը, որն արդեն երեք սերունդ հետադարձում է մեզ՝ հայերին:

Նոր ցուցահանդեսի ծրագիրը Մանսուրը մտադրացել է դիտելով «Project SAVE-ի» հայկական լուսանկարչական արխիվների լուսանկարները: Նուբարի հետ համագործակցելով նա որոշում է անցյալի ժառանգությունը կապել ներկայից: Ինքնության կորուստի չափերի բացահայտումն ու փոխհասուցման լուսնային է ընկած ինչպես ֆիլմի, այնպես էլ ցուցահանդեսի հիմնում:

Նուբար Ալեքսանյանը ֆոտոլուսնային է եւ ֆիլմարտիստ: Վերջին 40 տարեկանին համագործակցել է ամերիկյան եւ եվրոպական լուսնայինների հետ, ինչպիսիք են «Life Magazine-ը», «New York Times Magazine-ը», «Fortune-ը», «Geo-ն», «Newsweek-ը» եւ «National Geographic-ը»: 2006-ից իր կինոնկերությունը կարճամետրաժ վավերագրական ֆիլմեր է արձայնում: Էբբին սոցիալական հարցերի խորհրդատու է Բոստոնում: Մանսուրը 2001-ից կազմակերպել է ավելի քան 70 ցուցահանդեսներ: Ս.Ծ.

ՀԱՅ-ՉԻՆԱԿԱՆ ԿՐԿԵՍԱԿՅԻՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

դանիո), ակորդեոնիստ Մինասովները, գազանավարժներ Բաղդասարովները... 1950-1960-ական թվականներին հայ կրկեսում որոշ ժամանակ հանդես եկան Աղաջանով անունովները՝ Գեորգին եւ Կրիմգիլդան, որոնց գործունեությունը սկսվել էր Երևանում: Նրանք ոչ ձեռնառնություն են արել, ոչ ծաղաբանություն, ոչ ծախսեր են կրկեսի գործերի մեթոդ կամ վարժեցրել վայրի գազաններին, այլ իրենց անունն են թողել, այսպես կոչված, ինստիտուցիոնալ կրկեսի լուսնային մեջ...

Գեորգի Աղաջանով եւ Ինգա Սուրենյան

Հայկական խՍՀ վարսակավոր արժան Գեորգի Աղաջանովը (Աղաջանյան, 1913-2007) ծնվել է Բաբայան, ավարտել ծննդավայրի թատերական ուսումնարանը եւ Մոսկվայի Համամիութենական կինոդրոգի դերասանական բաժնի մեջ՝ դասնալով դրա առաջին քաղաքավարներից: Նրա ուսուցիչը ռուս հայրենի դերասան Նիկոլայ Պլոսկոկովն էր, որը հետագայում գրել է, որ ընդունելության փուլում Գեորգին «չափազանց էր, լեզուն խառնվում էր, մի քանի քառ նա ասաց ռուսերեն, հետո՝ հայերեն, վրացերենից անցավ ադրբեջաներենի, եւ այդ ամենը՝ հանդիսավոր, ավյունով, ջերմեռանդորեն, ամբողջովին ընկալվելով»: Աղաջանովին լսելով վերջին փուլում՝ ականավոր դերասան եւ բեմադրիչ Միխայիլ Թախտանովն ասել է. «Լսեք, իսկ այս արժանանցումը լուսն է անողայման ընդունել, չնայած ամեն բան չհասկացանք» (իսկ «արժանանցին» արժանանել էր Կոնյուկի հայրենի «Կվարտե» առակը): Ավարտելուց հետո Աղաջանովը որոշ ժամանակ աշխատել է որոշ դերասան եւ ռեժիսոր Միխայիլ Կալաշնիկովի օգնականը: Երկրորդ աշխատանքային ժամանակ էվակուացվել է Տաբատն, որտեղ կինոդերասան Իգոր Կուլեցի հետ լուսնային է «Պրեսո» համարը՝ դարձել, աճողարարության եւ մենեստիսիկայի համադրությամբ: Մենեստիսիկային էստրադայում անվանում են այն հնարքներ, երբ արժաններից մեկը փակ աչքերով մնում է բեմում, իսկ մյուսը մոտենում է հանդիսականներին, նրանց որեւէ բան է գրել թափաքի վրա կամ խնդրում է շնորհակալություններ, իսկ բեմում զգնվողը արժանանում է այն... Պատերազմից հետո Գեորգին եւ Իգորը նույն համարները ներկայացրել են Մոսկվայում (ներառյալ՝ Կառավարական սանը), Գեորգին միաժամանակ հաջողությամբ հանդես է եկել ազգությամբ կորեուհի, կրկեսի արժան Յուլյա Յայի հետ, սակայն շուտով դադարեցրել է այս արժանների հետ իր ելույթները՝ ամուսնության լուսնային: Նրա կինը ազգությամբ չինուհի Կրիմգիլդա Աղաջանովան էր (ծն. 1927), չինացի տղամեկ

Գեորգի Աղաջանով կրկես

Իգոր եւ Լարիսա Աղաջանովներ

նի հնչումը... Չնայած շատ հանդիսականների հայրենի էր եղել նրանց համարի սկզբունքը, դրա թողած ազդեցությունը ցնցող է եղել արժանների ճարտարության շնորհիվ: Մենեստիսիկային նորություն էր կրկեսային արվեստը, սակայն Գեորգին եւ Ինգան իրենց արժանականության շնորհիվ կատարելագործել են այն եւ զարգացրել են նրա հնարավորությունները: Մասնավորապես, նրանց վարժեցությունը փայլում էր համարի մեջ տարբեր լեզուների գործածությամբ: ԽՍՀՄ-ում հյուրախաղերի ընթացքում Աղաջանովները հանդիսատեսի հետ զրուցել են սվայր հանրապետության լեզվով, իսկ նրա սահմաններից դուրս՝ անգլերեն, ֆրանսերեն, իտալերեն, գերմաներեն, բուլղարերեն, սերբերեն, խորվաթերեն եւ այլն: Մեզ համար հասկանալի է, որ Խորհրդային Հայաստանի 40-ամյակի առթիվ Երևանի կրկեսում իր բոլոր մեկնաբանությունները չինուհի Ինգա Սուրենյան կատարել է հայրենի լեզվով, որը նախկինում նա բացառապես չի իմացել:

«Ինգա Սուրենյան եւ Գեորգի Աղաջանովը կատարում են մենեստիսիկայի ինքնատիպ մի համար: Աճողարարական էֆեկտի հետ մեկտեղ դժվար է գերազանցել նման «կենդանի հանրապետության» մշակութային նշանակությունը»,- գրել են Ա. Վաղինովը եւ Մ. Տրիվասը «Հին աշխարհի մոգերից մինչեւ մեր օրերի աճողարարները» գրքում (Մոսկվա, 1979, էջ 233): Իսկ Գեորգիի ուսուցիչ Նիկոլայ Պլոսկոկովը գրել է. «Նրանց էրուդիցիան՝ ահա թե ինչն է ցնցող: Նրանք ամեն ինչի մասին գիտեն ամեն բան: Չեն լուսնայինացում որեւէ թեմա, որը նրանց փակուղի սանի կամ ունենան սովորական, մոտավոր լուսնային, որը դուրս չգա հանրաժանության քաղաքակրթից»:

Ավելացնենք, որ կրկեսի նվիրյալներ են նաեւ Գեորգիի եւ Կրիմգիլդայի որդիները եւ թոռը: Իգոր Գեորգիի Աղաջանովը (ծնված 1957-ին) ձեռնածու եւ աճողարար է, որը հոր լուսնային է եկել կնոջ՝ Էկվիլիբրիստուհի, ձեռնածու եւ աճողարար Լարիսա Աղաջանովայի հետ: Միասին ներկայացրել են «Կրկեսաբեմի ռիթմերը», «Խաղային իլյուզիա ժառանգություն» եւ այլ համարներ: Իսկ հայ-չինական կրկեսային դուետի թոռը՝ Գեորգի Աղաջանով-կրկեսը (ծն. 1982), էստեթիկ էստրադային ծաղաբան է, որը հանդես է եկել տարբեր թատրոններում, դարձել կրկեսի արժանների մրցույթներ դափնեկիր: Դմիտրի Վորոբյովի հետ հանդես է գալիս «Mad-Comedians» («Խենթ կատարողներ») ծաղաբանական դուետով՝ իրենց համարներում ընդգրկելով աճողարարություններ եւ ֆափրական հնարքներ...

Ներդիրը հրատարակված է ՀՀ մշակույթի նախարարության քաղաքացիությամբ: